

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Οὐκ ἔστιν ἀρετῆς
κτῆμα τιμιώτερον

Εὐριπίδης

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» (Δραγατσάνιου 6)

Τηλέφ. 3246-837

H.P. Blavatsky	Το κλειδί της Θεοσοφίας	250
»	Ἡ φωνή τῆς σιγῆς - Τά πρώτα βήματα στόν Ἀποκρυφισμό	100
G. Leadbeater	Σ' ἐκείνους πού πενθοῦν	50
Besant - Leadbeater	Ἡ Ἄτραπος τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	300
N. Sri Ram	Πραξέγγισις πρός τήν Πραγματικότητα	80
»	Αἱ βαθυτερά ὄψεις τῆς Ζωῆς	80
»	Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας	100
Erh. Arnold	Το Φῶς τῆς Ἀσίας	100
Living S. Cooper	Ἡ Μετενοσκόπωσις	100
An. Besant	Ἡ ἀπόκρυφη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	100
Vivekananda	Καρμα - Γόγκρα	100
J. van der Loo	Θεοί σε ζῆτῶν	50
Βενετού - Ἰλαρίωνος	Φῶς στήν Ἄτραπο	80
Krishnamurti	Βλέπε στήν γ. σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου.	
Αυτ. Ἀδριανοπούλου	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλοσοφοί	300
»	Ὁ ἀνθρώπος καί ἡ Ζωή	200
»	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	150
Ἰω. Βασιλά	Τό Σημεῖωμάτῳρα ἐνός Μύστου	350
»	Τα φυσικά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου	150
K. Μελισσαροπούλου	Ἀποκρυφισμός καί Μυστικισμός ὁδ. 80. δεμ.	160
»	Μελέτηματα ὁδ. 180. δεμ.	300
»	Εἰσαγωγή στή Θεοσοφία ὁδ. 180. δεμ.	300
»	ΜΗΤΙΣ (Το βιβλίον τῆς σοφίας) ὁδ. 300. δεμ.	300
»	Τα βήματα τῆς Φιλοσοφίας Α' ὁδ. 150. δεμ.	200
»	Τα βήματα τῆς Φιλοσοφίας Β'	150
»	Ἐκλογαί ἀπό τόν Κρισναμούρτι	150
»	Ὁ Κρισναμούρτι γιά τόν Διαλογισμό	80
»	Ὁ Ἰησοῦς	100
»	Ὁ Κομήτης (Ὁ Γάτρο Ἰδίων)	80
»	« Ἀγνιστή Θεῶν »	30
»	Πέντε Τεκτονικαί Ὀμιλοὶ ἐκ τῆς	60
»	Μεγάλης πρὸς τὴν ἀποστολῆς τῶν Ἑλλήνων	250
Χριστοῦ Α. Ριζοπούλου	Οἱ Πλάκες τῆς Ἑλλην. Τεκτ. Στ. τῆς Κοσμ. μετ' εἰσαγωγῆ περὶ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ	200
Πίντζ	Αἰώνιος Δεξιόνος	50
Περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτοδετ. 1971-76. ἕκαστος	200
	Τόμοι χαρτοδετ. 1977-81. ἕκαστος	300
«ΙΛΙΣΟΣ»	Ἐπιλογὴ 1956-58, 1959-61, 1962-65. ἕκαστὴ χρυσ.	300

Ἀποστέλλετε τὸ ἀντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

Αἱ ἀποστολαὶ ἐπὶ ἀντικαταβολῇ ἐπιβαρύνονται μὲ δραχμὰς 100.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 80

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 400. Ἐξωτερ. \$ 12. Ἄεροπ. \$ 20

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσάνιου 6 (Πλ. Κλαυθμώνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122
Τηλ. 32.46.837

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 27ον • Μάιος Ιουnius 1982 • ΤΕΥΧΟΣ 148

Ἄνδρας Κάλβος

Ὁ φιλόπατρις

Ὡ φιλάτη πατρις,
Ὡ θαυμασία νήσος,
Ζάκυνθε· σύ μοῦ ἔδωκας
Τὴν πνοὴν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος
Τὰ χρυσὰ δῶρα!

Καὶ σὺ τὸν ὕμνον ἄξου·
Ἐχθαίρουσιν οἱ Ἀθάνατοι
Τὴν ψυχὴν, καὶ βροντᾶουσιν
Ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
Τῶν ἀχαριστῶν.

Ἄλλὰ εὐτυχὴς ἦ δύσστηνος,
Ὄταν τὸ φῶς ἐπλούτει
Τὰ βουνὰ καὶ τὰ κύματα,
Σὲ ἔμπρὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου
Πάντοτε εἶχον.

Ποτέ δὲν σέ ἐλησμόνησα,
Ποτέ· Καὶ ἡ τύχη μ' ἔβριψε
Μακρὰ ἀπὸ σέ· μέ εἶδε
Τὸ πέμπτον τοῦ αἰῶνος
Εἰς ξένα ἔθνη.

Σὺ, ὅταν τὰ οὐράνια
Ρόδα μὲ τὸ ἀμυρότατον
Πέπλον σκεπάζῃ ἡ νύκτα,
Σὺ εἶσαι τῶν ὀνειρῶν μου
Ἡ χαρὰ μόνη.

Τὰ βήματά μου ἐφώτισε
Ποτέ εἰς τὴν Αἰσονίαν,
Γῆ μακαρία, ὁ ἥλιος·
Κεῖ καθαρὸς ὁ ἀέρας,
Πάντα γελᾷ.

Ἐκεῖ ὁ λαὸς ἠτύχησεν·
Ἐκεῖ ἡ Παρνάσσιαι κόραι
Χορεύουν, καὶ τὸ λύσιον
Φύλλον αὐτῶν τὴν λύραν
Κεῖ στεφανώνει.

Ἄγρια, μεγάλα τρέχουσι
Τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης,
Καὶ ῥίπτονται καὶ σχίζονται
Βίαια ἐπὶ τοὺς βράχους
Ἄλβιονειούς.

Ἄδειάζει ἐπὶ τὰς ὄχθας
Τοῦ κλεινοῦ Ταμησοῦ,
Καὶ δύναμιν, καὶ δόξαν,
Καὶ πλοῦτον ἀναριθμητον
Τὸ ἀμαλθεῖον.

Ἐκεῖ τὸ αἰόλιον φύσημα
Μ' ἔφερεν· ἡ ἀκτῖνες
Μ' ἔθρεψαν, μ' ἔθεράπευσαν
Τῆς ὑπεργλυκυτάτης
Ἐλευθερίας.

Καὶ τοὺς ναοὺς σου ἐθαύμασα
Τῶν Κελτῶν ἱερὰ
Πόλις· τοῦ λόγου ποία,
Ποία εἰς ἐσέ τοῦ πνεύματος
Λεῖπει Ἄφροδιτη;

Χαῖρε Αὐσονία, χαῖρε
Καὶ σὺ Ἄλβιῶν, χαιρέτωσαν
Τὰ ἐνδοξα Παρίσια·
Ὠραία καὶ μόνη ἡ Ζάκυνθος
Μέ κυριεύει.

Τῆς Ζακύνθου τὰ δάση,
Καὶ τὰ βουνὰ σκιώδη,
Ἦκουον ποτέ σημαίνοντα
Τὰ θεῖα τῆς Ἀρτέμιδος
Ἄργυρὰ τόξα.

Καὶ σήμερον τὰ δένδρα,
Καὶ τὰς πηγὰς σεβάζονται
Δροσεράς οἱ ποιμένες·
Αὐτοῦ πλανῶνται ἀκόμα
Ἡ Νηρηίδες.

Τὸ κῦμα Ἴονιον πρῶτον
Ἐφίλησε τὸ σῶμα·
Πρῶτοι οἱ Ἴόνιοι Ζέφυροι
Ἐχάιδευσαν τὸ στήθος
Τῆς Κυθереίας.

Κί' ὅταν τὸ ἐσπέριον ἄστρον
Ὁ οὐρανὸς ἀνάπη,
Καὶ πλέωσι γέμοντα ἔρωτος,
Καὶ φωνῶν μουσικῶν
Θαλάσσια ξύλα,

Φιλεῖ τὸ ἴδιον κῦμα,
Οἱ αὐτοὶ χαιδεύουν Ζέφυροι,
Τὸ σῶμα καὶ τὸ στήθος
Τῶν λαμπρῶν Ζακυνθίων
Ἄνθος παρθένων.

Μοσχοβολάει τὸ κλίμα σου,
Ὡ φιλότατη πατρίς μου,
Καὶ πλουτίζει τὸ πέλαγος
Ἀπὸ τὴν μυρωδιαν
Τῶν χρυσῶν κίτρων.

Σταφυλοφόρους ρίζας
Ἐλαφρά, καθαρὰ,
Διαφανῆ τὰ σύννεφα
Ὁ βασιλεὺς σοῦ ἐχάρισε
Τῶν Ἀθανάτων.

Ἡ λαμπὰς ἡ αἰώνιος
Σοῦ βρέχει τὴν ἡμέραν
Τοὺς καρπούς· καὶ τὰ δάκρυα
Γίνονται τῆς νυκτὸς
Εἰς ἐσέ κρῖνοι.

Δέν ἔμεινεν ἄν ἔπεσε
 Ποτέ εἰς τό πρόσωπόν σου
 Ἡ χιών δέν ἐμάρανε
 Ποτέ ὁ θερμός Κύων
 Τά σμάραγδά σου.

Εἶσαι εὐτυχής· καί πλέον
 Σέ λέγω εὐτυχεστέραν.
 Ὅτι σὺ δέν ἐγνώρισας

Ποτέ τήν σκληράν μάστιγα
 Ἐχθρῶν, τυράννων.

Ἄς μὴ μοῦ δώση ἡ μοῖρά μου
 Εἰς ξένην γῆν τόν τάφον·
 Εἶνε γλυκύς ὁ θάνατος
 Μόνον ὅταν κοιμώμεθα
 Εἰς τήν πατρίδα.

Κώστας Τσέλλος

Δέηση

ΠΑΣΧΑ,

Ἀνάσταση τοῦ Πνεύματος
ἀπ' τῶν Παθῶν
τ' ἀπυθμενα, τὰ ὀλοσκότεινα τὰ βάθη:

Ἀνάληψη τ' ἀνθρώπου
στῶν Ἰδανικῶν τὸν πάμφωτο Ναό,
ὅπου τελετουργεῖται
τῆς Λευτεριᾶς τοῦ ἡ Γιορτή,
τὸ ξιναγουρισμὰ τοῦ στή Θεϊκῆ Ἀγκάλῃ.

Κτύπα τὰ σήμαντρά Σου
καὶ στῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου τίς καρδιές,
Νά τίς δονήσει τῆς Ἀνάστασης συναγεμῶς,
Μέσα τους νά κυλήσει
πύρινος ποταμὸς τοῦ Λυτρωμοῦ ὁ πόθος,
Νά λυτρωθοῦν ἀπ' τῆς Σκλαβιάς τὰ τάρταρα
ὅπου τοὺς ἔχουν ρίξει
τῆς Λευτεριᾶς οἱ Δήμιοι:

Ἀπὸ τὴν Ἅγια Πύλη Σου,
ὅταν θὰ φωνάξεις στοὺς Πιστοὺς
«ΔΕΥΤΕ ΛΑΒΕΤΕ ΦΩΣ»,
μ' ὀλόφωτη τὴ λαμπάδα τους
στῆς Λύτρωσης νά τρέξουνε τὸ δρόμο.

Γρήγορα

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ ἐν χορῶ νά ψάλλουνε
στῆς Λευτεριᾶς τῆς Κύπρου
τ' Ἀναστάσιμο τὸ Πανηγύρι:

ΠΑΣΧΑ,

Θεϊκο ἀγκάλιασμα τ' ἀνθρώπου
εἰσάκουσε τοῦ πόνου μας τὴ ΔΕΗΣΗ.

Σαράντος Παυλέας

ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ

(Συνειδησιακός διάλογος)

- Μιά φωνή. Νά'χωμε μιάν άγκυρα, ποτέ δέν είχα μιάν άρκετή άγκυρα ν' άράξω και νά φεύγω τής τρικυμίας τήν όργή.
- Άλλη φωνή. Πώς νά κρατήσω μιά γιορτινή θέση στην άστρική τήν άρμονία;
- Φωνή του βάθους. Τροφοδοτείτε με τά έφόδια του φωτός τή λάμπα σας, για ν' άφαιρείτε ένα τμήμα σκοταδιού από τά βήματά σας.
- Άλλη φωνή του βάθους. Βγαίνετε πολλές φορές από τον κακό τον έαυτό σας έξω. Κοιτάξτε ένα πουλί που κλέβει λίγη γή τροφή για νά πετά στον ούρανό του, στους σταθμούς των ούραων, τά δέντρα του. Κοιτάξτε όσο μπορείτε περισσότερο άφοσιωμένοι σ' ένα ρυάκι νά ρυακίζει. Κοιτάξτε μιά κοίτη ποταμού όπου οι ροδοδάφνες ξεκαρδίζονται στά γέλια με τήν άποθήκη τους έφοδιασμένη κι έτοιμη από καιρό τό γέλιο τους νά προμηθεύει.
- Άλλη φωνή του βάθους. Κοιτάξτε πέντε λεπτά τον άνεμο των μελισσών πάνω στά πριονά τους άνθη. Κρατείστε πέντε λεπτά από τό χρόνο σας και κρατείστε τή άκοή σας ν' άκούτε τον κοφτόν ήχο από τό κόψιμο του χόρτου με τους τραπεζίτες των μεγάλων ζώων.
- Άλλη φωνή του βάθους. Βγείτε έξω από τον έαυτό σας και κοιτάξτε τό κερκινέζι ν' άνεμοζυγιάζεται πάνω από τήν πράσινη των πεύκων κομή.
- Μιά σύγχρονη φωνή. Ό κάθε Κύριος Διομήδης μπορεί νά προμηθεύεται καθημερινό άνθρώπινο κρέας για τ' άλογά του είναι πολύ φτηνό σήμερα).
- Άλλη φωνή. Μήν καταδεχτείτε με φόβους νά τρομάζετε τους χτύπους τής καρδιάς σας, γιατί δέν είστε μόνον ένα οικονομικό ζώο, δέν είστε μόνο χώμα μά ένα μείγμα από χώμα και ούρανό. Κακοποιείται κι έσεϊς τους προγόνους σας τους κακούς μέσα σας πριν αυτοί άνεβούν στη συνείδησή σας και σάς κακοποιήσουν.

- Αφηγητής. Ήρεμείστε, ήρεμείστε λοιπόν, ξεχάστε τήν πέτρα πού σās χτύπησε. Ἄκουτε πώς τὸ φεγγάρι κάποτε πρόσεχε κατεβαίνοντας στή κόκκινη δύση, σάν ἓνα πορφυρὸ χτένι τούς τυμβωρύχους πού ἔμπαιναν κάποτε, γιὰ νὰ συλήσουν τίς αἰθουσες τῶν νεκρῶν στήν κοιλάδα τῶν Φαραῶ.
- Ἄλλος ἀφηγητής. Τὸ σκοτάδι καὶ τὸ μῖσος ἀπὸ πέτρα ἦταν κι' ἡ κάθε ἀγάπη καὶ κατανόηση μιὰ περιποιημένη γλάστρα μ' ἓνα γαλανὸ γεράνι. κι ὅταν τιμονενότανε κάποτε ὁ πλατύς οὐρανὸς μὲ τὸ γεμάτο του φεγγάρι ἐμεῖς περπατούσαμε μέσα στή νύχτα του ἀγκαλιασμένοι σάν ἓνας οἱ δυο.
- Ἄφηγητής. Εἴμασταν Δόν-Κιχῶτες γυμνοὶ κάποτε καὶ φανταζόμασταν μάχες μ' ἄσκιὰ γεμισμένα κόκκινο κρασί.
- Φωνὴ τοῦ βάθους. Ὅταν χάνουμε τήν ψυχραιμία μας περιορίζουμε κάτι ἀπὸ τοῦ φυλακάτορα ἀγγέλου μας τήν ἀρτιότητα. Σφίγγετε τὰ χέρια σας λοιπόν μ' ὅλο τὸν πλοῦτο τῆς καρδιᾶς σας.
- Αφηγητής. Τὴν εὐτυχία, ἂν αὐτὴ ὑπάρχει ἔστω καὶ σὰ φάντασμα ἢ ὁμοίωμα συνήθως τὴν παίρναμε μὲ δόσεις κι ἔπειτα μαραινόταν. Γι' αὐτὸ θάπρεπε νὰ κάνουμε μὲ τίς δόσεις τῆς εὐτυχίας, ὅπως κάνουμε μὲ τὰ τρόφιμα, νὰ δημιουργήσουμε μέσα μας ἓνα εἰδικὸ ψυγεῖο καὶ νὰ τοποθετοῦμε τίς δόσεις αὐτὲς γιὰ νὰ τίς διατηροῦμε καὶ πάλι ζωντανὲς νὰ τίς ἐπαναφέρουμε καὶ νὰ τίς χρησιμοποιοῦμε καθὼς τίς γίνινες τροφές μας.
- Φωνὴ ἀπ' τὸ μεγάλο βάθος. Ἄς μὴ ἀφήνουμε ποτέ, ὦ ἄς μὴ ἀφήνουμε τὴν καρδιά μέσα σὲ μιὰ θολερὴ ἀγνοία ν' ἀφηνιάζει καὶ νὰ μας τρομοκρατεῖ, παρὰ μέσα στήν ἀκέρια γνώση τὴν ὀρθὴ καὶ τὴν ὀρθία ἄς τὴν ἀφήνουμε ὅλοι μας ἄς τὴν ἀφήνετε, ἄς τὴν ἀφήνουμε ν' αὐτοθεραπεύεται μὲ τὴν πεποίθηση τῆς ἀληθινῆς ὑγείας, τῆς ἐσωτερικῆς μας ὑγείας καὶ νὰ ἡσυχάζει, ποτέ της νὰ μὴ τὴν ἀφηνιάζουμε, ποτέ της νὰ μὴν ἀφηνιάζει καὶ νὰ μᾶς ἀναστατώνει, ἄς τὴν ἀφήνουμε, ἄς τῆς ἐπιτρέπουμε λοιπόν νὰ ἡσυχάζει, νὰ ἡσυχάζει, νὰ ἡσυχάζει.

ΛΟΥΛΑ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Ἑλένη

Ἄσυστολα μοίραζε ἐδῶ κι ἐκεῖ ἡ Ἑλένη
τὴν ἡδονὴ ἀπὸ τὴν ἄμορφιά της.
Χαμογελοῦσε στὴ νύχτα καὶ ξημέρωνε!
Κοιτοῦσε τὴν ταραγμένη θάλασσα
καὶ γαλήνευε πέρα ὡς πέρα.

Ἄκουμποῦσε μὲ τὶς ἄκρες τῶν δοχτύλων της
τὰ δέντρα καὶ κεῖνα ἀνθίζαν!

Ὡστόσο, ἀκούστηκε ὁ αὐλὸς ἀπὸ τὴν Τροία,
πού τὴν καλοῦσε κι ἔφυγε κρυφά μαζί του.
Καὶ τότε ἄρχισε ὁ πόλεμος, ἡ σφαγὴ κι ὁ θρῆνος,
ὁ χαλασμός τῆς χώρας καὶ τῆς πόλης.
Καὶ ξαναγύρισε πάλι νικημένη ἡ βασίλισσα, ὅμως
ἀνείπωτα ἐκθαμβωτικὴ, νικώντας μὲ τὸ κάλλος!

Ὁ δόλος τῆς ψυχῆς

Ἄπὸ ποῦ ἀρχίζει αὐτὸς ὁ μῦθος, ποῦ τελειώνει;
Οἱ Ἀχαιοὶ κ' οἱ Τρῶες πολεμοῦν κι ὁ χαλασμός
σέρνει τὰ κουφάρια τῶν πολεμιστῶν παντοῦ.

Ἐρήμωσε ὁ τόπος. Ἄρρώστια, πείνα, φωτιές, καπνός,
τρίζουν τὰ τεῖχη τῆς Τροίας μὰ δέν πέφτει.

Μονάχα ὁ πειρασμός τῆς πονηριᾶς κρυφογελάει
καὶ μηχανεύεται λογῆς-λογῆς γιὰ τὸ χαμὸ τῆς πόλης.

Ἐκεῖνος ὁ παμπόνηρος ὁ βασιλιᾶς ἀπὸ τὸ Θιάκι
εἶναι πού θὰ σκεφτεῖ τὸ τέλος της. Μοιραῖο κι αὐτό.
Οἱ πολιτείες νὰ πέφτουν ὄχι τόσο ἀπὸ γενναιότητα
μ' ἀπὸ τὸ δόλο τῆς ψυχῆς πού νικάει μονάχα ἐδῶ!

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΟΡΘΗ ΕΞΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΒΟΜΒΑΣ;

Υπάρχει φόβος να μās σκεπάσουν τὰ κύματα τῆς ἀγανακτήσεώς μας γιά τῆ βόμβα πού ἐξεράγη μέσα στό Μητροπολιτικό Ναό τῶν Ἀθηνῶν —ἀρχάς Μαρτίου 1982— καί νά ΜΗΝ βροῦμε τὰ ἀληθινὰ αἰτία τῆς.

Ἐνῶ ἡ νηφαλιότης ἀπαιτεῖ ψυχολογική ἀνάλυση τῶν ἐλατηρίων πού ἐσπρωξαν τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς νά δράσουν τόσον ἀσεβῶς, σάν ἐχθροὶ τῆς πατρίδος καί θρησκείας μας.

Σύμφωνα μὲ τὰ γραφόμενα τῆς προκηρύξεώς των, ἡ θρησκευτική τους εὐαισθησία τοὺς ἐσπρωξεν.

Νά τί γράφει ἡ προκήρυξή των. «Κάτω ἡ Δεσποτοκρατία. Κάτω ὁ δικτάτορας ἀρχιεπίσκοπος. Δημοκρατία στήν Ἐκκλησία. Ὁ πιστός λαός νά ἐκλέξη τοὺς ποιμένες του. Θέλουμε ποιμένες ὄχι ἀίιστους, ὄχι ἀδιαφόρους, ὄχι ἐπαγγελματίες, ὄχι χρηματιστάς, ὄχι διεφθαρμένους. Θέλουμε ἀληθινὰ χριστιανοὺς κληρικούς νά μὴ σκοτώνουν τὴν πίστη μας (Ὁρθόδοξος Τύπος, 19.3.82).

Ἀπὸ τῆ βόμβα αὐτὴ ὡς ποιμαίνουσα Ἐκκλησία πρέπει νά πάρωμε τὰ πρέποντα διδάγματα καί τὸ πῶς νά προλαμβάνωμε τίς πυρκαγιές... τὰς ὁποίας εὐνοοῦν καί δυναμώνουν οἱ σύγχρονοι κοινωνικοὶ ἀνεμοί.

Καί θά ἦτο πικρότερον ἂν τὰ ποιμνιὸν μας ἦτο ἀδιάφορον καί κρύο γιά τὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἀτομικὰ προτιμῶ τῆ βόμβα ἀπὸ τὴν θανατηφόρον σιωπὴν καί ἀδιαφορίαν γιά τὸ μέλλον τῆς Ἐκκλησίας μας, πού πρέπει νά τὴν φυτέψωμε μέσα στήν ψυχὴ τῆς Νεολαίας μας, γιά νά βρῆ τὸ νόημα τῆς ζωῆς.

ΑΙΔ. ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ
DETROIT, MICH.

ΜΙΑ ΑΛΛΗΓΟΡΙΑ

(Έκ του βιβλίου του OI. Lodge,
«Η πραγματικότητα του πνευματικού κόσμου»)

Ένα χελιδονόψαρο έκτυπησε δυνατά τὰ πτερύγιά του και έφθασεν εις τήν παραλίαν ενός κολπίσκου, γιά νά ζεσταθῆ στόν ήλιο. Έκει κοντά έπετούσε χαρούμενο έδῶ κι έκει ένα χελιδόνι και ήγγιζε τὸ νερό μέ τὰ πτερά του. Τὸ χελιδονόψαρο τὸ διέκρινεν άμυδρώς σαν όπτασία και έσκέπτετο: «Όστε υπάρχουν άλλα όντα εκεί πάνω. Πάντοτε τὸ υποπτευόμην από κάτι σκιές πού διακρίνω. Οι έλεύθεροι κολυμβηταί μας λέγουν κάτι τέτοια πράγματα αλλά μου φαίνονται τόσο φανταστικά, ώστε προτιμῶ νά πατῶ επί στερεοῦ έδάφους, όπου έχομεν τουλάχιστον έξησφαλισμένην τήν λάσπην και τήν άμμον, τὰ άλλα είναι φαντασιοπληξίες». Τήν ώρα εκείνην έφευγε γρήγορα τὸ χελιδόνι και τὸ ψάρι τοῦ εἶπε «Τί εἶσαι σύ; Έχεις πτερύγια ψαριοῦ;» Τὸ χελιδόνι απήνητησεν: «Έμεῖς δέν κολυμβοῦμε, πετοῦμε. Τὸ περιβάλλον μας μοιάζει μέ τὸ δικό σας, άλλ' είναι πολύ ωραιότερον, έλαφρότερον και εύτυχέστερον. Έχομεν ωραία πτερά, τὰ όποια έσεις δέν μπορείτε ούτε νά φαντασθῆτε, πετοῦμεν

νά διανύομεν άπεράντους έκτάσεις. Ακόμη και οι έλεύθεροι κολυμβηταί σας δέν είναι ικανοί νά ξέρουν ούτε τὰ μισά τῶν όσων έχουν νά μάθουν». Τὸ ψάρι έμεινε πρὸς στιγμήν κατάπληκτον, αλλά κατόπιν απήνητησεν: «Αυτό είναι πολύ παράδοξον: δέν εἶχαμεν ούτε ιδέαν περί τῆς ύπάρξεώς σας. Μερικοί από τούς ιδίκοις μας ισχυρίζονται ότι είναι ικανοί νά πετοῦν γιά λίγη ώρα, όποτε διακρίνουν ακαριαίως άλλας ύπάρξεις αλλά ποίός πιστεύει τέτοια παραμύθια! Λένε, ότι όταν εύρίσκονται εκεί επάνω, μπορούν νά βλέπουν μπροστά των κατά τέτοιον τρόπον, ώστε νά προλέγουν τήν διάβασιν τῶν σκοτεινῶν εκείνων σκαφῶν τὰ όποια τόσον μας ταραττοῦν. Αλλά πολλάκις σφάλλουν. Έμεῖς επιμένομεν νά απαγορευθῆ ἡ πτήσις, δέν θά επιτρέψωμεν νά μᾶς άπατοῦν!».

Τὸ χελιδόνι έτίναξε όλίγον τὰ πτερά του και εἶπε: «Καλά κάνετε νά προφυλάττεσθε από τήν άπάτην' άλλ' υπάρχουν ίσως πολλά είδη άπάτης: Πολύ όλίγα ξέρετε περί τοῦ μεγαλείου τῆς Δημιουργίας». «Τὰ ξέρετε όλα έσεις; – εἶπε τὸ ψάρι

— Σάν τι μοιάζει ὁ κόσμος σας; «Δέν μπορῶ νά σοῦ πῶ, γιατί δέν θά με καταλάβης — ἀπήντησε τὸ χελιδόνι — Μοιάζει μὲ τὸν δικό σας, ἀλλὰ εἶναι ἀσυγκρίτως ὠραιότερος. Καί σεῖς ἔχετε ὠραῖα πράγματα ἐκεῖ κάτω, θαλάσσια ὄστρακα, ὠραῖα πετράδια, ἀλλ' ἐμεῖς ἔχομεν περισσότερα, δένδρα, ἄνθη, καρπούς, πετοῦμεν ἐπάνω ἀπὸ λαμπρά βουνά, ἀπολαμβάνομεν τὴν βροχὴν, τὸν ἥλιον, τὰ οὐράνια τόξα καὶ τὴν φύσιν. Κτιζομεν τὶς φωληές μας ἐπάνω σὲ σιτοβολῶνες καὶ σὲ Ἐκκλησίες..». «Δέν καταλαβαίνω τίποτε ἀπ' αὐτά,» εἶπε τὸ ψάρι — Τί θά πῆ Ἐκκλησίες; «Αὐτὸ δέν τὸ καταλαβαίνω κι' ἐγώ, εἶπε τὸ χελιδόνι, ἴσως ἀνήκει εἰς ἀνωτέρας σφαιράς». Πῶς σοῦ φαίνεται, εἶπε τὸ ψάρι, αὐτὸ δέν εἶναι εἰς θέσιν νά δώσῃ πληροφορίας γιὰ τὸ δικό του περιβάλλον καὶ θέλει νά φιλοσοφῆ περὶ ἀνωτέρων σφαιρῶν! Ὅχι! Ὁλόκληρη ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ εἶ-

ναι ἀσάφεια καὶ ἀοριστία. Καλὰ θά κάνωμε νά μὴ πιστεύωμε σὲ τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπ' τὸν δικό μας κόσμο. Ἐάν ἐτολμοῦσα νά πῶ στοὺς ἄλλους ὅτι ὅσα διηγοῦνται τὰ χελιδόνια περιέχουν κάποια ἀλήθεια, θά ἐγινόμουν καταγέλαστο, ὥστε καλλίτερα νά σιωπῶ καὶ ἐκάθησε πάλιν μέσα στὴ λάσπη. Τὸ περιστατικὸν ὁμῶς αὐτὸ φαίνεται ὅτι δέν πῆγε χαμένος. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τοῦ ἐξέφευγαν μερικὰ λόγια, γιατί δέν τοῦ ἦτο δυνατόν νά συγκρατηθῆ ἐντελῶς, πράγμα τὸ ὁποῖον προεκάλει τὴν περιφρόνησι καὶ τὸν χλευασμὸν τῶν ὁμοίων του. Ἄλλ' ἐκεῖνο ἦτο πραγματικῶς εὐτυχέστερον, ἂν καὶ εὔρισκε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀμαθέστερον ἀπὸ πρὶν ἐξηκολούθει δὲ ἀκόμη νά ἀπορῆ, γιατί τὸ χελιδόνι δέν εἴμποροῦσε νά τὸ διαφωτίσῃ περισσότερο περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἄλλου ἐκείνου κόσμου.

(Μετάφραση Καλ. Κουτο.)

ΛΕΝΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ

Ἡ φιλοσοφία τῶν Στωϊκῶν

Για τὴν πληρέστερη κατανόηση ἑνὸς φιλοσοφικοῦ συστήματος πρέπει ὁ μελετητὴς νὰ ἐξετάσει καὶ τὶς συνθήκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐγεννήθη καὶ διεμορφώθη ταῦτα. Συνθήκες ἐθνικῆς, κοινωνικῆς, πολιτικῆς. Συνθήκες ποῦ ἀπὸ ἀντίδραση ἢ ἀπὸ παρακίνηση συντελοῦν ὥστε νὰ δημιουργηθῆ ἓνα ρεῦμα σκέψεως ποῦ θὰ ἀποτελέσει λιμάνι καὶ καταφύγιο γιὰ τὶς ἀνθρώπινες ψυχές, ποῦ πάντοτε διψοῦν καὶ ποῦ ζητοῦν μιὰ διέξοδο σὲ παραγμένες ἐποχές. Αὐτὴ τὴν ἐξέταση θὰ προσπαθήσωμε νὰ κάμωμε, μὲ μεγάλη συντομία, καὶ ὡς πρὸς τὴ γέννηση τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας.

Οἱ μεγάλες καὶ θαυμαστὲς ἀρετὲς τῶν Ἑλλήνων τοὺς κατέστησαν ἔθνος ἀπαράμιλλο καὶ ἀνυπέρβλητο κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα. Δυστυχῶς ὁμως αὐτὲς οἱ ἀρετὲς ἦσαν ἀλληλένδετες μὲ μεγάλα ἐλαττώματα καὶ κακίαι ποῦ ὑπέσκαψαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν πολιτικὴ ὑπόσταση τῆς Ἑλλάδος καὶ κατήντησαν οἱ ἔνδοξοι νικηταὶ τῶν Μήδων νὰ γίνουν κόλακες τῶν βαρβάρων.

Ὁ ἄγγλος Leake γράφει: «Τὰ Μηδικὰ μᾶς ἔχουν δώσει τὰ πιὸ λαμπρὰ παραδείγματα τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς, ἀλλὰ

συγχρόνως ἀπεκάλυψαν τὰ ἐλαττώματα τῶν Ἑλλήνων, τὴν ζηλοτυπία, τὴν φιλαρχία, τὸν ἐγωϊσμό καὶ τὴν ἔλλειψη τῆς φιλοπατρίας μὲ τὴν πλατειά ἐννοια ποῦ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ὡς Ἕλληνες. Διότι βλέπομε ὅτι οἱ σατράπαι τῆς Περσίας, Λυδίας, Καρίας καὶ Φρυγίας κατάρθωναν νὰ ἐξεγείρουν τοὺς Σπαρτιάτας ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων ἢ τοὺς Ἀθηναίους ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν ἐξαγοράζοντας συνειδήσεις μὲ τὸ χρυσάφι ποῦ διέθεταν. Ἀλλὰ καὶ Ἀρκάδες καὶ Ἡλεῖοι καὶ Θηβαῖοι καὶ Κορίνθιοι ἐστελναν πρέσβεις πρὸς τὸν Πέρση βασιλέα καὶ ζητοῦσαν συμμαχία». Καὶ βραδύτερον, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθένους, σὲ πολλές Ἑλληνικὲς πόλεις ἐμφανίστηκαν προδότες ποῦ ἔδιναν στὸν βασιλέα τῶν μακεδόνων ὅλες τὶς πληροφορίες ποῦ τὸν ἐνδιέφεραν, βλάπτοντες μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο τὴν ἰδική τους πατρίδα. Ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ἀκόμη, συνετέλεσαν ὥστε νὰ νοθευθῆ ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀληθινὴ Δημοκρατία καὶ ἔγιναν αἰτία τῆς πολιτικῆς καταστροφῆς τοῦ ἔθνους. Πρὶν ὑποδουλωθοῦν οἱ Ἕλληνες εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ τοὺς Ρωμαίους

είχαν υποδουλωθῆ εἰς τὰ δικά τους πάθη καὶ ἀδυναμίας.

Σ' αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς κοινωνικῆς κατάρπτωσης, τῆς πολιτικῆς νάρκης καὶ τῆς ἐκλύσεως τῶν ἠθῶν, ἐμφανίζεται ἡ πρακτικὴ φιλοσοφία τῶν Στωϊκῶν, ἡ ὁποία γιὰ μισὴ χιλιετηρίδα περίπου ὑπῆρξε ἡ παρηγορία τῶν θλιμμένων καρδιῶν, ἡ ἀνακούφισις τῶν κουρασμένων ψυχῶν, τὸ στήριγμα τῶν κλονισμένων συνειδήσεων, ἡ σοφὴ εἰσηγήτρια τῆς ἀρετῆς, τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ καθήκοντος.

Ἱστορικά: Τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν ἀπησχόλησαν πάντοτε δύο κυρίως θέματα: 1) ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις τοῦ κόσμου καὶ 2) ἡ θέσις τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸν κόσμον καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀριστοτέλους ὅμως καὶ μετέπειτα βλέπομε ὅτι αἱ ἐπιστῆμαι ἀποχωρίζονται ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία παραμένει σὰν μία τάσις πρὸς καθολικὴν θεώρησιν τοῦ κόσμου, πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ νοήματός του καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὄντων γενικὰ καὶ τοῦ ἀνθρώπου εἰδικότερα. Ἡ ζήτησις αὐτὴ συνδέεται καὶ πρὸς τὴν ἀνάλογον βιωθεωρίαν καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐκπληροῖ καὶ τὴν πρακτικὴ ἀποστολὴ τῆς φιλοσοφίας. Τὸ κυριώτερον αἶτιον

τῆς τροπῆς αὐτῆς συνίσταται στὴ μεταβολὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου καὶ στὸν κλονισμό τῆς θέσεώς του ἀπέναντι τοῦ συνόλου, λόγω τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως πού ἀναφέραμε. Τὸ ἄτομον τώρα πρέπει νὰ στηριχθῆ στὶς ἴδιες τὶς δικές του δυνάμεις. Ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀναζήτησιν ὀρχῶν, πού μὲ τὴ βοήθειά τους, θὰ προφυλάξει τὴν πνευματικὴ του φύση κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς.

Ἡ Στωϊκὴ φιλοσοφία αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν νοοτροπία ἐκφράζει. Ἰδρυτὴς τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας ὑπῆρξε ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεὺς περὶ τὸ 300 π.Χ. (ἐγεννήθη τὸ 336 π.Χ.). Ὁ Ζήνων ἦτο ἔμπορος καὶ κάποτε πού ταξείδευε, τὸ πλοῖον του ἐναυάγησε ἐξω ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ. Ναυαγὸς καὶ χωρὶς χρήματα, ἐφθασε πεζοπορώντας εἰς τὴν Ἀθήναν. Ἐδῶ γνωρίσθη μετὰ τὸν Κυνικὸν Κράτην, ἐγένετο μαθητὴς του, ἐγκατέλειπε τὸ ἐμπόριον καὶ ἀφοσιώθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀναφέρει ὅτι τόσο πολὺ ἐπίστευσε ὁ Ζήνων ὅτι μόνον ἡ φιλοσοφία δίδει εἰς τὸν ἀνθρώπον τὴν εὐτυχίαν, ὥστε συνήθιζε νὰ λέγει: «ἀφ' ὅτου ἐναυάγησα εὐπλοῶν». Ὁ Ζήνων δὲν παρέμεινε πιστὸς εἰς τὰ ἰδανικὰ τῆς Κυνικῆς φιλοσοφίας, διότι δὲν τοῦ ἤρεσαν αἱ ὑπερβολαὶ τῆς, ἀλλὰ προσεπάθησε νὰ θεμελιώσῃ αὐτὴν καὶ θεωρητικῶς καὶ νὰ ἐμβαθύνει

εις αὐτήν ἠθικῶς ὥστε νά ἀποφύγει τήν ρῆξιν τῶν δεσμῶν μέ τήν κοινωνίαν καί τόν πολιτισμό. Ὁ Ζήνων λοιπόν ἐδίδαξε ἄλλας ιδέας. Καί γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: εἶχε ὁ Ζήνων πηγαίαις γνώσεις, ὅπως ὁ Πυθαγόρας ὁ ὁποῖος ἦτο εἰς θέσιν νά βλέπει τὰ συμβαινόντα εἰς τήν φύσιν καί νά γνωρίζει τὰς λειτουργίας της, ἢ εἶχε πνευματικόν ὁδηγόν, καθὼς ὁ Σωκράτης, ὁ ὁποῖος μέσω τοῦ Δαιμονίου του ἐδίδασκετο ἀνωτέρας γνώσεις; Ἀπό ὅσα γνωρίζομε φαίνεται ὅτι ὁ ἰδρυτής τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας δέν εἶχε αὐτάς τὰς ἰκανότητας, αἱ δέ ιδέαι του περί κοσμογονίας εἶναι μιά ἐπιλογή ἀπό τὰς πεποιθήσεις τῶν πρηνεστέρων του φιλοσόφων.

Ὁ Ζήνων ἐδίδασκε εἰς τήν Ποικίλην Στοάν καί ἀπό αὐτήν ἐπῆρε τήν ὀνομασίαν της ἢ ὅλη φιλοσοφική του κατεύθυνσις.

Τόν Ζήωνα διαδέχθη εἰς τήν ἀρχηγίαν τῆς Σχολῆς ὁ Κλεάνθης, πρῶν πυγμάχος. Αὐτός ἦταν πολὺ πτωχός, τόσο πού ἀντλοῦσε καί μετέφερε νερό τίς νύχτες γιά νά κερδίσει λίγα χρήματα καί νά μπορεῖ τήν ἡμέρα νά παρακολουθεῖ τόν διδάσκαλό του. Ἦταν ἄνθρωπος τίμιος, πνευματικά καί ψυχικά καλλιεργημένος. Ἐγραψε γιά πολλά θέματα φιλοσοφικά, φυσιολογικά, ἠθικά καί ἄλλα. Σῶζονται μόνον μικρά ἀποσπάσματα ἀπό τὰ ὁποῖα ἀρτιώτερο εἶναι ὁ ὕμνος του πρὸς τόν Δία.

Ἡ σημασία τήν ὁποίαν ἀπέκτησε ἡ Στωϊκή φιλοσοφία γιά τόν πνευματικό βίό τῆς Ἑλληνικῆς περιόδου ὀφείλεται περισσότερο στόν Χρύσιππο τόν καταγόμενον ἀπό τήν Κιλικίαν· διότι αὐτός ἀνέπτυξε μεγάλη συγγραφική παραγωγικότητα καί διαλεκτική δεινότητα. Ἐκτός ἀπό αὐτούς ἀναφέρονται καί πολλοί ἄλλοι, ὅπως: Ἀρίστων ὁ Χίος, Διονύσιος ἀπό τήν Ἡράκλεια, Περσισαῖος ὁ Κιτιεύς, ὁ Σφαῖρος ἀπό τόν Βόσπορο κ.ά.

Τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα τῶν Στωϊκῶν δέν παρουσιάζουν οὐσιώδεις διαφοράς, διὰ τοῦτο αἱ διδασκαλῖαι τῶν φιλοσόφων αὐτῶν ἀποτελοῦν δι' ἡμᾶς ἐνιαῖον σύνολον.

Οἱ ἱστορικοὶ τῆς φιλοσοφίας διακρίνουσιν τήν Στωϊκὴν φιλοσοφίαν εἰς τρεῖς περιόδους: **Τὴν Ἀρχαίαν, τὴν Μέσην** καί τὴν **Νέαν Στοάν**. **Ἡ Ἀρχαία Στοά** περιλαμβάνει τήν περίοδον ἀπό τοῦ Ζήνωνος μέχρι τοῦ 129 π.Χ., ὁπότε ἀρχηγός τῆς Στοᾶς ἀνεδείχθη Παναίτιος ὁ Ρόδιος, διαδεχθεὶς τόν ἐκ Ταρσοῦ Ἀντίπατρον.

Ἡ Μέση Στοά περιλαμβάνει τὰ ἔτη 129 π.Χ. μέχρι 30 π.Χ. καί ἡ Νέα Στοά ἡ ὁποία συνεχίσθη μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 3ου μ.Χ. αἰῶνος.

Τὰς πληροφορίας μας περὶ τῆς Ἀρχαίας Στοᾶς ἔχομε ἀπό τόν Κικέρωνα (106-43 π.Χ.), τόν Σενέκα (4 π.Χ.-65 μ.Χ.), τόν Πλούταρχον (46-120 μ.Χ.), τόν

Γαληνό (129-199 μ.Χ.), τὸν Σέξτο τὸν ἐμπειρικό (τέλος τοῦ 2ου καὶ ἀρχὰς τοῦ 3ου μ.Χ. αἰῶνος), ἀπὸ τὸν Διογένη τὸν Λαέρτιο (3ος μ.Χ. αἰῶν), ἀπὸ τοὺς σχολιαστὰς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἀπὸ ἄλλους συγγραφεῖς. Τὰς πληροφορίας μας περὶ τῆς Μέσης Στοᾶς ἀντλοῦμε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπ' τὰ φιλοσοφικά συγγράμματα τοῦ Κικέρωνος, ἀπὸ τὸ ἕκτο βιβλίον τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Πολυβίου καὶ ἀπὸ τὰ βιβλία 32 ἕως 37 τῆς Ἱστορικῆς βιβλιοθήκης Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου. Αἱ περὶ τῆς Νέας Στοᾶς πληροφορίες μας εἶναι πλουσιώτεροι, δεδομένου ὅτι ἔχουν διασωθῆ τὰ ἔργα τοῦ Σενέκα (4 π.Χ.-65 μ.Χ.), τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου (121-180 μ.Χ.) καθὼς καὶ αἱ πραγματεῖαι τοῦ Γαίου Μουσωνίου Ρούφου (20-90 μ.Χ.) καὶ τοῦ Ἐπικτήτου (50 μ.Χ.-117 μ.Χ.).

Ὁ Στωϊκισμὸς εἶναι βέβαιον ὅτι ὀφείλει τὴν γέννησιν καὶ διαμόρφωσίν του εἰς τὴν ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἄλλων φιλοσοφικῶν σχολῶν τῶν Ἀθηνῶν, ὅμως ὁ βαθμὸς τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ Ἀρχαίου Στωϊκισμοῦ δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπακριβῶς διαπιστωθῆ.

Μὲ τὴν πάροδο τῶν χρόνων αἱ Σχολαὶ τῶν Στωϊκῶν, παύουν νὰ εἶναι φυτῶρια κοσμοθεωρίας καὶ γίνονται ὀλοὲν περισσότερον ἐκπαιδευτικὰ καὶ μορ-

φωτικὰ ἰδρύματα. Πρὸς τοὺς μορφωτικοὺς αὐτοὺς σκοποὺς συμβάλλει κατ' ἐξοχὴν ἡ Μέση Στοά. Πρῶτος ἐκπρόσωπος αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Παναίτιος (180-110 π.Χ.). Αὐτὸς, ἀπὸ χαρακτηριστοῦ ἑσπερεῖο τῆς θρησκευτικῆς ἐξάρσεως καὶ τοῦ μυστικοῦ συναισθήματος τῆς ἀμέσου ἐνότητος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ παντὸς καὶ ἔτσι ἀποκρούει τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀρχαίας Στοᾶς περὶ τῆς **συγγενείας** μετὰ μικροκόσμου καὶ μακροκόσμου, ἀντὶ τῆς ὁποίας δέχεται τὴν ἀμοιβαίαν ἀπ' **ἀλλήλων ἐξάρτησιν** καὶ ἀλληλεπίδρασιν. Μεταβάλλεται ἡ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ θεωρία τῆς Ἀρχαίας Στοᾶς καὶ πολλὰ τῶν ἀδιαφόρων ἀγαθῶν κηρύσσονται χρήσιμα πρὸς ἐπίτευξιν τῆς Ἀρετῆς. Ἡ Μέση Στοά ζητεῖ ἀπὸ κάθε ἀνθρώπου νὰ πραγματοποιεῖ τὸ ἰδανικόν του σύμφωνα μὲ τὴν ἀτομικὴ του προδιάθεσιν: «Γένοιο οἶος ἑσσί...» Τὸν Παναίτιον διαδέχεται εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῆς Μέσης Στοᾶς ὁ Ποσειδώνιος (135-40 π.Χ.). Αὐτὸς ἐπιστρέφει εἰς τὰς μυστικὰς πηγὰς τῆς Ἀρχαίας Στοᾶς, τῶν ὁποίων τὰς φλέβας ἀκολουθεῖ μέχρι τῶν πρώτων αὐτῶν ἀρχῶν, δηλαδὴ τῶν Πυθαγορείων καὶ τῶν Ὀρφικῶν. Μὲ τὴν βοήθειαν αὐτῶν ἐπανασυνδέει τὸν ἀνθρώπου πρὸς τὰς μυστηριώδεις Θείας δυνάμεις ποὺ διέπουν τὸ Σύμπαν.

Μέ ιδιαίτερον ενδιαφέρον έρευνᾶ τὸ φαινόμενο ἐκεῖνο τῆς **αἰφνιδίας ἠθικῆς μεταστροφῆς**, καθὼς τὸ ὀνομάζει, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ ἀνθρώπινος Λόγος ἐναρμονίζεται πρὸς τὸν Θεῖον Λόγον καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου διακρίνονται οἱ σοφοὶ ἀπὸ τοὺς μωροὺς, τὸ ἀγαθὸ ἀπὸ τὸ κακὸ, ἡ ἀρετὴ ἀπὸ τὴν κακία, σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἀρχαίας Στοᾶς. Δηλαδή ἡ γνῶσις ἡμῶν αὐτῶν, ἡ αὐτογνωσία, μαζί μὲ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθοῦς φύσεως καὶ τάξεως τοῦ Παντός, φέρει τὴν αἰφνίδια ἐκείνη μεταστροφή τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ θανάτωσις τῶν κατωτέρων ὀρμῶν καὶ ἡ προσαρμογὴ τοῦ βίου πρὸς τὸν Λόγον τοῦ Παντός.

Νεωτέρα Στοά: κυριώτερος ἐκπρόσωπος αὐτῆς εἶναι ὁ Σενέκας (4 π.Χ.-65 μ.Χ.). Τὸ ἔργο του διακρίνει βαθεῖα θρησκευτικότης. Κηρύττει τὴν Ἀγάπην. Ἡ ἀγάπη αὐτὴ ἀπαιτεῖ νὰ ὑπακούωμε εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, ὅσον τὸ ἐπιτρέπει ἡ ἀνθρωπίνη ἀδυναμία μας. Συνιστᾷ νὰ ἀγωνίζεται ὁ ἀνθρώπος συνεχῶς πρὸς τὴν ἀδυναμίαν αὐτὴν, πρὸς τὴν ἀμαρτωλὴν διάθεσιν, ἔχων ὡς κύριον στήριγμα τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην καὶ θεωρῶν τὸν πλησίον του ὡς κατὰ τὸ ἱερόν. Ἀνάγκη διὰ τὸν ἀνθρώπον εἶναι νὰ ὑπακούει εἰς τὸν «ἐν τῷ στήθι αὐτοῦ Θεόν».

Μετά τὸν Σενέκα, ἐμφανίζεται ὁ Μουσώνιος Ροῦφος, μαθητῆς τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξεν ὁ Ἐπίκτητος. Ὁ Ροῦφος ἐπιστρέφει εἰς τὰς αὐστηράς ἀρχάς τῆς Ἀρχαίας Στοᾶς. Σκοπὸς τοῦ κηρύγματός του εἶναι ἡ ἀφύπνισις τῆς ἠθικῆς προσωπικότητος εἰς τὸν ἀνθρώπον. Πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πατέρας τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι οἱ ἀνθρώποι εἶναι ἀπόστολοι τῆς Θεότητος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὅτι ὁ βίος των ὀφείλει νὰ εἶναι συνεχῆς λατρεία καὶ ἐξυπηρέτησις τοῦ Θεοῦ.

Μέ τὸν Μᾶρκον Αὐρήλιον (121 μ.Χ.) ἡ Στωϊκὴ φιλοσοφία ἀνέρχεται στὸν αὐτοκρατορικὸ θρόνον. Αὐτὸς ὡς κέντρο τῶν στοχασμῶν του θέτει τὸν «ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δαίμονα» τὸν ὁποῖον δέχεται ὡς πνεῦμα ὑπερέχον τοῦ σώματος, ὡς αὐλον καὶ ἀθάνατον μέρος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἀξίαν ἔχει μόνον ἡ περὶ αὐτοῦ φροντίς, διότι πάντα τὰ λοιπὰ εἶναι ἀσταθῆ καὶ ἐφήμερα ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ παραμέλησις αὐτοῦ εἶναι ἀσέβεια πρὸς τὴν Θεότητα. Μέ αὐτὴ τὴν ἐννοια ἡ ἀνηθικότης ἐξομοιοῦται πρὸς τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν περιφρόνησιν τοῦ Θεοῦ.

Γενικά: Τὴν φιλοσοφίαν ὁ Στωϊκισμὸς διακρίνει εἰς τρία μέρη: Τὴν Φυσικὴν, τὴν Λογικὴν καὶ τὴν Ἠθικὴν. α) κατὰ τὴν **Φυσικὴν** τῶν Στωϊκῶν ὁ

κόσμος ὅλος εἶναι ἓνα ἐνιαῖον σύστημα ὄντων καὶ φαινομένων, τὸ ὁποῖον προήλθε καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν θείαν οὐσίαν. Αὐτὴ ἡ οὐσία εἶναι καὶ ὑλικὴ καὶ πνευματικὴ, διαπερᾶ δὲ ὅλα τὰ ὄντα, τὰ διατηρεῖ καὶ τὰ συντηρεῖ καὶ κατευθύνει τὰ πάντα. Ἀνάπτυξη τῶν ἰδεῶν αὐτῶν θά κάνουμε εἰς τὸ περὶ τῆς κοσμοθεωρίας τῶν Στωϊκῶν κεφάλαιον. β) **Λογικὴ**: Διὰ τὸν Χρύσιππον καὶ ἄλλους Στωϊκοὺς ἡ Λογικὴ ἀπετέλει τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς φιλοσοφίας. Ἀσχολεῖται μὲ τὰς ιδέας καὶ τὰς ἐννοιὰς καθὼς καὶ μὲ τὸν τρόπον ἐκφράσεώς των. Ὡς κύριος σκοπὸς τῆς Λογικῆς ἐθεωρεῖτο ἡ προφύλαξις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν πλάνην, ὁ ἐλεγχος τῶν θεωριῶν καὶ ἡ ἀνευρεσις τῆς Ἀληθείας. γ) **Ἠθικὴ**: Ἀπὸ τὰς μεταφυσικὰς ἀρχὰς τῶν Στωϊκῶν ἐμπνέεται καὶ ἀρύεται τὴν δύναμιν τῆς καὶ ἡ ἠθικὴ των. Θεμελιώδης ἠθικὴ ἀρχὴ τῶν Στωϊκῶν καὶ πυρῆνας τῆς φιλοσοφίας των εἶναι τὸ περιφημον ἀπόφθεγμα «**ὁμολογουμένως τῇ Φύσει ζῆν**» δηλαδή ὅτι ὁ ἀνθρώπος ὀφείλει νὰ προσαρμόζει τὴν ζωὴν του πρὸς τοὺς νόμους τῆς καθόλου Φύσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰδικότερα. Ἐπομένως ἐξετάζει ποία εἶναι ἡ Φύσις καὶ ποία ἡ θέσις τοῦ ἀνθρώπου μέσα σ' αὐτήν. Σοφὸς εἶναι ἐκεῖνος πού τὸ γνωρίζει αὐτό. Ἡ δὲ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ εἰς τὸν κα-

θόλου βίον ἀποτελεῖ τὴν Ἀρετὴν, ἡ ὁποία φέρει τὸν ἀνθρώπον πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν.

Σκοπὸς τῆς φιλοσοφίας κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς εἶναι ἡ ρύθμισις τοῦ βίου κατὰ τὸν πιὸ σκόπιμο καὶ ὠφέλιμο τρόπο καὶ ὡς ἀποτέλεσμα ἔχει τὴν εὐτυχίαν, τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Ἐπίκτητος ζητεῖ νὰ εὕρει ἓνα κανόνα μὲ τὸν ὁποῖον νὰ κρίνει καὶ νὰ μελετᾶ τὰ ζητήματα τῆς ζωῆς «... ἀλλὰ κανόνα τινὰ ἐφ' ἐκάστου εὐρομεν... (Διατρ. ΙΙα). Λέγει ὅτι ὁ ἀνθρώπος ὠθεῖται πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ συναίσθησις τῆς ἀδυναμίας του νὰ βρεῖ τὸν σωστὸν τρόπον ζωῆς, ἔχει ἀπορίες καὶ προσπαθεῖ νὰ πάρει ἓνα προσανατολισμὸ. Ἐχει αἰσθησις τῆς ἀλληλομάχης τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀναζητεῖ τὰ αἴτια αὐτῆς τῆς καταστάσεως. Προσπαθεῖ νὰ κρίνει ἂν ὁ,τι νομίζομε καλὸ γιὰ κάθε ζήτημα, εἶναι πράγματι καλὸ.

Ὁ Μάρκος Αὐρήλιος γράφει εἰς «Τὰ εἰς ἑαυτὸν»: «Τὸ ἐπὶ τούτου σκεπτέον: τίνα ἂν τρόπον τοῦτον ὄν μέλλει χρόνον βιώναι, ὡς ἀριστα βιώη».

Ὁ Ἐπίκτητος πάλι γράφει ὅτι εἶναι μεγάλη εὐτυχία διὰ τὸν ἀνθρώπον νὰ παρακολουθεῖ κάθε ἡμέραν τὸν ἑαυτὸν του βελτιούμενον: «οὕτως ἐγὼ καθ' ἡμέραν χαίρω, παρακολουθῶν ἑμαυτὸν βελτίονι γινομένω» (Διατριβαί).

Φαίνεται ἀκόμη ὅτι ἔθετον ὡς

τελικόν σκοπόν τῆς τελειοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου τὴν **θεοποίησίν του**: «Θεὸν ἐξ ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντα γενέσθαι» (Ἐπικτ. Διατρ. II, ιθ, 27).

Ἔργον τοῦ φιλοσόφου, κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, εἶναι νὰ φροντίζει διὰ τὸ ἡγεμονικόν του, τὸν νοῦν, τὴν ψυχὴν του καὶ ὄχι διὰ τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐλάχιστα μόνον πρέπει νὰ τὸν ἀπασχολοῦν. Διδάσκουν ὅτι ἡ Ἀρετὴ εἶναι ὁ μοναδικὸς καὶ ὑψιστος σκοπὸς πρὸς τὸν ὁποῖον φύσει ρέπει ὁ ἀνθρώπος. Μόνη ἢ πρὸς αὐτὴν ροπή ἔχει ἠθικὴν ἀξίαν, ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῦ κόσμου εἶναι ἀδιάφορα. Ἔτσι μὲ τὴν ἐσωτερικὴ μεταστροφή, μὲ τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἀρετῆς καὶ μὲ τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀδυναμιῶν δημιουργεῖται ὁ νέος ἀνθρώπινος τύπος, ὁ ἀληθὴς ἀνθρώπος, ὁ σοφός, τὴν ἰδανικὴ εἰκόνα τοῦ ὁποῖου περιγράφουν ἀκατάπαυστα οἱ Στωϊκοί.

«Οἱ ἀφιλοσόφητοι, κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, ζοῦν τυχαίως, χωρὶς κατεῦθυνσιν, χωρὶς σκοπὸν καὶ ἢ ζωὴ των παρέρχεται εἰς μάτην. Εἶναι ὡς νὰ μὴν ἐζησαν. Ἄρα καὶ οἱ Στωϊκοί, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι παρεδέχοντο ὅτι μόνον οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν φιλοσοφίαν εὐρίσκουν τὸν ὀρθὸν δρόμον τῆς ζωῆς, αὐτὸς δὲ ὁ δρόμος ὁδηγεῖ πρὸς τὴν εὐτυχίαν, τὴν

εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν»*.

Σὰν συμπέρασμα τῆς γενικῆς αὐτῆς ἐπισκοπήσεως μπορούμε νὰ εἰποῦμε ὅτι ἡ Στωϊκὴ φιλοσοφία ὑπῆρξε, ἀπὸ μιὰ ἀποψη, ἢ τελευταία ἀπόπειρα τῆς Ἑλληνικῆς σκέψεως πρὸς ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ τοῦ κόσμου, διὰ τῆς σκέψεως καὶ τῆς μεθοδικῆς ἐρεύνης. Ἄλλὰ μπορούμε ἀκόμη νὰ ποῦμε ὅτι ἡ Στωϊκὴ Φιλοσοφία ὑπῆρξε συγχρόνως Ἐρησκειά καὶ Φιλοσοφία. **Ἐρησκειά** κατὰ τὴ δύναμιν τοῦ πάθους καὶ τὴν θεώρησιν τοῦ βίου καὶ τοῦ κόσμου ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς Θεότητος. **Φιλοσοφία** διότι ἐστηρίζετο εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. Ἡ ἐπίδρασίς της ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων γεννεῶν ἦταν πολὺ μεγάλη, ὥστε διάφοροι ἀξιόλογοι μελετηταὶ νὰ τὴν θεωροῦν πολῦτιμον μέθοδο αὐτοαγωγῆς διὰ τὸν ἀνθρώπο. Διότι τοῦ δίδει ἐνθουσιασμό, αὐτοπεποίθησιν καὶ θάρρος, τὸν ὀπλιζει ἔτσι ὥστε μὲ ἐγκατέρρησιν νὰ ὑπομένει τίς περιπέτειες καὶ τίς δοκιμασίας τοῦ βίου καὶ ἐπίσης νὰ δέχεται τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς ὅπως αὐτὰ εἶναι καὶ γίνονται καὶ ὄχι ὅπως αὐτὸς τὰ θέλει: «Μὴ ζῆτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις,

* Ἄντ. Ἀδριανοπούλου «Ἀρχαίοι Ἕλληνες Φιλόσοφοι»

θέλε αυτά ὡς γίνονται». (Ἐπικτ. ἔγχειρ. 8).

•
• •

Κοσμοθεωρία τῶν Στωϊκῶν

Οἱ ἰδέαι ποῦ ἀφοροῦν τὴν κοσμοθεωρίαν τῶν Στωϊκῶν εἶναι μῖγμα τῶν ἀντιλήψεων τῶν Πυθαγορείων καὶ τοῦ Ἡρακλείτου. Τὰς δύο ἀρχὰς τοῦ εἶναι, τὴν παθητικὴν καὶ τὴν ἐνεργόν, τὴν ὕλην καὶ τὸν Λόγον, θεωροῦν οἱ Στωϊκοὶ ἀρρήκτως συνδεδεμένας καὶ αἴτια γεννέσεως τοῦ Κόσμου. πρβλ. τὸ ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον, ἡ Μονάς καὶ ἡ Δυάς τῶν Πυθαγορείων. Ὡς ποιοῦσαν ἀρχὴν παρεδέχοντο **πυροειδὲς πνεῦμα, πῦρ πνευματικόν**, (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κοινόν πῦρ ποῦ κατακαίει τὴν ὕλην) τὸ ὁποῖον διεισδύει δι' ὅλων τῶν μορίων τοῦ κόσμου καὶ συνέχει αὐτά. «Πνεῦμα διὰ πάντων διεληλυθὸς καὶ παντ' ἐν ἑαυτῷ περιέχον». Εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ Κόσμου, ὁ Λόγος τοῦ παντός, ὑπὸ τοῦ πυρὸς τούτου πλάσσεται ὁ κόσμος, εἶναι ὁ Ζεὺς, ὁ Θεός, ἡ Μονάς-Αἰθερική οὐσία τῶν Πυθαγορείων. Ἡ Θεότης αὐτὴ εἶναι τριπλῆ: εἰμαρμένη, πρόνοια, Φυσικὸς Νόμος. **Εἰμαρμένη** εἶναι ἐπειδὴ συνέδεσε τὰ πάντα εἰς τὸν κόσμον μὲ ἀύστηρὰ νομοτέλεια, κατ' αἴτιον καὶ αἰτιατόν. **Πρόνοια** εἶναι ἐπειδὴ διέταξε αὐτὰ μὲ ἀγαθότητα καὶ ἀγάπην. **Φυσικὸς Νόμος** εἶναι

ἐπειδὴ ἀναγκάζει τὰ πάντα νὰ ἀκολουθοῦν τὴν προδιαγραμμένην εἰς αὐτὰ ὁδόν.

Ἰδιαιτέρως τονίζουν ὅτι ὑπάρχει ἐσωτερικὴ σχέσις ὅλων τῶν ὄντων καὶ συμβαμάτων πρὸς τὸν Λόγον τοῦ Παντός. Διὰ τῆς σχέσεως αὐτῆς προσλαμβάνουσι τὰ πάντα νόημα διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐφ' ὅσον οὗτος ἔχει τὴν συνείδηση τῆς συγγενείας του πρὸς τὸν Θεῖο Λόγον καὶ τῆς συνυφάνσεως τῆς μοίρας αὐτοῦ πρὸς τὸ Σύμπαν καὶ ἐφ' ὅσον συναισθάνεται ὅτι τὸ πᾶν χωρεῖ κατὰ λόγον, ὅτι τὰ πάντα εἶναι συνηρημένα πρὸς ἀλλήλα καὶ ὅτι ἀναπτύσσονται ὑπὸ τὸ κράτος ἀδηρίτου ἀνάγκης, ἡ ὁποία τείνει σὲ ὀρισμένους σκοπούς, γιὰ τὸ καλὸ πάντοτε τῶν ὄντων. «Τὰ πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται καὶ ἡ σύνδεσις ἱερὰ καὶ σχεδὸν τι οὐδὲν ἀλλότριον— ἄλλο ἄλλω...». (Μάρκ. Αὐρήλιος «Τὰ εἰς ἑαυτόν» VII, θ').

Ὁ Στοβαῖος γράφει, ὅτι ὁ Ζήνων ἐφρόνει, ὅτι ἡ οὐσία ἡ ὁποία ἐδημιούργησε τὸν Κόσμον εἶναι αἰδῖος καὶ οὔτε ἀυξάνεται, οὔτε ἐλαττοῦται.

Ὁ Ἀέτιος ἀναφέρει τὰ αὐτά, περὶ τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Ζήνωνος καὶ προσθέτει ὅτι οὗτος, ὁ Ζήνων δηλαδὴ, ἐδέχετο τέσσαρα στοιχεῖα εἰς τὴν Φύσιν: πῦρ -γῆν- ἀέρα καὶ ὕδωρ. Οἱ Στωϊκοὶ ἐδέχοντο λοιπὸν ὅτι δημιουργικὸν αἴτιον τοῦ κόσμου εἶναι τὸ πῦρ. «Ζήνων ὁ

Στωϊκός νοῦν κόσμον πύρινον θεόν ἀπεφήνατο» (Αἰτίος I, 7, 23) καὶ ἐδέχοντο ἐπίσης τὴν **ἐκπύρωσιν** καθὼς ὁ Ἡράκλειτος· δηλαδή ὅτι μετὰ μίαν ὠρισμένην κοσμικὴν περίοδον, ἔρχεται στιγμή κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ πᾶν ἐκπυροῦται καὶ καταστρέφεται καὶ πάλιν ἀργότερον ἐπαναρχίζει ἡ Δημιουργία. (πρβλ. εἰσπνοή καὶ ἐκπνοή τοῦ Βράχμα). Τὸ μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν σχηματισθὲν καὶ ἀναπτυχθὲν Σύμπαν, διοικεῖται ὑπὸ τῆς Εἰμαρμένης, ἡ ὁποία ταυτίζεται πρὸς τὴν Πρόνοιαν.

Μία ἄλλη ἐρμηνεία πού μπορεῖ νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς **ἐκπυρώσεως** εἶναι ἡ ἐξῆς: ἡ ὕλη λειτουργεῖ καὶ διαρκῶς ἐξελίσσεται μέσα στὴ Φύση μέ τὴ συνεργασία τῆς Μονάδος-αἰθερικῆς οὐσίας- ἡ ὁποία συγκροτεῖ τὰς ὑλικὰς μορφὰς καὶ πάλιν τὰς διαλύει καὶ πάλιν δι' αὐτῆς γίνεται ἡ ἀνασύνθεσις τῶν ὑλικῶν στοιχείων. Σέ ἓνα ὠρισμένο σημεῖο τῆς ἐξελίξεως τῆς περιέρχεται ἡ ὕλη εἰς μίαν κατάστασιν **ἀκτινοβόλον**. Μήπως αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἐνοοῦσαν οἱ Στωϊκοὶ καὶ τὴν ὀνόμαζον ἐκπύρωσιν;

Βάσις τῆς κοσμοθεωρίας τῶν Στωϊκῶν ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται καὶ ἡ ἠθικὴ των, εἶναι ἡ ἀντίληψις ὅτι ὅλα εἰς τὸν κόσμον εἶναι ἀδελφὰ καὶ συγγενῆ: «ὡς ἓν ζῶον τὸν κόσμον, μίαν οὐσίαν καὶ ψυχὴν

μίαν ἐπέχον...» καὶ «γεγόναμεν γάρ πρὸς συνεργίαν, ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοῖχοι τῶν ἄνω καὶ κάτω ὀδόντων. Τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις παρά φύσιν» (Μάρκ. Αὐρ. «Τὰ εἰς ἑαυτὸν» II α') καὶ «Ἡ τῶν ὅλων φύσις ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, ὡς κηροῦ, νῦν μὲν ἰππᾶριον ἐπλασε, συγγέασσε δέ τοῦτο εἰς δενδρόφιον συνεχρησαστο τῇ ὕλῃ αὐτοῦ, εἶτα εἰς ἀνθρωπᾶριον, εἶτα εἰς ἄλλο τι» (Μ. Αὐρ. Ζ, 23) καὶ «...κόσμος τε γάρ εἰς ἐξ ἀπάντων καὶ Θεὸς εἷς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ νόμος εἷς... καὶ ἀλήθεια μία». (Μᾶρ Αὐρ. VII θ').

Ἐχοντες αὐτὰς τὰς ἀντιλήψεις οἱ Στωϊκοὶ ἐκήρυξαν τὴν ἰδέαν τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος καὶ τὰς ἀνθρωπιστικὰς τῶν ἰδέας.

Ἡ ψυχὴ κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς:

Καθὼς ἀναφέραμε εἰς τὰ ἱστορικά, ἐλλείπουν ὅλα τὰ συγγράμματα τῶν παλαιότερων ἰδίως Στωϊκῶν καὶ αὐτὸ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ σχηματίσωμε σαφῆ γνώμην περὶ τῶν ἀντιλήψεων των περὶ ψυχῆς. Δὲν εὐρίσκομε σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα νὰ ἀναφέρεται ἡ Μετενσάρκωσις καὶ ἡ Λύτρωσις τῶν ψυχῶν. Ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα σωζόμενα ἀποσπάσματα τῶν πρώτων Στωϊκῶν καθὼς καὶ ἀπὸ τῆς γνώμης τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου

καί τοῦ Ἐπικτήτου μπορούμε νά συμπεράνωμε ὅτι οἱ Στωϊκοὶ στηρίζουν τήν θεωρίαν των περὶ ψυχῆς εἰς τήν ἀντίληψιν ὅτι Θεός καί Κόσμος ἀποτελοῦν ἕνα ἄρμονικὸ σύνολο. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπομένως καὶ ὅταν ὁ ἀνθρώπος εὐρίσκειται εἰς τήν ἐδῶ ζωὴν καὶ μετὰ τὸν θάνατον, ἡ ψυχὴ του ἀποτελεῖ ἕν μετὰ τοῦ Θεοῦ. μετὰ Αὐτὸν ἐνοῦται μετὰ τὸν θάνατον καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέουν πάλιν αἱ ψυχαὶ πού θά ἔλθουν νά ζήσουν ἐδῶ μέσα σὲ ὀργανισμούς. Ὡστε ὁ Θεός, κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς εἶναι τὸ κοινὸν δοχεῖον τῶν ψυχῶν.*

Τὴν ψυχὴν, οἱ Στωϊκοὶ, ἐπειδὴ τὴν θεωροῦν ἀπόσπασμα τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο λέγουν ὀνομάζεται καὶ «πῦρ».

Ἐκ τῶν παλαιότερων, ὁ Χρύσιππος θεωρεῖ τὴν ψυχὴν ὡς κάτι τὸ οὐσιαστικὸν ἀφοῦ ἐφάπτεται καὶ συλλειτουργεῖ μετὰ τὸ σῶμα «οὐδὲ γὰρ ἐφάπτεται σώματος ἀσώματον». Τὴν ψυχὴν ἀναφέρουν, ἐπίσης ὡς **πνεῦμα ἀερώδους καταστάσεως**, «σύμφυτον ἡμῖν, συνεχές, παντὶ τῷ σώματι διήκον» (Γαληνός-Διογένης Λαέρτιος) ἢ **«Πνεῦμα ἔνθερμον»** δηλαδή αὐτὸ πού δίδει τὴν θερμότητα εἰς τὸ σῶμα. Ὁ Ἐπιφάνειος ἀναφέρει διὰ τὸν Ζήνωννα ὅτι

ὀνόμαζε τὴν ψυχὴν **«Πολυχρόνιον πνεῦμα»** ἐννοῶν ὅτι ἐπιζει αὐτὴ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἐπὶ ὠρισμένο χρονικὸ διάστημα, διότι ἔχει περιορισμένην ποσότητα ζωῆς, ἢ ὅποια ὅταν καταναλωθῆ τότε τὸ πνεῦμα ἐξαφανίζεται. Φαίνεται ὅτι οἱ Στωϊκοὶ μὲ τὸν ὄρον «ψυχὴ» ἐννοοῦσαν τὴν κινουσαν τὸ σῶμα ζωϊκὴν δύναμιν, τὸ ζωϊκὸ ρευστό, τὸ ἀστρικὸ σῶμα τῶν θεοσάφων, τὸ ὁποῖον, βεβαίως, μετὰ τὸν θάνατον πηγαίνει εἰς τὸ κοινὸν δοχεῖον ἐνεργείας. Αὐτὸ πού ἐμεῖς ἐννοοῦμε μὲ τὸν ὄρον «ψυχὴ», οἱ Στωϊκοὶ ὀνόμαζον «τὸν ἐν τῷ στήθι Δαίμονα», συνιστοῦσαν δὲ νά τὸν διατηρεῖ ὁ ἀνθρώπος ἡρεμον καὶ χαρούμενον, φιλαλήθη καὶ δίκαιον: «τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στήθι ἰδρυμένον δαίμονα, μὴ φύρειν μηδέ θορυβεῖν ὄχλω φαντασιῶν, ἀλλὰ ἴλεων διατηρεῖν, κοσμίως ἐπόμενον τῷ Θεῷ, μῆτε φθεγγόμενόν τι παρὰ τὰ ἀληθῆ, μῆτε ἐνεργοῦντα παρὰ τὰ δίκαια», Μαρκ. Αὐρ. «Τὰ εἰς ἑαυτὸν» III, 1στ, καὶ «ἐκ σωματιδίου εἰμί καὶ ψυχῆς» Μ. Αὐρ. VI: Ὁ ἴδιος εἰς ΙΑ, 12 γράφει: «ἡ ψυχὴ μοιάζει μὲ σφαῖρα τέλεια πού δὲν ἀλλάζει, ἀλλὰ φωτίζεται μὲ **φῶς**, πού τὴν κάνει ἱκανὴ νά βλέπει τὴν Ἀλήθεια μέσα στοῦ Σύμπαν καὶ τὴν Ἀλήθεια, πού ὑπάρχει μέσα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της». Μὲ τὸν ὄρον φῶς φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ τὸν νοῦν ἢ τὸ ζωϊκὸ ρε-

* Ἄντ. Ἀδριανοπούλου «Ἀρχαῖοι Ἑλληνες Φιλόσοφοι»

στό, τήν ζωϊκήν ούσίαν μέ τήν δύναμιν τῆς ὁποίας λειτουργεῖ ἡ ψυχὴ μέσα στὸν ὀργανισμό.

Βλέπομε λοιπὸν ὅτι οἱ Στωϊκοὶ δὲν περιλαμβάνουν εἰς τὰς γνῶμας των γιὰ τὴν ψυχὴ, τὴν ἰδέα τῆς μετενσαρκώσεως, οὔτε καὶ τὴν ἰδέα τῆς λυτρώσεως καθὼς τὶς βρίσκομε στὶς διδασκαλίαις τῶν παλαιότερων Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ κατὰ τὰ σημεῖα αὐτὰ διαφέρουν ἀπὸ αὐτοὺς· διότι, καθὼς γνωρίζομε, οἱ γνῶμαι τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων συμφωνοῦν καὶ συγκλίνουν εἰς τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ ψυχὴ ἐπιβιεῖ καὶ ἀναζει καὶ πάλιν εἰς ἄλλα σώματα καὶ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀποκτᾷ, σὲ καθε ἑνσάρκωσίν τῆς, νέας δυνάμεις καὶ ἐκδηλώνει νέας ιδιότητας καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν προοδευτικὴν ἐξελίξιν τῆς. Καὶ διὰ τῆς ἐξελιξέως θά φθάσει τελικὰ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἔχει πλήρως ἐξαγνιασθεῖ, νὰ γνωρίσει τὸν ἑαυτὸ του καὶ νὰ φανερωθεῖ ἡ Θεία δύναμις ποὺ εὐρίσκεται μέσα του, ὁπότε ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νέων ἐνσαρκώσεων, ἀφοῦ θά ἔχει πλέον ἐκπληρωθῇ ὁ σκοπὸς τῆς, ἐντὸς τῶν ὀργανισμῶν, διδασκαλίας τῆς, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὸν Νόμον τοῦ θανάτου, φθάνει δηλαδὴ στὴ Λύτρωση, ὅπως ἀπεκάλουν οἱ παλαιοὶ τὴν κατάστασιν αὐτῆ. «Καὶ ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς αὐτῆς συνεχίζεται

καὶ πέραν τοῦ τάφου, αὐτοῦσια εἰς ἄλλους κόσμους προοδευτικῶς ἐκάστοτε φωτεινότερους, ἀρμονικωτέρους καὶ τελειότερους· καὶ ζῆ ἐκεῖ ἡ ψυχὴ αὐτὴ ἐκάστοτε ζωὴν ἀνάλογον πρὸς τὸ περιβάλλον τῶν κόσμων αὐτῶν»*.

Αὐτὴ ἡ αἰσιόδοξος ἀντιμετώπισις τοῦ μέλλοντος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς λείπει ἀπὸ τοὺς Στωϊκοὺς καὶ μαζί τῆς λείπει καὶ αὐτὸ τὸ πέταγμα, αὐτὴ ἡ ἀνάτασις πρὸς ἓνα κόσμον ὠραιότερον καὶ φωτεινότερον.

* * *

Ἄς δοῦμε τώρα ποῖα γνῶμη εἶχαν οἱ Στωϊκοὶ γιὰ τὸν **Θάνατο**. Ὁ Μάρκ. Αὐρήλιος βρίσκει πὼς καὶ ὁ θάνατος εἶναι κάτι τὸ ἐντελῶς φυσικὸ καὶ ἔτσι πρέπει νὰ τὸν δεχώμεθα: «Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτως σὺνηθες καὶ γνώριμον ὡς τὸ ρόδον ἐν τῷ ἔσση καὶ ὁπώρα ἐν τῷ θέρει· τοιοῦτος γάρ καὶ... θάνατος». Ἀλλοῦ πάλιν ἐξετάζει τί μπορεῖ νὰ παθαίνει ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸν θάνατον καὶ λέγει ὅτι «ἢ εἶναι ὁ θάνατος διασκορπισμὸς ἐάν ὑπάρχουν ἄτομα. Ἐάν πάλιν ὁ κόσμος ἀποτελεῖ ἓνα σύνολον τότε εἶναι ἡ σβέσις ἢ μετάστασις» (Μ. Αὐρ. Ζ, 28). Γιὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον ποὺ φοβεῖται τὸν θάνατον, λέγει ὅτι δύο

* Ἀντ. Ἀνδριανοπούλου: «Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωή»

τινά πρέπει να φοβείται: ή «ὄτι ὁ θάνατος συνεπάγεται πλήρη ἀναισθησία ἢ ὅτι ἀποτελεῖ ἕνα ἄλλο εἶδος αἰσθήσεως. Καί ἐάν εἶναι ἀναισθησία δὲν θά μπορεῖ κανεῖς νά αἰσθάνεται καί τίποτε κακόν, ἐάν πάλι δίδει ἄλλου εἶδους αἰσθησιν, τότε πάλιν δὲν θά παύσει ἀπὸ τοῦ νά ζεῖ» (Μ. Αὐρ. Η, 58) Ἐπομένως σέ καμμιά περίπτωση δὲν πρέπει νά ὑπάρχει φόβος. Ὁ Ἐπίκτητος εἰς τὰς διατριβάς του (III ἠδ' 95) λέγει ὅτι πρέπει ὁ ἄνθρωπος νά ἔχει ὡς μόνον σκοπὸν τὸ νά ζήσει «εὐτάκτως καί εὐπειθῶς τῷ Θεῷ» δηλαδή σύμφωνα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ὅταν πιά ὁ Θεὸς δὲν θά τὸν ἔχει ἀνάγκη νά φύγει: «Ἄλλ' οὐκέτι μοι χρειᾶν ἔχεις; Καλῶς σοι γένοιτο· καί μέχρι νῦν διὰ Σέ ἔμενον, καί νῦν Σοὶ πειθόμενος ἀπέρχομαι». Πάλιν εἰς τὰς διατριβάς του ὁ Ἐπίκτητος (III Σ 9/11 γράφει τὰ ἐξῆς: «Ἔγινα πτωχός καί ἐπειδὴ αὐτὸ ἦταν μὲ τῆ θέλησὶ Σου (ἀπευθύνεται στὸ Θεό) τὸ δέχθηκα μὲ χαρὰ. Δὲν κατέλαβα καμμίαν ἀρχὴν διότι Σὺ δὲν τὸ θέλησες καί ποτέ δὲν τὸ ἐπεθύμησα... Σοῦ χρεωστῶ μεγάλη εὐγνωμοσύνη γιατί μὲ ἀξίωσες νά γιορτάσω μαζί μὲ Σένα, νά ἰδῶ τὰ ἔργα Σου καί νά παρακολουθῆσω τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον διοικεῖς τὸν κόσμον. Θά ἤθελα νά μὲ εὕρη ὁ θάνατος ἐνῶ αὐτὰ θά θυμᾶμαι, αὐτὰ θά γράφω, αὐτὰ θά ἀναγιγνώσκω».

Γενικῶς οἱ Στωϊκοὶ δὲν φαίνεται νά δίδουν μεγάλην ἀξίαν εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ Μ. Αὐρήλιος γράφει ὅτι «εἴτε ζήσει κανεῖς τρία χρόνια, εἴτε πολλὰ περισσότερα εἶναι ἕνα καί τὸ αὐτό, ἀφοῦ· μιὰ φορά θά πεθάνει». Προσωπικὰ δὲν συμφωνῶ καθόλου μὲ αὐτὴ τὴν ἀποψη. Ἡ ζωὴ εἶναι πολὺ ὠραία καί ἀξίζει νά ζῆ κανεῖς. Ἡ Φύσις ἔχει πολλές ὁμορφιές πού μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά χαρεῖ καί ἡ ψυχὴ ἔχει πολλὰ νά ὠφεληθεῖ ἀπὸ τὴ ζωὴ μέσα σέ ὁργανισμούς.

Βέβαια τὸν θάνατο δὲν πρέπει νά τὸν φοβούμεθα καί νά δηλητηριάζωμε τίς ὁμορφες ὥρες τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ θανάτου. Ἄλλωστε δὲν ὑπάρχει καί κανένας πραγματικὸς λόγος γιὰ νά φοβᾶται κανεῖς τὸ θάνατο πού εἶναι καί αὐτὸς ἕνα περιστατικὸ τῆς ζωῆς. Γιὰ μᾶς ἐδῶ πού ξέρομε πῶς ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατη, τί σημασία μπορεῖ νά ἔχει τὸ ὅτι κάποτε θά εἶναι ὑποχρεωμένη ν' ἀλλάξη ἔνδυμα; Ὅση καί τὸ ἄν θά πρόκειται νά στερηθοῦμε μιὰ φορεσιά πού μᾶς πηγαίνει καλὰ καί πού τὴν ἀγαπήσαμε. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ὅσο βρισκόμαστε μέσα σ' αὐτὴν τὴν φορεσιά -τὸν ὁργανισμό μας- δὲν πρέπει νά χαροῦμε τὴ Ζωὴ καί τίς ὁμορφιές τῆς ἢ νά υποτιμοῦμε τὴν ἀξία τῆς. Ἀπεναντίας μάλιστα νά εἴμεθα πολὺ εὐχαριστημένοι πού μὲ αὐτὸ τὸ ἔνδυμα -τὸν ὁργανισμό- μᾶς δί-

δεται ή εύκαιρία και τό δικαιώ-
μα, μέσω τών αισθήσεων πού
μās παρέχει, νά άπολαμβάνωμε
τό φώς του ήλιου, τόν έρωτα,
τό άρωμα τών λουλουδιών, τήν

γλυκύτητα και τήν άρμονία τής
μουσικής και τόσα άλλα θαυμα-
στά τής φύσεως πού χρειάζον-
ται ποιητή για νά τά ύμνήσει.

(Συνεχίζεται στό προσεχές τεύχος)

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Ή έλπίδα

Μεγάλη δωρεά στον άνθρωπο ή έλπίδα. Μεγάλη χάρις.

Νά μήν χάνης τό θάρρος σου. Νά είσαι αισιόδοξος.

Νά αισιοδοξής για τό καλύτερο. Νά προσπαθής και νά εργάζεσαι
άκαταπαύστως.

Νά αντιπαρέρχεσαι τις δυσκολίες.

Νά έλπίζης για τό μέλλον.

Νά μήν όλιγορής. Νά είσαι πανέτοιμος για κάθε δυσκολία κι έμ-
πόδιο.

Νά όνειρεύεσαι τήν έπιτυχία...

Μόνον τότε θα έπιτύχης. Τότε θα έξασφαλίσης τό καλύτερον.

Νά μήν σε πτοούν οι αντιξοότητες.

Νά μήν σε θορυβοούν τά έμπόδια. Νά είσαι γαλήνιος και ήρεμος με
άποφασιστικότητα και θάρρος.

Τότε είσαι άληθινός Υιός Θεού. Τότε τό μέλλον άνοιγεται διάπλατο
μπροστά σου.

Σέ περιμένει ή έπιτυχία, ή ικανοποίησις, ή Χαρά.

Είσαι ό έκλεκτός, Ό εύλογημένος.

Άς είναι μακάριο τό όνομα του Μεγάλου Έκείνου πού σου έδωσε
τή δύναμη και τή δυνατότητα νά έλπίζης. Νά τόν εύχαριστής αδιά-
κοπα, άκατάπαυστα. Νά τόν εύλογής.

ΠΑΝΑΓ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΤΟ ΟΜΑΚΟΕΙΟ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΑ

Γιὰ τὸν Θεῖο Πυθαγόρα ὑπάρχει παγκόσμια παράδοση ὅτι ἦταν ἓνας μυσταγωγός, ἐρευνητής καὶ ἰδρυτὴς Μυστηρίων. Στὸ ὀμακοεῖο του καὶ τὴ βιονομικὴ ἐταιρεία, τὰ μέλη τῆς πυθαγορικῆς ἀδελφότητος ζοῦσαν κοινόβια φιλοσοφικὴ ζωὴ, ἔχοντας προσφέρει τίς περιουσίες τους στὸ κοινὸ ταμεῖο, τιμοῦντες μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια τοὺς ἐσωτερικοὺς κανόνες, μιᾶς διαγωγῆς ἠθικῆς, τὴν ὅποια ὑπαγόρευε ὁ Διδάσκαλος.

Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι τῆ λέξη Ὀμακοεῖο, ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρινός, τὴ θεωροῦν ταυτοσημὴ μὲ τὴ λέξη Ἐκκλησία. Τὰ μέλη τοῦ Ὀμακοεῖου ἐμμοῦνταν σὲ σύστημα ἔρευνας καὶ βιωμάτων ἐπὶ τῶν ἀποκαλυπτομένων ἠθικῶν ἀληθειῶν, γιὰ νὰ καταλήξουν προσδευτικά στὴ Γνώση τῆς ἀπόλυτης Ἀλήθειας καὶ στὴν ἐφαρμογὴ τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας, ἐφαρμόζοντες καὶ ζῶντες ἀναλόγως, σὲ βαθμὸ πού ἡ Γνώση καὶ ἡ Ἀλήθεια νὰ εἶναι νόμοι καὶ δικαίωμα τῆς ψυχῆς τους, σὲ βαθμὸ πού νὰ εἶναι φωτεινὴ καὶ νὰ ἐκόηλῶνε ἀνάλογα ἀποτελέσματα μὲ τὴ διάνοιά τῆς.

Ὁ Πυθαγόρας ἐπέδωκε, ὅπως οἱ μούμενοι στίς μυσταγωγικὲς διδασκαλίες του ἀποκτήσουν συναίσθησι τῆς ἐσωτερικῆς ἐκείνης δυνάμεως, μὲ τὴν ὅποια καὶ μόνο ἀποκτᾶται ἡ πίστις στὸ ἀκατανίκητο κράτος τῆς ἀρετῆς καὶ διδαχθῆ ἀπὸ αὐτοὺς ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος. Κατὰ τίς ἀρχαῖες γιὰ τὸν Πυθαγόρα μαρτυρίες ἦταν ὄχι μόνον φιλόσοφος καὶ ἐρευνητής, ἀλλὰ καὶ θεουργός καὶ προφήτης, ἠθικός ἀναμορφωτής καὶ πολιτικός.

Μὲ τὴν ψυχουργία του ὄχι μόνον πλοῦτιζε τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά κάθε ὁπαδοῦ του καὶ ὑποχρέωνε αὐτὸν σὲ αὐστηρότατο σύστημα αὐτοελέγχου καὶ πειθαρχικῆς αὐτοσυγκράτησις στίς χαμηλές σκέψεις καὶ ὀρέξεις, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀφύπνησι ἀγνώστων δυνάμεων καὶ αἰσθήσεων τῆς ψυχῆς, πού τὴ βοηθοῦσαν νὰ ἐκδηλῶνε ἀνώτερη διανόησι καὶ ἰκανότητα σύλληψης καὶ ἐφαρμογῆς τῶν μυσταγωγικῶν διδασκαλιῶν τοῦ Πυθαγόρα.

Οἱ τρόφιμοι τοῦ Ὀμακοεῖου, ὅταν ἐβγαίνουν στὴν κοινωνία, διακρίνονταν ἀπὸ τὰ ἔργα τους καὶ τὸ ἦθος πού ἐβίωσαν σ' αὐτὸ καὶ γίνονταν μικροὶ ἥλιοι, ἰκανοὶ νὰ δημιουργήσουν παντοῦ ἀκτινοβολοῦντα κέντρα δημιουργίας καὶ πνευματικῆς ἀναγέννησις τῶν τέκνων τοῦ φωτός. Ἡ μέθοδος τῆς ψυχουργικῆς διδασκαλίας τοῦ

Πυθαγόρα λεγόταν Μυστήρια, διότι κατείχαν μιὰ ιδιόρρυθμη έσωτερική στέρεα βάση λογισμού και πείρας, θείας προέλευσης, βασιζόμενης σέ άναλλοίωτους φυσικούς και πνευματικούς νόμους, άνεπηρέαστους από τη φορά του χρόνου.

Ο Πυθαγόρας έγνώριζε τα Μυστήρια της άρχαιότητας, βάσει των όποιων ίδρυσε τα δικά του, μέ τα όποια έπεδόθηκε στο έργο της αναμόρφωσης και βοήθειας της ανθρώπινης ψυχής, για να έκδηλώσει την ικανότητα εκείνη που θα την κάμει πνεύμα έλεύθερο και ανεξάρτητο, περιορίζοντας τον αριθμό των γήινων ένσαρκώσεων της. Τα σαράντα χρόνια της άκμής του Όμακοείου παρήγαγαν φώς, τό όποιο δέν έσβησε και δέν θα σβήσει ποτέ και θα φωτίζει κάθε ψυχή που θα ποθει να φωτισθει για να τό έκδηλώσει.

Οι δυνάμεις του σκότους όμως, μέ τον Χείλωνα, έθεσαν φαινομενικά τέρμα στο Μυστηριακό Πύρ της πυθαγορικής δράσης, διότι ο Ναός των Μυστηρίων, δέν ανταποκρίθηκε και δέν άνοιξε στην κρούση του άκατάλληλου να μυηθει σ' αυτά Χείλωνα.

Οι όπαδοί του Όμακοείου διακρίνονταν σέ δύο κατηγορίες: α) Τούς άκροατές και β) τούς μυημένους. Της πρώτης κατηγορίας δέν μπορούσαν ποτέ να ίδουν τον Πυθαγόρα στο πρόσωπο, αλλά άπλώς άκουαν τη φωνή του και τις διδασκαλίες του. Και οι δύο κατηγορίες γίνονταν δεκτοί κατόπι πολλής έρευνας και αύστηριών δοκιμασιών, διότι όπως συνήθιζε να λέγει ο Πυθαγόρας, «δέν είναι δυνατό να κατασκευάσης ένα Έρμη από όποιοδήποτε ξύλο».

Πρώτη δοκιμασία ήταν η φυσιογνωμική διάγνωση του χαρακτήρα του ζητήσαντος να γίνη δεκτός και αν ο φυσιογνωμικός χαρακτηρισμός ήταν κατάλληλος, ο ύποψήφιος ύποβάλλονταν στον όρο της πενταετούς Σιγής. Κατά την περίοδο αύτη ο είσαγόμενος όφειλε ν' άκούει αλλά να μην άπαντά, να μη ζητά έξηγήσεις, να μη σχολιάζει, αλλά μόνο να άκούει, να σιωπά και να σκέπτεται.

Ύστερα άπ' αυτά είσαγόονταν σε άλλη δοκιμασία την καλούμενη παρασκευή, κατά την όποια άναγορεύονταν μαθηματικός και τότε του επιτρέπονταν να έκφράζει τη γνώμη του, να ζητά έξηγήσεις και να άσχολείται για τα ζητήματα τα όποια παρακαλουθούσε διδασκόμενος. Συγχρόνως διδάσκονταν πώς να καλλιεργηση και αναπτύξει τις ψυχικές λειτουργίες του, τη διαίσθηση, τη διάραση και την ένόραση για να οδηγηθει προοδευτικά στην περιωπή του τέλειου μύστου.

Αν κανένας γινόταν κατώτερος από τις προσδοκίες του Όμακοείου, τον έκήρυσσαν πεθαμένο, τον απέβαλλαν και έχτιζαν μέσα στο κτήριο άναμνηστικό κενοτάφιο, για να διδάσκονται οι μεταγε-

νέστεροι. Τα μέλη του Όμακοείου ἐφάρμοζαν αὐστηροὺς κανόνες φυσικῆς ζωῆς. Τὸ πρωινό ἐγεγνῆριο γινόταν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνατολή τοῦ Ἡλίου. Ἀκολουθοῦσε περιπατος σιωπηλὸς ἀνάμεσα στοὺς ναοὺς καὶ τὰ δάση, ὁ ὁποῖος παρασκευάζε τοὺς μαθητῆς τοῦ Όμοσείου στὴ σύνεση, πειθαρχία καὶ συγκέντρωση μέχρι τὴν ἄλλη μέρα. Συνέρχονταν νὰ διδάξουν καὶ νὰ διδαχθοῦν καὶ ἐπεδίωκαν νὰ ἐπιβληθοῦν στὶς χαμηλές ἐπιθυμίες τους, ἀναπτύσσοντας τὴ θέληση, τὴ μνήμη καὶ τίς ἀνώτερες ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς λειτουργίες τους. Ἡ τροφή τους ἦταν λιτή καὶ ἀναίμακτη ἀκρεωφαγική καὶ ἔτρωγαν δύο φορές τὴ μέρα. Τὸ δεύτερο φαγητὸ ἔπρεπε νὰ τελειώσει πρὶν τὴ δύση τοῦ Ἡλίου, ἀφοῦ πρὶν ἀπὸ τὸ δεῖπνο προηγοῦνταν περιπατος – ὄχι μεμονομένος ὅπως τὸ πρωὶ ἀλλὰ κατὰ ὁμάδες – καὶ λουτρό.

Μετὰ τὸ φαγητὸ συναθροῦντο σὲ ὁμάδες στὰ τραπέζια, συνδιελέγονταν ἤρεμα καὶ διάβαζαν βιβλία ἢ γραπτὰ τὰ ὁποῖα τοὺς ὑπέδειχναν οἱ πρεσβύτεροι διδάσκαλοι τους, ἐνῶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐκλεκτὴ μουσικὴ ἔπαιζε, γιὰ νὰ ἐπιδρῶ στὴν ἐσωτερικὴ ἀρμονία καὶ ψυχοπνευματικὴ ἔξαρση τῶν ἑνοικῶν τοῦ Πυθαγόριου σκηνώματος – τοῦ Όμακοείου. Ὁ Πυθαγόρας πίστευε ὅτι ἡ μουσικὴ δίδει δύναμη καὶ ἐνότητα στὴν ψυχὴ καὶ τὸν ὄργανισμό καὶ ἀποτελεῖ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ ὑγιεινὴ ἢ ὁποῖα ἐπιδρῶ στὰ ἐσωτερικὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς. Συμβολικῆς δὲ καὶ τελετουργικῆς πράξεις ὑπενθύμιζαν τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸ πρὸς τὸν Ἀπόσωπο Καθολικὸ Λόγο, τὸ Δημιουργὸ Θεὸ γιὰ τὸν ὁποῖο ὑπῆρχε καὶ ἰδιαίτερη ἐσωτερικὴ μυητικὴ διδασκαλία, προσιτὴ μόνο γιὰ τὰ ὄριμα μέλη τοῦ ἐσωτερικοῦ κυκλοῦ τῶν Πυθαγόρειων Μυστηρίων καὶ τοῦτο, διότι ἐπρέσβευαν ὡς ἀξίωμα, ὅτι οἱ μεγάλες ἀληθεῖες κοινοποιοῦμενες σὲ διάνοιες ἀνώριμες καὶ ἀπαρᾶσκειες εἶναι δυσβάστακτες καὶ ἐπικίνδυνες. Ἐπὶ ὅλων τῶν παραπάνω οἱ μυηθέντες στὰ Μυστήρια τοῦ Θείου Πυθαγόρα τήρησαν Σιγή.

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΕΟΣΟΦΙΑ

Ἄδ. Δρχ. 180

Δεμ. Δρχ. 300

ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ Δρ. Ἄννι Μπέζαντ (1847-1933)

ANNIE BESANT

Ἡ Ἄννι Μπέζαντ, τὸ γένος Γούντ, γεννήθηκε στὸ Λονδίνο τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1847. Συγγραφεὺς, ρητωρ, πολιτικός ἀποκρυφίστρια, Πρόεδρος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, Ὁ πατέρας της, Ἴρλανδικῆς καταγωγῆς, πέθανε πρόωρα καὶ ἡ μητέρα της, λόγω οἰκονομικῶν δυσκολιῶν, ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ Λονδίνο καὶ ἐγκαταστάθηκε σ' ἓνα μικρὸ ἀγροτικὸ σπίτι, ὅπου κάτω ἀπὸ ἓνα μεγάλο δένδρο πέρασε ἀμέριμνη καὶ εὐτυχισμένη τὰ παιδικὰ της χρόνια ἡ μικρὴ Ἄννι. Κατὰ τὸ ὄγδοο ἔτος τῆς ἡλικίας της ἀνέλαβε τὴν ἀνατροφή της ἡ Miss Margat, γυναίκα μὲ μεγάλη μόρφωση, ποὺ τὴν κράτησε κοντά της 8 χρόνια. Σὲ ἡλικία 15 χρονῶν πῆγε στὸ Λονδίνο καὶ στὸ Παρίσι, ὅπου ἔμεινε 7 μῆνες, μελετώντας στὰ Μουσεῖα καὶ στὶς Ἐκκλησίες. Σὲ ἡλικία 16 χρονῶν γύρισε κοντά στὴ μητέρα της. Μικρότερη ἀπὸ 20 χρονῶν παντρεύτηκε τὸν πάστορα Μπέζαντ, μὲ τὸν ὁποῖο γέννησε 2 παιδιά. Ἀλλὰ ἡ συζυγικὴ της ζωὴ δὲν ὑπῆρξε εὐτυχισμένη. Τὰ ὄνειρα τῆς ἀγνῆς καὶ μυστι-

κόπαθης ψυχής της διαφεύστηκαν από τόν πάστορα σύζυγό της, ώστε σέ ηλικία 24 χρονῶν ἀπεφάσισε ν' αὐτοκτονήση, σωθεῖσα τή τελευταία στιγμή μέ τή σκέψη ὅτι αὐτό θά ἦταν δειλία. Συγχρόνως οἱ θρησκευτικές της πεποιθήσεις κλονίστηκαν. Ἀρνήθηκε τήν χωρίς κατανόηση πίστη καί ἐγκατέλειψε τόν σύζυγό της (1872), παίρνοντας μαζί της τή μικρή κόρη της. Μαζί μέ τή μητέρα της καί τήν κόρη της ἐγκαταστάθηκαν στό Λονδίνο. Ἀλλά τὰ οἰκονομικά τους ἦσαν πολὺ στενόχωρα. Πολλές φορές ἔμεναν νηστικοί. Ἡ Ἄννι Μπέζαντ ἄρχισε νά δημοσιεύη μύθους καί διηγήματα σέ εἰκονογραφημένα περιοδικά. Ἐγινε γνωστή σέ κύκλους διανοουμένων καί ἐλευθεροφρόνων καί συνδέθηκε φιλικά μέ τόν ἐπιφανῆ δημοσιογράφο Bradlaugh, μέ τόν ὁποῖον ἀγωνίσθηκαν μαζί γιά τήν προστασία τῶν λαϊκῶν τάξεων.

Ὁ Bradlaugh, ἐνθερμος ἀπόστολος τοῦ Ἀθεϊσμοῦ καί τῆς Κοινωνικῆς Ἀνακαινίσεως, ἦταν ἰδρυτής τῆς μεγάλης ἐφημερίδος «Ἐθνικός Ἀναμορφωτής», στήν ὁποία ἡ Ἄννι Μπέζαντ συνεργάστηκε δραστήρια. Σέ ηλικία 27 χρόνων, τὸ 1874, ἔγραφε «Δέν πιστεύω στόν Θεό. Ὁ νοῦς μου δέν βρίσκει βάση γιά νά στηριξη μιά λογική πίστη. Ἡ ψυχὴ μου ἐπαναστατεῖ ἐναντίον μιάς δυνάμεως, πού ἀδιαφορεῖ γιά τόν πόνο ἀδυνάτων ὑπάρξεων. Ἡ συνείδησή μου ἐξανίσταται ἐναντίον τῆς ἀδικίας, τῆς σκληρότητας, τῆς ἀνισότητος πού μέ περιστοιχίζουν ἀπό παντοῦ. Ἀλλά πιστεύω στόν ἄνθρωπο, στήν ἀπολυτρωτική δύναμη τοῦ ἀνθρώπου καί τόν προσεχῆ του θρίαμβο, μέ τή γνώση, τήν ἀγάπη καί τήν ἐργασία».

Ἐκτός ἀπό τίς δημοσιεύσεις ἡ Μπέζαντ ἄρχισε νά δίνει διαλέξεις στό Λονδίνο καί στίς ἐπαρχίες, ἐπάνω σέ θρησκευτικά, φιλοσοφικά καί κοινωνικά θέματα. Πίστεψε στόν ὕλισμό, τόν πανθεϊσμό, τόν Σοσιαλισμό καί τήν Ἐπιστήμη καί ἐργάστηκε γιά τίς ἀπορες τάξεις. Διαμαρτυρήθηκε γιά τήν ἀνεπαρκῆ μοσθοδοσία τῶν γυναικῶν, γιά τή συσσωρευση τῶν ἐργατῶν σέ χώρους ἀνθυγιεινοῦς, γιά τήν ἐξαθλιωμένη ζωὴ τῶν μεταλλορύχων. Γνώρισε τήν ἀνθρώπινη ζωὴ στίς διάφορες τάξεις τῆς κοινωνίας.

Ἀπὸ τὸ 1885 συνεργάζεται μέ τή Φαβιανῆ Ἐταιρία γιά τή βελτίωση τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῶν ἀποκλήρων, ὄχι μέ ἀπεργίες καί μέ τή βία, ἀλλὰ μέ συνταγματικές διαδικασίες βελτιώσεως τῶν ἐργατικῶν νόμων. Τήν ἐποχὴ ἐκείνη παρ' ὀλίγον νά γίνη σύζυγος τοῦ Μπέρναρ Σῶ.

Ἄλλ' ἡ ψυχὴ της ἔτεινε πρὸς τήν κατάκτηση τοῦ ὑπερτάτου φωτός τῆς Ἀληθείας, πού καταυγάζει τὰ βασιλία τῆς φύσεως καί τοῦ Πνεύματος. «Προτιμῶ -ἔλεγε- νά τυφλωθῶ ἀπὸ φῶς, παρά νά μείνω στό ἡμίφως».

Μιά μέρα, ἐνῶ ἐργαζόταν στό γραφεῖο της, ἀκούσε μιὰ ἐσωτερική φωνή νά λέγη: «Δέχεσθε νά ἐγκαταλείψετε τά πάντα, ἀπό ἀγάπη γιά τήν Ἀλήθεια:». Αδίστακτα ἀποκρίθηκε: «Ναί, Κύριε». Ἡ φωνή ξανακούστηκε: «Σέ λίγο θα ἀνατείλη τό Φῶς».

Σέ λίγες μέρες ὁ Διευθυντής τῆς ἐφημερίδος Pall-Mall Gazette παρεκάλεσε τή Μπέζαντ νά γράψῃ μιὰ ἀνάλυση τοῦ ἔργου τῆς Η.Ρ.Β. «Μυστική Διδασκαλία». Ἡ Μπέζαντ ὀλόκληρες νύχτες, ἀγρυπνη, καταβροχθίζει τό ἐμπνευσμένο σύγγραμμα. Μὲ ἐνθουσιασμό καί χαρά ἀποκαλύπτει στίς σελίδες του πλήθος σκέψεων πού ἀπασχολοῦσαν τήν ψυχή της καί πού σχηματίζουν μιὰ θαυμάσια σύνθεση, φωτίζουν τό παρελθόν καί τό παρόν καί λύνουν τά προβλήματα τῆς ζωῆς.

Στήν αὐτοβιογραφία της γράφει: «Ὅλες οἱ ἀμφιβολίες μου, ὅλα τά προβλήματα τῆς ζωῆς, ἐξαφανίζονται. Τό Φῶς ἀποκαλύπτεται σάν ἀστραπή καί στήν αἰφνίδια λάμψη του διακρίνω τό τέρμα τῶν ἐπίπονων ἐρευνῶν μου».

Στίς 10 Μαΐου 1889 γράφεται Μέλος τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας. Στίς 23 Ιουνίου δημοσιεύει στόν Ἐθνικό Ἀναμορφωτή ἀνάλυση τῆς Μυστικῆς Διδασκαλίας καί δίδει δύο δημόσιες διαλέξεις μέ θέμα «Διατί ἐγίνα Θεόσοφος». Ἀρνήθηκε τόν Ὑλισμό καί τόν Ἀθεισμό, ὅπως πρὶν ἀπό 18 χρόνια εἶχε ἀρνηθῆ τόν χριστιανισμό, γιά νά κηρυχθῆ ὑπέρ τῆς Θεοσοφίας.

Παρ' ὅλη τήν ἐξέχουσα θέση πού εἶχε ἡ Ἄννι Μπέζαντ στοὺς κύκλους τῶν διανοουμένων, κοντά στήν Η.Ρ.Β. δέν ἦταν παρά μιὰ ταπεινή μαθήτρια, στήν ὁποία ἡ Διδάσκαλός της φερόταν πολὺ αὐστηρά, ἀκριβῶς διότι γι' αὐτήν ἔτρεφε πολλές ἐλπίδες.

Ὅταν μετὰ 2 χρόνια, στίς 8 Μαΐου 1891, ἡ Η.Ρ.Β. ἐγκατέλειψε τόν φυσικό κόσμο, ἡ Ἄννι Μπέζαντ τῆ διαδέχτηκε στή διεύθυνση τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Θεοσοφίας, ἐνῶ ὁ Ἑρρ. Ὀλοκott παρέμεινε Πρόεδρος τῆς Ἐταιρίας.

Γιά 2 χρόνια (1891-1893) ἡ Μπέζαντ ἐξῆσε μιὰ ζωὴ γεμάτη δραστηριότητα. Ἐδινε διαλέξεις σέ ὅλη τήν Ἀγγλία, ταξίδευε στήν Εὐρώπη, διέδιδε τῆ Θεοσοφία μέ ἀξιοθαύμαστη δύναμη, σαφήνεια καί εὐγλωτία. Κατά τίς περιόδους της αὐτές πολλές φορές ἔδινε δύο καί τρεῖς διαλέξεις τὴν ἡμέρα.

Τὸ 1893 πῆγε γιά πρώτη φορά στίς Ἰνδίες καί ἐγκαταστάθηκε στό Μπενάρες. Ἐκεῖ ἐξῆσε ζωὴ περισυλογῆς, ἀποκρυφιστικῆς ἐρευνας καί συγγραφῆς πολλῶν βιβλίων. Ἐγνώρισε σοφοὺς καί ἱερεῖς, βαθύτατους Μύστας τῆς Ἱερῆς Ἐπιστήμης. Ἰδρυσε Κολλέγιο, ὅπου 1200 μαθητές διδάσκονταν τῆ φιλοσοφία καί τὴν πνευματι-

κή έννοια τῆς θρησκείας τους. Ἀργότερα ἴδρυσε Πανεπιστήμιο γιά Ἴνδούς φοιτητάς καί Ἀνώτερη Σχολή Θηλέων.

Ἡ ἴδρυση αὐτῶν τῶν Σχολῶν κίνησε ένθουσιασμό στήν Ἰνδία, ἀλλά καί τήν αντίδραση τῶν καθολικῶν καί διαμαρτυρομένων ιεραποστόλων. Ἡ στενή καί περιορισμένη αντίληψή τους δέν ἦταν δυνατόν νά εἰσδύση στίς εὐρείες ἀντιλήψεις τῆς Μπέζαντ καί τήν βαθύτητα τῶν λόγων της καί τῶν σκέψεών της.

Ἡ Μπέζαντ ἔγραφε: «Γιά μᾶς δέν υπάρχουν ἄπιστοι, δέν υπάρχουν αἰρετικοί. Τι εἶναι αἴρεση; Μιά διαφορετική ὄψη τῆς Ἀλήθειας. Γιά μᾶς τοὺς Θεοσόφους δέν υπάρχουν αἰρέσεις. Ὑπάρχει ἡ θρησκεία καί ὄχι μία θρησκεία. Δέν λέμε ποτέ στοὺς ἀνθρώπους νά ἐγκαταλείψουν τῆ θρησκεία τους γιά νά ἀκολουθήσουν μιάν ἄλλη. Εἶσθε Χριστιανοί; Παραμείνατε Χριστιανοί, ἐρευνώντας τήν πνευματική σημασία τῆς θρησκείας σας. Ἐρευνάτε τίς βαθύτερες Ἀλήθειες τῆς θρησκείας σας καί μὴν περιορίζεσθε στήν ἐπιφάνεια. Τὸ ἴδιο λέμε καί γιά τίς ἄλλες θρησκείες. Μιλάμε στοὺς Ἰνδουιστῆς γιά τὸν Ἰνδουισμό, στοὺς Βουδδιστῆς γιά τὸν Βουδδισμό. Γιά μᾶς ὅλες οἱ θρησκείες εἶναι θεῖες. Ἐπιθυμοῦμε νά τίς καταστήσωμε πνευματικώτερες, μὲ κοινὴ βάση τήν ἀγάπη πρὸς τὸ Θεό καί τὸν Ἄνθρωπο.

Τὸ 1896 ἡ Ἄννι Μπέζαντ ἀνέπτυξε ἐνορατικῆς ἱκανότητες καί ἔγραψε, μαζί μὲ τὸν συνεργάτη της Κάρολο Λεντμπήτερ, ἀποκρυφιστικά βιβλία.

Ὅταν τὸ 1907 μετέστη ὁ Ἑρρίκος Ὀλκοττ, ἐξελέγη Πρόεδρος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἡ Ἄννι Μπέζαντ. Ἡ ἀκούραστη Πρόεδρος διέδιδε τῆ Θεοσοφικῆ Διδασκαλία, ἐλκύοντας μὲ τήν ἀκτινοβολία της ὅλες τίς ψυχές. Ἡ γυναῖκα αὐτή, μὲ τὸ βαθύ καί διαπεραστικό βλέμμα της καί τὰ ἀσημένια της μαλλιά, ρηγμένα στό πάντοτε λευκὸ φόρεμά της, προξενοῦσε ἀλησμόνητη ἐντύπωση. Μιλοῦσε μὲ τόσο κῦρος, μὲ τόση εἰλικρίνεια, μὲ τόση ἀπλότητα καί σαφήνεια, ὥστε ὅλοι τήν ἀκουγαν μὲ μεγάλο σεβασμό. Ἡ Μπέζαντ ἦταν ὑπέροχη ρήτωρ. Ἀλησμόνητη θά μείνη ἡ ὁμιλία της στή Σορβὼνη στίς 15 Ἰουνίου 1911 γιά τὸν Τζιορντάνο Μπροῦνο. Ἴσως διότι ἐγνώριζε κάτι περισσότερο γι' αὐτόν.

Τὸ 1909 συνήντησε στήν Ἰνδία τὸν Κρισναμοῦρτι, παιδί τότε 13-14 χρονῶν, καί μὲ τῆ δύναμη τῆς ἐνοράσεως πού κατεῖχε, ἀντελήφθη τήν πνευματικότητά του καί ἀνέλαβε τήν ἐπιμελημένη ἀνατροφή του. Ἡ ἐνόρασή της δέν τήν ξεγέλασε. Αὐτὴ ἦταν μιὰ ἀξιοθαύμαστη προφητεία.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἡ Μπέζαντ ἐργάστηκε στήν Ἰνδία, μὲ καταπληκτικὴ δραστηριότητα, γιά

τήν αφύπνιση και τήν ανεξαρτησία τῆς Ἰνδίας. Ἡ ἀγγλική διοίκηση τὴν φυλάκισε. Ὁ λαὸς διαμαρτυρήθηκε καὶ ἀναγκάσθηκαν νά τὴν ἀποφυλακίσουν. Ἡ Μπέζαντ ἐξελέγη Πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἰνδίας. Τὸ Δεκέμβριο 1917 ἐξεφώνησε στὴν Καλκούτα ἕναν περίφημο λόγο γιὰ τὴν Ἐλευθερία τῶν Ἐθνῶν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία ἡ Ἄννι Μπέζαντ ἦταν ἐνεργὰ ἀναμεμιγμένη στὸν Μικτὸ Τεκτονισμὸ τοῦ Δόγματος Droit Humain, τοῦ ὁποίου εἶχε λάβει τὸν 33ο βαθμὸ.

Στὴ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία ἐπανεξελέγη Πρόεδρος τὸ 1914, τὸ 1921, καὶ τὸ 1928, μολονότι ἦταν πλέον 81 χρονῶν. Διατηροῦσε ὅμως πάντα μιὰ καταπληκτικὴ ζωτικότητα καὶ ἐργατικότητα, συγγράφοντας, ὁμιλώντας, διευθύνοντας τὴ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία, προεδρεύοντας σὲ τοπικὰ καὶ παγκόσμια συνέδρια, ἰδρύοντας Θεοσοφικὲς Στοεὲς καὶ Ἐθνικὰ Τμήματα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, ταξιδεύοντας ἀδιάκοπα στὴν ὑδρόγειο.

Στὶς 20 Σεπτεμβρίου 1933 ἐγκατέλειψε τὸν γήινο βίον, σὲ ἡλικία 86 χρονῶν. Τὰ δύο τελευταῖα χρόνια ἦταν ἀρρωστη. Ἡ ζωὴ τῆς, γεμάτη ἀπὸ δοκιμασίες, δράση, γόνιμη ἐργασία, ἀποτελεῖ ἀγαθοποιὸ καὶ φωτοβόλο διέλευση τῆς Μυημένης ψυχῆς τῆς ἐπάνω στὴ Γῆ μας καὶ ἡ πνευματικὴ τῆς ἀκτινοβολία ὑπῆρξε ἀνυπολόγιστη.

Ὁ Μαχάτμα Γκάντι εἶπε: «Ὅσο ζῆ ἡ Ἰνδία, θά μείνῃ ζωντανὴ ἢ ἀνάμνηση τῶν θαυμαστῶν ὑπηρεσιῶν ποὺ προσέφερε ἡ Ἄννι Μπέζαντ». Ἡ Ἰνδικὴ Κυβέρνηση, στὰ 30 χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό τῆς, ἐξέδωσε γραμματόσημο μὲ τὴν προσωπογραφία τῆς.

Τὰ συγγράμματά τῆς εἶναι πάρα πολλὰ: Ἡ Ἀρχαία Σοφία, Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως, Πρὸς τὴν Μύησιν, Πρὸς τὸν Ναόν, Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ σώματά του, Ἡ δύναμη τῆς σκέψεως, ὁ Θάνατος καὶ τὸ Ὑπερέραν, Ἐσωτερικὸς Χριστιανισμὸς, Ἡ ἀπόκρυφη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, Ἀρχαῖα ἰδανικὰ στὴ νεώτερη ζωὴ, Πῶς ἐγίνα Θεόσοφος, Αὐτοβιογραφία, καὶ ἄλλα. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ, εἶχε γράψει πολλὰ ἄλλα ἔργα πρὶν προσχωρήσει στὴ Θεοσοφία, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ Ἱστορία τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τὸ θάνατο τοῦ Ροβεσπιέρου. Μαζὶ μὲ τὸν συνεργάτη τῆς Λεντμπήτερ ἔχει γράψει: Ἀπόκρυφη Χημεία. Μορφές-Σκέψεις. Ἡ Ἄτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ, Ὁ Ἄνθρωπος- ποῦθε ἐρχεται -ποῦ πηγαινεῖ, καὶ ἄλλα.

Μερικὲς περικοπὲς ἀπὸ τὶς ὁμιλίες τῆς Ἄννι Μπέζαντ στὴ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία: Τοῦ 1914: «Θέλω νά ζητήσω ἀπὸ τὸν καθένα σας νά φυλάτε τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψεως μέσα στὴν Ἑταιρία,

σάν τὸ καλύτερό σας ἀπόκτημα. Ἄς πάρωμε τὴν ταπεινὴ στάση ὅτι εἴμεθα ἀτελεῖς, ὅτι συλλαμβάνομε ἀναλαμπές μονάχα τῆς Ἀλήθειας. Τὸ καθήκον μας εἶναι νὰ ἀναζητοῦμε τὴν Ἀλήθεια καὶ ἡ Ἀλήθεια εἶναι ἀπειρη. Ἀπειρη ἐπομένως εἶναι καὶ ἡ ἀναζήτησή της». Τοῦ 1923: «Εἰσαθε ἢ θάπρεπε νὰ εἰσαθε, σπουδασταὶ τῆς Θεοσοφίας, καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ σᾶς θάπρεπε νὰχετε ἀφομιώσει ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς διδασκαλίαι της, ὥστε νὰ γίνετε ἱκανοὶ νὰ τὶς ἐφαρμόσετε γιὰ τὴ βοήθεια τοῦ κόσμου. Σὲ τί χρησιμεύει ἡ γνώση σας, ἂν τὴν τυλιζετε καὶ τὴν ἀφήσετε στὸ ράφι; Ἀφήστε τὸ φῶς ποῦ εἶναι μέσα σας νὰ λάμπη ἐξω στὸν σκοτεινιασμένον κόσμον. Γνωρίζετε ὅτι ἡ ἀγνοια, ἡ ἀκαθαρσία τοῦ σώματος, τῶν συναισθημάτων καὶ τοῦ νοῦ, ἡ ἀγριότης ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον, ἀνθρώπου πρὸς τὰ ζῶα, ἡ ἀπληστία, τὸ μῖσος, ἡ ἐριστικότητα, ὅλα εἶναι ἐγκλήματα ἐναντίον τῆς ἀδελφότητος. Ὅπου βλέπετε ἀγνοια, προσκομίζετε τὴ γνώση σας. Ὅπου βλέπετε ἀκαθαρσία, φέρετε τὴ δική σας καθαρότητα τοῦ σώματος, τοῦ συναισθήματος καὶ τοῦ νοῦ».

Ὅταν ἡ Μπέζαντ προσεχώρησε στὴ Θεοσοφία, ἀντιμετώπισε μεγάλη ἀντίδραση ἀπὸ τοὺς πρῶν ὁμοϊδεάτες της. Κάθε νέα ἀντίληψη ποῦ ἐρχεται στὸν κόσμον συναντᾷ ἀγριεὶς κραυγὲς ἐχθρότητας. Ἡ Μπέζαντ, γεμάτη ἀταραξία, ἀναλύει τοὺς 3 σκοποὺς τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας. Α' σκοπός: Ὁ σχηματισμὸς πυρήνος τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος, χωρὶς διάκριση φυλῆς, πίστεως, φύλου, τάξεως, χρώματος. Β' σκοπός: Ἡ ἐνθάρρυνση τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν θρησκειῶν, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Γ' σκοπός: Ἡ ἐρευνα τῶν ἀνερμήνευτων νόμων τῆς φύσεως καὶ τῶν δυνάμεων ποῦ βρίσκονται σὲ λανθάνουσα κατάσταση μέσα στὸν ἄνθρωπον. Κάθε προσπάθεια κατανοήσεως καὶ ἐρευνας πρέπει νὰ γίνεται σὲ ἀτμόσφαιρα ἀπόλυτης ἐλευθερίας σκέψεως. Ἡ Θεοσοφία ἀπορρίπτει κάθε τι τὸ ὑπερφυσικό. Γιὰ τὴ Θεοσοφία δὲν ὑπάρχουν γεγονότα ὑπερφυσικά. Ὑπάρχουν μόνον ὑπεραισθητά, τὰ ὁποῖα προσπαθεῖ ὁ Θεόσοφος νὰ ἀντιληφθῇ μὲ τὴν ἀπροκατάλυτην ἐρευνα. Τὰ λεγόμενα ὑπερφυσικά φαινόμενα ὑπακούουν σὲ φυσικοὺς νόμους, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ὁμως δὲν εἶναι ἀκόμη προσιτοὶ στὸν ἄνθρωπον, ὅπως ἄλλοτε δὲν ἦσαν προσιτοὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πασιγνώστους σήμερον φυσικοὺς νόμους.

Ἡ Θεοσοφία δὲν ἐκθέτει τὶς ἀντιλήψεις της δογματικά. Μιλᾷ γιὰ τὸν Νόμον τῆς ἐξελίξεως, τῆς Μετενσαρκώσεως καὶ τοῦ Κάρμα ποῦ ἀποδίδουν στὸν ἄνθρωπον τὴ δικαιοσύνη γιὰ τὶς πράξεις του, τὰ αἰσθήματά του, τὶς σκέψεις του. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν εἶναι ὑπο-

χρεωμένος να παραδεχθῆ αὐτούς τούς νόμους. Σύμφωνα μὲ τὸν Νόμο τοῦ Κάρμα ὁ ἄνθρωπος θερίζει ὅ,τι ἔσπειρε σὲ τούτη ἢ σὲ μίαν ἄλλη ζωή. Ὁ θάνατος ἀναβάλλει τὴ πληρωμὴ ἢ τὴν εἰσπραξη, ἀλλὰ δὲν τὴ ματαιώνει. Δὲν ὑπάρχει τίποτε πού νά ἀπαιτεῖται κανεὶς νά παραδεχθῆ γιὰ νά ἐγγραφῆ στὴ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία. Τὰ Μέλη τῆς δὲν τὰ δεσμεύει καμμιά κινή πίστη, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἰδέα τῆς ἀδελφότητος, τοῦ ἀλληλοσεβασμοῦ καὶ τῆς ἀπόλυτης ἐλευθερίας σκέψεως.

Ἄλλα ἀποσπάσματα τῆς Ἄννι Μπέζαντ:

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἀρχίζει νά κατανοῆ ὅτι δὲν μπορεῖ νά βρῆ τὴ μόνιμη εὐτυχία, ἐπιδιώκοντας τὶς ἡδονές, τὶς τιμές, τὸν πλοῦτο, ἀλλὰ μὲ τὸ ν' ἀφοσιωθῆ στὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ἄλλων, ζητώντας νά βοηθήσῃ τούς δυστυχισμένους, νά διδάξῃ τούς ἀμαθεῖς, νά ἀπελευθερώσῃ τούς τυραννισμένους, νά ἀνακουφίσῃ τούς πόνους ἐκείνων πού ὑποφέρουν.

Νά δίνης αὐθόρμητα τὴν ἀγάπη εἶναι ἡ πιὸ ἀξιοσημείωτη ἀπὸ τὶς θεῖες ιδιότητες. Ἀγάπη πού δίνει τὸ πᾶν καὶ δὲν ζητάει τίποτα.

Οἱ πλάνες τοῦ ἐγκεφάλου μποροῦν νά ἐπανορθωθοῦν γρήγορα, σχεδὸν στιγμιαῖα, ἀλλὰ νά διαπλασθῆ χαρακτήρας ἀποτελούμενος ἀπὸ ἠρωϊσμό, ἀπὸ ἀφοσίωση, ἀπὸ πνεῦμα θυσίας, εἶναι ἀποτέλεσμα μακρᾶς ἐργασίας, πού ἀπαιτεῖ πολλοὺς βίους καὶ συνεχῆ προσπάθεια.

Νά μὴν εἶσαι ποτέ τόσο βιαστικός, ὥστε νά μὴ μπορῆς νά σταθῆς μιά στιγμὴ, ἂν ἀντικρύσῃς κάποιον σὲ ταραχῆ, στὸν ὁποῖον ἢ βοηθειά σου θά εἶναι ὠφέλιμη.

Δὲν ἔχετε ἀνάγκη νά ἀτενίσετε στὸν οὐρανὸ γιὰ νά βρῆτε τὸ Θεῖον. Κοιτάξτε μέσα στὴ δική σας καρδιά, καὶ τὸ θεῖον εἶναι ζωντανὸ μέσα σας.

Ἄν οἱ ἰδέες μας εἶναι ἀληθινὸ χρυσάφι, δὲν πρέπει νά ἔχωμε κανέναν φόβο νά τὸ δοκιμάσωμε στὴ φωτιά. Τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα δὲν πρέπει ν' ἀποφεύγῃ ποτέ τὴν ἔρευνα. Ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι κάποιο εὐθραυστο ἀντικείμενο πού νά θρυμματίζεται ἀπὸ τὴν ἔρευνα.

Νά ἐπεξεργάζεσθε κάθε νέα ἰδέα, χωρὶς τὴν παραμικρὴ προκατάληψη. Μὴν θελήσετε νά ἐπιβάλετε τὰ δικά σας συμπεράσματα στοὺς ἄλλους. Μὴν πιστεύετε κάτι, διότι κάποιος ἄλλος πιστεύει σ' αὐτό. Κρίνετε μὲ τὴ δική σας τὴ γνώση.

Πρέπει νά κάνωμε τόν κόσμον ώραϊο γιά όλους. Νά μή σᾶς ἐνδιαφέρῃ ὁ ἑαυτός σας. Ὅσο σκέπτεσθε τόν ἑαυτό σας, δέν χρησιμεύετε. Χρησιμεύουν μόνον ὅσοι μποροῦν νά δίδωνται πλήρως.

Θά γίνετε μεγάλοι ἀλχημισταί, ἀν μετουσιώσετε τήν ἀγνοια σέ σοφία, τὸ μῖσος σέ δρῶσα ἀγάπη, τήν ὑποψία σ' ἐμπιστοσύνη, τή χωριστική ἀλαζονεία σέ εἰλικρινή συντροφικότητα.

Πιστέψετε μέ ὅλη σας τήν καρδιά στὸν θρίαμβο τοῦ καλοῦ, τοῦ ώραϊοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ, καὶ θά ἐπικρατήσουν. Ἐπιδιώξτε μέ θέρμη τὰ ἰδανικά σας, καὶ θά γίνουν πραγματικότητες.

Τοποθετήσετε τὸ ἰδανικό σας ὅσο ψηλότερα μπορεῖτε. Ἄλλὰ μὴν ἐπιβάλλετε τὸ ἰδανικό σας στὸν ἀδελφό σας, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀνάπτυξη πιθανόν νά εἶναι τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ δική σας. Μάθετε νά ἀσκῆτε τὴν ἀνοχή, ποὺ βοηθᾷ κάθε ἀνθρώπο, σέ ὁποιοδήποτε σημεῖο τῆς ἐξελίξεως καὶ ἀν βρίσκεται.

Ἄννι Μπέζαντ — 1922

ΘΩΜΑΣ ΚΙΟΥΣΤΕΛΙΔΗΣ

«Γνώθι σαυτόν»

Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει στό «Περί τοῦ Εἰ τοῦ ἐν Δελφοῖς» σύγγραμμά του, ὅτι στή μετόπη τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος στοὺς Δελφούς, εἶχαν γράψει σέ περίοπτη θέση τὴ λέξη «Εἰ» καί τὸ γνωμικὸ «Γνώθι σ' αὐτόν». Εἰ= εἶσαι, ὑπάρχεις. Ἐπίσης γράφει ὅτι οἱ προσερχόμενοι πιστοὶ στό Ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὑμνολογοῦσαν τὸν Ἄχρονον — Αἰώνιον καί Παντοδύναμον — Πανάγαθον Θεόν, τὴν μόνην Ἀλήθειαν. Ὁ δὲ Θεὸς ἀμείβων τρόπον τινὰ τὴν διαφαινομένην ἀνθρωπίνην ἐφесιν πρὸς γνώσιν τῆς ἀληθείας μέσα στή ζωὴ καί στόν κόσμον, ἀπαντοῦσε διὰ τῆς προσταγῆς:

Γνώθι σαυτόν. Γνώρισε σὰ βάθη τοῦ εἶναι σου τὴν οὐσία τῆς ὑπάρξεώς σου. Καθόρισε συνεπῶς τὸν σκοπὸ τῆς ζωῆς σου.

Εἶναι λοιπὸν Ἡθικὸν τὸ νόημα τῆς ὑπάρξεώς μας, ἀφοῦ μὲ τίς ἐνέργειες καί πράξεις μας ἐκφράζομε τίς νοητικές, συναισθηματικές καί βουλευτικές ἰκανότητές μας.

Τὸ γνώθι σαυτόν ἀποδίδεται στόν Χίλωνα Λακεδαιμόνιον, ἔναν ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὴν

Σωκρατικὴ Ἀπολογία ὅτι ὁ Χαιρέφων ρώτησε τὸν Δελφικὸν Θεὸν Ἀπόλλωνα, «τίς σοφώτατος;» ὁ Ἀπόλλων ἀπάντησε:

«Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος Εὐριπίδης, ἀνδρῶν δ' ἀπάντων σοφώτατος Σωκράτης».

Ὁ Σωκράτης διηγεῖται: «Ὅταν ἔμαθα τὸν χρησμὸν παραξενεύτηκα. Πῶς τὸ εἶπεν αὐτὸ ὁ Θεός;»

Πρέπει βέβαια νὰ ξέρη τί λέγει καί νὰ ἔχει δίκαιον. Ἀλλὰ τότε γιατί εἶμαι σοφός; Τίς ἡ ἐμή σοφία;

Ἐγὼ δὲν διστάζω νὰ διακηρύξω! «Ἐν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα». Ἐπομένως, λέγει ὁ Σωκράτης, «ἡ πηγὴ τῆς γνώσεως ὑπάρχει μέσα μας, ἄς ἐξετάσωμε λοιπὸν τὴν ὑπαρξή μας, τὸν ἑαυτὸ μας καί ἔτσι θὰ ἐλέγξωμε καί τὸν περὶ ἐμοῦ Δελφικὸν χρησμὸν, ὁ ὁποῖος λέγει καθαρά ὅτι εἶμαι σοφώτατος».

Καί ἔτσι ἀρχίζει ἡ ἐξέτασις τοῦ βίου, τῆς οὐσίας τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ καί τῶν ἄλλων.

Ὁ Πυθαγόρας συνιστοῦσε στοὺς μαθητάς του, νὰ δώσουν προσοχὴ σὲ δύο στιγμὲς τῆς ἡμέρας:

Ὅταν πηγαίνουν τὸ βράδυ γιὰ νὰ κοιμηθοῦν, ἐξετάζοντας τὴ δράση τῆς ἡμέρας, κί ὅταν

ξυπνοῦσαν τὸ πρωί, ἐξετάζοντας τὸ πρόγραμμα τῆς ἡμέρας πού ἄρχιζε.

Εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς στροφῆς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ μας ὑπόσταση, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνδοσκοπήσεως, πού μιὰ μέρα μπορούμε νὰ φθάσωμε καὶ στὸ Μυστικὸ ἐκεῖνο διάλογο πού θὰ εἶναι ὁ καλύτερος ὁδηγὸς καὶ ἐκπαιδευτὴς μας.

Ἄπο ἐκεῖ μέσα θὰ ἀκούσωμε τὴν βροντερὴ φωνὴ τῆς Σιγῆς, πού θὰ φωτίση τὸν Νοῦ μας.

Ἄν διὰ τῆς ἐξετάσεως, τῆς ἐρευνας, ἀξιωθοῦμε νὰ φθάσωμε στὴν ἀληθινὴ γνῶση τῆς Οὐσίας τῆς υπάρξεώς μας, διὰ τῆς ἀρετῆς μας, τῆς συνισταμένης τῶν ιδιοτήτων μας, πού ὀνομάζομεν ἐπὶ μέρους ἀρετὰς, ἂν πραγματοποιήσωμε δηλαδὴ τὸ «Γνῶθι σαυτόν», μόνον τότε μὲ τὴν γνῶση αὐτὴ θὰ ταυτίζεται ἡ ὑπαρξὴ μας.

Διότι ὁ ταυτισμὸς αὐτὸς τοῦ συναισθηματικοῦ καὶ τοῦ βουλητικοῦ τῆς ψυχῆς μας πρὸς τὸ λογικὸν κατ' ἀνάγκην θὰ δώση εἰς τὸ λογικὸν τὴν κυριαρχία, δηλαδὴ θὰ ἐπιτύχη τὴν ἀπόλυτη ἐνότητα τοῦ ψυχικοῦ βίου (τοῦ εἶναι μας).

Ἡ Δελφικὴ ἐντολὴ εἶναι ἓνα εἶδος καθαρμοῦ ἀπὸ τὰ βουλητικά καὶ συναισθηματικά δεσμὰ τοῦ εἶναι μας.

Ὁ Σωκράτης ἔλεγε: Ἡ ἀρετὴ εἶναι γνῶση. Αὐτὴ τὴ γνῶση ἐπέδωκε σ' ὅλο τὸ βίον του.

Ὁ Πλάτων στὴν Πολιτεία του (6 PG) παρομοιάζει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου (τὴν οὐσίαν τοῦ εἶναι του) πρὸς τὸν θαλάσσιον δαίμονα Γλαῦκον· ἐγεννήθη λαμπρὸς καὶ ἀκτινοβόλος· εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης ἐπληγῶθη στοὺς βράχους, ἔλκη ἐσχηματίσθησαν γύρω στὸ σῶμα του, ὄστρακα ἐπεκολήθησαν..... κλπ.

Ἀγωνίζεται νὰ ἀπαλλαγῇ καὶ νὰ ἀκτινοβολήσῃ καθαρὸς καὶ λαμπρὸς.

Ἡ ἀκτινοβολία καὶ ἡ θερμὴ τῆς Ἰερᾶς Ἑστίας θὰ κατακαίῃ τὰ πάθη μας, θὰ φωτίζη καὶ θὰ μᾶς μεταμορφώσῃ σὲ ἀγνοὺς φωτοδότας τῆς κοινωνίας.

Ὅταν ὁ ἀνθρώπος βάζῃ ἓνα σκοπὸ στὴ ζωὴ του, πρέπει μὲ καθαρότητα καὶ σαφήνεια νὰ καθορίζη τὸν σκοπὸ του.

Πρέπει νὰ ξέρῃ καλὰ ὅτι ὁ διαλογισμὸς ἔχει δημιουργικὴ καὶ ἐλκτικὴ δύναμη, τὴν ὁποία πρέπει νὰ χαλιναγωγῇ καὶ νὰ κατευθύνῃ σὲ ὅποιο σημεῖο θέλει αὐτός. Ὁ ἀνθρώπος ἔχει δικαίωμα νὰ προσδεύῃ καὶ νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθεια. Τί εἶναι ἀλήθεια; Ὁ ἀνθρώπος αἰσθάνεται ἓνα δέος γιὰ τὴν ἀνατένιση τῆς Ἀληθείας.

Ὁ Πλούταρχος γράφει: Οἱ ἀνθρώποι τῆς γῆς συνεργαζόμενοι πρέπει νὰ μαζέψουν τὰ κομμάτια τῆς Ἀληθείας, νὰ τὰ συγκολλήσουν, γιὰ νὰ βροῦν ὀλοκληρωμένη τὴν Ἀλήθεια.

Διάφοροι σοφοί λένε: Ἡ ἀλήθεια εἶναι Γ ν ῶ σ ι ς.

Γ ν ῶ σ ι ς τῆς προελεύσεως τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν Νόμων τῆς φύσεως καὶ τῆς συνθέσεώς τιν.

Γ ν ῶ σ ι ς τῶν γνωρισμάτων τῶν ιδιοτήτων καὶ τῶν ἐνεργειῶν τιν (μορφῶν καὶ συνειδήσεως).

Ποιά μέσα ὁμως διαθέτει ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὀλοκληρωμένης αὐτῆς Γ ν ῶ σ ε ω ς;

Νομίζω ὅτι, εἶναι οἱ πέντε αἰσθήσεις καὶ ὁ Νοῦς. Ἀνῆκουν στὸ ἐνεργητικὸ μέσο, πού διαθέτει ἡ συνείδηση καὶ πού εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ὑπόστασις τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτὴ εἶναι ἡ συνείδηση πού κινεῖ καὶ δίνει ζωὴ, ἐνέργεια καὶ γνωστικὴ ἰκανότητα στὸν ἄνθρωπο.

Συνεπῶς χρειάζεται συλλειτουργία αἰσθήσεων, Νοῦ καὶ Ψυχῆς (συνειδήσεως).

Ἡ συνείδηση ἡ ψυχὴ ἔχει πλουσιώτατο ἀπόθεμα γνώσεων καὶ ἰκανοτήτων πού ἔχει ἀποκτήσει ἀπὸ τὶς διαφορῆς διαβιώσεις (ἐνσαρκώσεις), πού ἔχει περάσει ἀπὸ τὴν κλίμακα τῆς ζωῆς.

Στὸ κατώφλι ὁμως τῆς συνειδήσεώς μας βρίσκονται ὑπνωτισμένες γνώσεις καὶ δυνάμεις, πού περιμένουν τὴν εὐλογημένη π ν ο ῆ, πού θὰ ἀφυπνίσῃ, γιὰ νὰ μᾶς φωτίσῃ τὸ παρελθόν πού ἔχομε διανύσει

καὶ νὰ μᾶς ψιθυρίσουν κάτι γιὰ αὐτὸ τὸ σκοτεινὸ ἄγνωστο πού μᾶς διαφεύγει, ἀλλὰ ὡστόσο τι εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ψυχῆς ἐνὸς ἐκάστου ἀπὸ μᾶς;

Αὐτὴ βρίσκεται σὲ λανθάνουσα κατάστασις στὸν κοινὸ ἄνθρωπο.

Γιὰ νὰ ἐκδηλωθῇ χρειάζονται ἀρμονικὴ συλλειτουργία ὀργανισμοῦ καὶ ψυχῆς.

Αὐτὸ μποροῦν νὰ κατωρθώσουν οἱ πραγματικοὶ ἄγνοι μύσται, ἀκολουθώντας τοὺς βιολογικοὺς κανόνες μιᾶς μυσταγωγημένης ζωῆς.

Σύμφωνα μὲ τὴν κοσμοθεωρίαν, ἡ ἀνθρώπινη ὑπόστασις προήλθε ἀπὸ τὶς οὐσίαις πού συνθέτουν ὅλη τὴ φύση.

Ἡ Φύσις διέπεται ἀπὸ Νόμους.

Ὁ βασικὸς Νόμος τῆς εἶναι ἡ ἀρμονία, πού διακανονίζει τὰς μεταξὺ οὐσιῶν, μορφῶν καὶ συνειδήσεων σχέσεις, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀενάου ἐξελίξεως, μεταμορφώσεως, τελειοποιήσεως καὶ θ ε ρ ω π ο ι ῆ σ ε ω ς τ ω ν, διὰ τῆς ἀλληλεπιδράσεως καὶ τοῦ ἔρωτος.

Αὐτὸν τὸν ἔρωτα ὑπονοεῖ ὁ Ἀριστοτέλης γράφοντας περὶ ἔ ρ ω τ ο ς.

Ὁ Θεὸς εἶναι καθαρώτατος Νοῦς καὶ ἐνέργεια, θέτει δὲ εἰς κίνησιν τὴν ὕλην, ἐπενεργῶν ἐπ' αὐτῆς ὡς ἀντικείμενον ἔ ρ ω τ ο ς κινεῖ δ' ὡς ἐρώμενον.

Ἡ ὕλη καταλαμβάνεται ἀπὸ

ἀκράτητον ἐπιθυμίαν νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸ Θεῖον κάλλος τῆς πρώτης ἀρχῆς, πρὸς τὴν κινουσαν ἀκίνητον ὄντολογικὴν ἀρχήν.

Διὰ τοῦτο ἐπενδύεται μορφήν καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὴν πρώτην πηγὴν τῆς ἐνεργείας.

Ἐκ τῆς ἐρωτικῆς τάσεως πρὸς τὴν πρώτην ἀρχήν, ἐκ τῆς ἔλξεως τὴν ὁποίαν αὕτη ἀκτινοβολεῖ λαμβάνει ἐνεργητικὴν ὑπόστασιν ἢ ὕλη καὶ ὁ πραγματικὸς κόσμος.

Αὐτὸν τὸν Νόμο πρέπει νὰ ἐκδηλώσῃ κάθε συνειδηση σὰν δικό της Νόμο, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν Ἀλήθειαν.

Ὅταν ὁ Διδάσκαλος τῆς Ναζαρέτ Θεῖος Ἰησοῦς ἔλεγεν «ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ Ἀλήθεια, καὶ ἡ Ζωή, ἐννοοῦσε ὅτι εἶχε ἐκδηλώσει σὰν Νόμο τῆς ψυχῆς του τὴν ἁρμονία καὶ αὐτὴν ἐδίδαξε καὶ ἐκλαίκευσε μὲ τὸ κήρυγμα τῆς καθολικῆς Ἀγάπης.

Ὁ Θεῖος Ἰησοῦς ἀγάπησε τὸ Πᾶν καὶ εἶχε ἀφομοιωθῆ μὲ τὸν Πατέρα, δηλαδὴ μὲ τὴ Δύναμη ἐκείνη πού ἔχει τὴν πλαστικὴ ἰκανότητα νὰ συνθέτῃ καὶ νὰ ἐξελίσῃ τὸ Πᾶν. «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ μου ἓν ἐσμέν» ἔλεγε.

Ἐπομένως κατεῖχε τὴν ὁλοκληρωμένη ἀλήθεια, τὴ Γνώση, γιὰτὶ εἶχε ἀφομοιωθῆ μὲ τὸ Πᾶν, ἐγνώριζε καὶ ἀκολουθοῦσε τοὺς Νόμους τοῦ Παντός.

Ἡ πραγματικὴ ἔννοια τῆς ἀπαντήσεώς του ἦταν: «Πράξατε ὅτι πράττω γιὰ νὰ γνωρίσετε τὴν Ἀλήθεια».

Ὁ Διδάσκαλος τῆς Ναζαρέτ Θεῖος Ἰησοῦς ἀπὸ Υἱὸς ἀνθρώπου, μὲ τὴν ἀπειρη καλωσύνη του, τὴ σοφία του, τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀγάπη του πρὸς τὸν ἀνθρώπο, μὲ τοὺς ἡρωϊσμοὺς καὶ μὲ τὴ θυσία του, ἀνεδείχθη Υἱὸς τοῦ Θεοῦ (καὶ ἀνεγνωρίσθη σὰν θεός).

Ὁ Ἰησοῦς προτρέπει, ὅπως γράφουν τὰ εὐαγγέλια, νὰ γινώμεθα ὅλοι θεῖοι, ὅλοι «Υἱοὶ Θεοῦ ἐστέ», ἐπίσης ὅπως λέγει «μόνον οἱ καθарοὶ τὴν καρδίαν τὸν Θεὸν ὁψονται».

Ἐπομένως, Ἠθικὴ καὶ Γνώση εἶναι ἀλληλένδετες ἔννοιες.

Ἄρετὴ καὶ Σοφία εἶναι ἀχώριστες ιδιότητες τοῦ πραγματικοῦ Μύστου.

Ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος ἔλεγε: «σκάπτε μέσα σου. Ὅσον περισσότερο σκάπτεις ἐνδον σου, τόσο περισσότερο ἀναβλύζει Φῶς».

Νὰ πάρωμεν τὸν ἀκατέργαστον λίθον τοῦ κατωτέρου ἑαυτοῦ μας μὲ τὴν σμίλη τῆς θελήσεως καὶ τὸ σφυρὶ τῆς σκέψεως, νὰ κόψωμεν τὴν ὕλην πού ἐμποδίζει τὸ ἐντός μας θεῖον νὰ εἶναι ὁρατόν.

Νὰ ἀφήσωμεν τὸν ἐντός μας Θεὸν νὰ λάμψῃ καὶ νὰ φωτίσῃ τὸν κόσμον ὅπου ζοῦμε (Α. ΒΕ-SANT).

Ἄν προσπαθήσουμε νά ζήσωμε χωρίς τὸ Ἐγώ, θά ἀνακαλύψωμε ὅτι ἡ σοφία θά ἀνθίση μέσα μας ὅπως ἀνθίζει τὸ τριαντάφυλλο, ἀτενίζοντας πρὸς τὸ φῶς.

Ἡ ἀγάπη θά μᾶς βοηθήσῃ ὥστε ἡ δράση μας νά εἶναι ἀπολύτως ἐνδεδειγμένη, ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις.

Ὅταν ἀπουσιάσῃ τὸ Ἐγώ, τὸ φράγμα πού εἰσχωρεῖ ἀνάμεσα σ' ἐμᾶς καὶ στοὺς ἄλλους, πέφτει μόνο του.

Τότε θά νοιώσουμε ἀγάπη γιὰ ὅλο τὸν κόσμο.

Δέν μπορούμε μὲ τὴν πίστη νά φέρωμε τὴν ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη ἀνθίζει μόνη της, ὅπως τὸ λουλούδι.

Υπάρχει ἕνας τρόπος ζωῆς, μὲ τὸν ὁποῖον μπορούμε νά ἐξελιχθοῦμε ταυτόχρονα σὲ σοφία, γνώση καὶ ἀγάπη, μὲ τὴ θέληση.

Ἀλλὰ πρέπει νά κάνωμε μιὰ διάκριση μεταξύ τῆς θελήσεως καὶ προσωπικῆς θελήσεως.

Θέληση ὄχι προσωπική. Πρέπει νά δαμάσωμε τὸ ἐγώ μας, γιὰ νά ἀποκτήσωμε τὴν ἀπρόσωπη θέληση.

Ἀπρόσωπη καὶ ἀνιδιοτελῆς ἀγάπη πρὸς ὅλους. Ἀγάπη καθολική.

Ἐκεῖνος πού ποθεῖ τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἐξέλιξή του, ἀκόμη καὶ τὴν μετὰ μὀρφωσή του, ἐκεῖνος πού προσπαθῇ νά πλησιάσῃ τὴν τε-

λειότητα, πρέπει νά εἶναι πάντα ἔτοιμος νά τροποποιῇ τὶς σφαλερές δοξασίες του. Νά μὴ εἶναι μισαλλόδοξος, προληπτικός, ἢ φανατικός, τίποτα δέν πρέπει νά ἀπορρίπτῃ χωρίς ἓνα ἐμπιστευτικό διάλογο μὲ τὸ ἐσωτερικό Ἐγώ του, πού βρίσκεται στὰ Ἄδυτα τοῦ εἶναι του.

Ὅποιος ἀκολουθεῖ τὶς ὑποδείξεις τῆς Ἀρετῆς εὐκολὰ θά βρῇ τὴν ἀτραπὸ πού ὀδηγεῖ στὴν πραγματικὴ Σοφία.

Ἡ Σοφία θά τὸν ὀδηγήσῃ στὴν αἰώνια Ἀλήθεια.

Γιὰ νά ἐπιτύχωμε τὴν προσαρμογὴ ὅλων τῶν ἐκδηλώσεών μας πρὸς τὸν φυσικὸν Νόμον, τὴν Ἀλήθεια, πρέπει νά ἔχωμε σταθερὸ καὶ ἀγνό πόθο καὶ ἀλύγιστη θέληση.

Ἄλλη ἀξία ἔχει ὅταν διδάσκεται κανεὶς κάτι ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἄλλη ὅταν τὸ κάτι αὐτὸ κατανοῇ ὁ ἴδιος μὲ τὴν δική του νόηση καὶ τὸ ἐλέγχῃ μὲ τὰ δικά του ὄργανα, μὲ τὰ ὁποῖα τὸν ἔχει προικίσει ἡ φύσις.

Στὴν πρώτη περίπτωση βοηθεῖται καὶ ἀποκτᾷ σὰν θεωρία γνώσεις, τὶς ὁποῖες ὁμως καὶ λησμονεῖ εὐκολὰ.

Στὴν δεύτερη περίπτωση ἡ γνώση πού ἀποκτᾷ μὲ τὶς δικές του ἰκανότητες καὶ τὶς δικές του προσπάθειες χαράσσεται βαθειὰ στὴ μνήμη του καὶ εἶναι κτῆμα του παντοτεινὸ καὶ ἀναφαίρετο.

Πιστεῦε σ' αὐτὸ ἀκράδαντα,

διότι τήν ἐλέγχει μέ τις δικές του αἰσθήσεις, μέ τήν κρίση του, ἀκόμη μέ τις ψυχικές του ικανότητες.

Γεννᾶται τό ἐρώτημα:

Πῶς καί ποῖα εἶναι τά μέσα μέ τά ὁποῖα μπορούμε νά ἐπιτύχωμε τή γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας;

Ποιές εἶναι οἱ πηγές τῆς γνώσεως;

Κατά τή γνώμη μου ἡ ἑσωτερική φιλοσοφία ὀρίζει πῶς αἱ πηγαί τῆς γνώσεως εἶναι ὁ περιβάλλον ἡμᾶς κόσμος, δηλαδή ἡ Φύση ὁλόκληρη, μέ τις μορφές καί τις συνειδήσεις τῆς.

Μέσα δέ, εἶναι οἱ αἰσθήσεις καί τό νοητικό μας.

Οἱ αἰσθήσεις ὁμως καί ὁ νοῦς εἶναι ὄργανα κινούμενα καί ἐνεργοῦντα ἀπό ἓνα παράγοντα.

Γιά νά γνωσθῆ τό κινῶν, χρειάζεται ἀνάλογα μέ τήν οὐσία του μέσα, δηλαδή ὄργανα μὴ ὑλικά, τά ὁποῖα πρέπει νά ἀναπτύξουν δυνάμεις καί ικανότητες, πού στόν κοινόν ἀνθρώπο βρίσκονται σέ λανθάνουσα κατάσταση.

«Τό ὁμοιον διά τοῦ ὁμοίου γινώσκεται» λένε οἱ σοφοί:

Πράγματι αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη ἀλήθεια.

Ἐκεῖνο πού ἔχει σχῆμα, μορφή, μελετᾶται καί γνωρίζεται ἀπό τις αἰσθήσεις, οἱ ὁποῖες εἶναι φτιαγμένες ἀπό τήν οὐσία πού συνθέτουν τά ὑλικά άτομα,

τά κύτταρα, οἱ ἱστοί. Οἱ αἰσθήσεις ἔχουν μίαν ἐρεθιστικότητα ἐφ' ὅσον ὁ ὀργανισμός βρίσκεται στή ζωῆ.

Τήν χάνουν ὁμως ὅταν ἐπέρχεται τό φαινόμενο τοῦ θανάτου.

Αὐτό πρέπει νά μᾶς διδάξει ὅτι ἐκεῖνο πού δίνει τήν ἐρεθιστικότητα εἶναι ὁ πυρήνας τῆς ζωῆς, ὁ ὁποῖος συλλειτουργεῖ μέ τόν ὀργανισμό.

Ἔτσι οἱ αἰσθήσεις δέχονται τις εἰκόνες τῶν μορφῶν, τις ὁποῖες μεταβιβάζουν διά τοῦ νευρικοῦ συστήματος, στό κέντρο τῆς νοήσεως, πού εἶναι ὁ ἐγκέφαλος. Μέ τή λειτουργία τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ λαμβάνωμε τή γνώση τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

Ἀλλά τήν ικανότητα τοῦ συνειδέσθαι μπορούν οἱ αἰσθήσεις νά τήν ἔχουν, οἱ ὁποῖες εἶναι μόνον μέσα καί ὄργανα προσαρμογῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τό περιβάλλον του;

Ἐκεῖνο πού δίδει κίνηση, τή ζωῆ στόν ἀνθρώπινο ὀργανισμό εἶναι φτιαγμένο ἀπό τις κοσμογονικές οὐσίες τῆς φύσεως.

Αὐτό μεταδίδει στόν ὀργανισμό τήν κίνηση, τή ζωή, τήν ἐνεργεια, πού ὀνομάζεται ψυχῆ, ἡ ὁποῖα δέν ννωρίζομε θετικά ἀπό πού προῆλθε, ἀπό τί σύγκεται, τί ικανότητες ἔχει, καί τί προορισμό ἔχει.

Ἡ Γνώση θά μᾶς βοηθήσῃ νά μάθωμε τήν προέλευση καί τήν σύσταση τῆς Ψυχῆς.

Ἡ θέληση θά μᾶς κάνη ἰκανούς νά δημιουργήσωμε θέτοντας σέ παθητικότητα τίς αἰσθήσεις καί τόν ὀργανισμό μας.

Προηγουμένως ὁμως πρέπει νά ἀσκηθοῦμε νά χαλιναγωγήσωμε κάθε στιγμή τίς σκέψεις μας καί τὸ θυμικό μας, γιά νά ἐπιτύχωμε μιά διαρκῆ ἀπάθεια καί ἀταραξία.

Νά προσηλώνωμε τή σκέψη μας στό ἀντικείμενο ἢ στήν ἰδέα πού θέλομε καί νά ἐρευνοῦμε μέ πλήρη ἀπομόνωση τοῦ ἔνδον μας.

Τότε θά ἀκούσωμε καί θά ἰδοῦμε μόνοι μας ἐκεῖνα πού δέν περιγράφονται, οὔτε καί γίνονται πιστευτά, ὅταν μᾶς τὰ ἀφηγηθῆ ἄλλος.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάσῃ στό σημεῖο νά γίνῃ κύριος τῶν δυνάμεων του, μπορεῖ νά ἐλθῆ πρὸς τὴν Ἀλήθειαν, τὸ φῶς, τὴν ἀγνότητα καί νά ἀπωθήσῃ τὸ ψεῦδος, τὸ σκότος.

Ἡ θέληση εἶναι γέννημα τοῦ ἐντός μας θεῖου σπινθῆρος, ἐνῶ ἡ ἐπιθυμία εἶναι κίνητρο τῆς ζωώδους ζωῆς.

Θέληση καί ἐπιθυμία εἶναι ἀπόλυτοι δημιουργοί, διαμορφώνουν τόν ἄνθρωπον καί τὸ

περιβάλλον του, ἀλλ' ἡ μὲν θέληση δημιουργεῖ μέ σύνεση, ἐνῶ ἡ ἐπιθυμία τυφλὰ καί χωρὶς συνείδηση. Ἐπομένως πρέπει νά πλάσωμε τὸν ἑαυτὸ μας σύμφωνα μέ τίς ἐπιθυμίες τοῦ Ἐαυτοῦ μας, μέ τὴ θέληση τοῦ ἐν ἡμῖν θεοῦ, ὡς τέκνα τοῦ Φωτός. Γνώση καί θέληση εἶναι τὰ ἐργαλεῖα γιά νά πραγματοποιήσωμε τὴν κάθαρση τοῦ ἑαυτοῦ μας.

Ὁ κάθε ἕνας μόνος του δημιουργεῖ τὸ πεπρωμένο του, μόνος του δημιουργεῖ τὸν Παράδεισο ἢ τὴν Κόλασή του, τὴν ἀσημότητα καί τὴν ἀγίωσύνη του. Εἴμεθα μιά αὐθύπαρκτη, αὐτόνομη, αὐτεξούσια οὐτότης, ὑπεύθυνοι μόνον ἀπέναντι τῆς Φύσεως καί τοῦ Ἐαυτοῦ μας. Ἐάν θέλωμε νά γίνωμε Ἐλεύθεροι, δίκαιοι, ἰσχυροί, σώφρονες, μέ τὴν πίστη καί θέληση νά ἀκτινοβολήσωμε παντοῦ τὴν ἀγάπη, τὴν καλωσύνη, τὴ Γνώση καί τὸ Φῶς, πρέπει νά ποῦμε συνεχῶς Θέλω καί μπορῶ. Αὐτές οἱ δύο λέξεις εἶναι ἡ ἀφετηρία γιά τὴν Γνώση τοῦ Ἐαυτοῦ μας.

... νὰ στείλης τὴ συνδρομὴ σου
γιὰ τὸ 1982 δραχ. 400

Ἡ ἔτησια συνδρομὴ γιὰ τὸ 1982 ΓΕΝΙΚΕΥΕΤΑΙ στὸ ΕΠΙΠΕ-
ΔΟ ΦΙΛΙΑΣ, ποὺ τὴν ἀνέβασαν ἔθελοντικά τὸ μέγιστο μέρος τῶν
συνδρομητῶν, ἐκτιμώντας τὴν δημιουργηθεῖσα κατάσταση στὸν
χώρο τῶν τυπογραφικῶν ἐργασιῶν. Πραγματικά, ἡ αὐξησης αὐτὴ
καλύπτει ΕΝ ΜΕΡΕΙ μόνον τὴν ἀνατίμηση τοῦ χαρτιοῦ καὶ τῶν ἐρ-
γατικῶν, ποὺ συνεχίζεται περαιτέρω. Ο ΙΛΙΣΟΣ θὰ μπορέσει νὰ
ἀνταποκριθῆ στὰ ἐξοδὰ του, ΜΟΝΟΝ ἂν οἱ συνδρομηταὶ ἐμβά-
σουν ΑΜΕΣΩΣ τὴν συνδρομὴ τοῦ ἔτους καὶ ἀναπτύξουν δραστη-
ριότητα γιὰ τὴν ΑΥΞΗΣΙ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ τῶν συνδρομητῶν.

Ἐλπίζομε, ὅτι δὲν θὰ χρειασθῆ ὑπόμνησις. Καὶ μὲ τὴν
προσδοκία αὐτὴ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ θερμὰ γιὰ ὅλα ὅσα οἱ ἀγαπητοὶ
συνδρομηταὶ μᾶς θὰ πράξουν.

ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

ΦΩΤΙΣΗ

Τοῦ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Ν. ΟΙΧΑΛΙΩΤΗ

Λέγοντας χαλάρωση, ὡς γνωστών, ἐννοοῦμε τὴν ἐγκατάλειψη σέ κατάσταση ἡρεμίας τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοῦ, μὰ καὶ συγχρόνως τὴ διατήρηση τῆς συνειδητότητας τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἡ χαλάρωση θέλει ἀσκηση γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ. Ἡ σκέψη, δυστυχῶς, πετάει ἐδῶ καὶ κεῖ, ὅσο νὰ μὴ τὸ θέλωμε· πετάει σέ χθεσινά, σ' αὐριανὰ, σέ σχετικά καὶ ἀσχετὰ, ὀδηγεῖ μακριά. Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀδρανήσουμε τὴ σκέψη κατὰ τὴ χαλάρωση τόσοσ ὅσον τὸ σῶμα. Μὰ θὰ πρέπει νὰ συμβεῖ κι αὐτὸ γιὰ νὰ μπορέσουμε μετὰ νὰ συγκεντρωθοῦμε καὶ διαλογισθοῦμε στὸ ἐκάστοτε θέμα πού μᾶς ἐνδιαφέρει γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας.

Ἡ χαλάρωση πού ἔχει σάν σκοπὸ τὴν ἡρεμία καὶ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ἐρεθισμούς τοῦ ὑλικοῦ φορέα ἀπλῶς καὶ μόνο γιὰ τὴ μετέπειτα συγκεντρωσὴ στὴ συνειδητὴ ἐργασία, πού λέγεται «αὐτογνωσία», δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι βαθειά καὶ πολὺλεπτης διάρκειας.

Ἡ χαλάρωση ὅμως πού ἔχει σάν σκοπὸ τὴν προώθησὴ μας

σέ μυστικά ἀκροάσματα, ἀκροάσματα πού εἶναι πάνω ἀπὸ κάθε μνήμη, δέσμευση καὶ περιορισμένη ὅπως θὰ λέγαμε συνειδητότητα (ἀποκρυφιστικὸ καὶ εἰδικώτερα παθητικὸ ἢ υπερβατικὸ διαλογισμὸ) εἶναι ἄλλο θέμα. Πολλοὶ τὸ ἐπιθυμοῦν αὐτὸ. Γιὰ νὰ φθάσει ὅμως κανένας σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ἀν ποτέ πράγματι φθάσει, θὰ πρέπει νὰ μεσολαβήσει τὸ ἐντὸς τοῦ «πνεῦμα» (θεῖος σπινθήρ). Γιὰ νὰ μεσολαβήσει τὸ ἐντὸς τοῦ Πνεύμα, πού εἶναι ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ ἀγάπης, πρόνοια, πληροτητα, πρέπει τοῦτο, με τὴν ἴδια τὴν θέληση τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι κι αὐτὸ (ἡ «ἐλευθέρη βούληση») συστατικὸ στοιχεῖο τοῦ θεοῦ πῦρῆνα του, νὰ ἀπελευθερωθεῖ ἀπ' ὀτιδήποτε πού τὸ ἐπισκιάζει. Γι' αὐτὸ ἡ βασικὴ ὁδὸς εἶναι ἡ αὐτογνωσία. Ἴσως, ἀν πράγματι αὐτὴ ἐπιτευχθεῖ, ν' ἀποδειχθεῖ καὶ ἡ μόνη.

Κάθε μάθηση ἔχει μιὰ τεχνική. Κάθε τεχνικὴ ἔχει τὴν ἐσωτερικὴ τῆς ἀξία, τὴν ἱστορία τῆς, τὸ δικὸ τῆς ἐσωτερικὸ χρῶμα. Κάθε μάθηση ἔξω ἀπὸ κάθε τεχνικὴ ἔχει ἓνα ἐσωτερικὸ με-

γαλείο, μιά δική της βεβαιότητα.

Ο καθένας αναζητά και διαλέγει αυτό που τον ήσυχάζει κι αυτό που τον προωθεί. Δεν θα πρέπει όμως να βιάζεται ή να πιστεύει πως για όλους μας είναι ανοιχτός ο Α ή Β δρόμος. Όλα βοηθούν (Σχολές, βιβλία κλπ. - προσοχή, πάντως, λίγο στους αποκαλούμενους γκουρού, διδασκάλους και λυτρωτές) κι όλα όχι. Κατά βάση τό πάν είμαστε έμεϊς.

Πάντως, έτσι ή αλλιώς, ή πραγματική μύηση έχει πολλά στάδια διαδρομής. Σιγά-σιγά ο μαθητευόμενος προωθείται. Η τεχνική έπαφή με τις λανθάνουσες έντός μας ή εκτός μας δυνάμεις δεν πρέπει να θεωρείται αποκομμένη από τή μύηση μας στον έσωτερικό μας χώρο. Πρέπει να είναι τό λιγώτερο παράλληλη. Είναι απαραίτητο να μάθει κανείς τό ποιός είναι για να έχει τήν εύχέρεια να περάσει σ' άλλες κτήσεις, αδιάφορο ποιές και πώς. Τό ποιόι δέ είμαστε δεν είναι εύκολο να τό μάθουμε απομακρυνόμενοι από τή δράση κι από κάθε γεγονός που μās έρεθίζει αισθησιακά. Άλλο σκέπτομαι σοφά ή ένεργώ κοινωνικά σωστά κι άλλο κάνω τήν ζωή μου σοφή. Καλό λοιπόν θα είναι αντί ν' αποκρούμε τά πάντα με τή συμπίεση και μόνωση του έαυτού μας, να μπορούμε ν' αντικρύ-

ζουμε έλεύθερα τίς διάφορες έκδηλώσεις του φυσικού πεδίου, ώστε αυτές τελικά ν' αποτελοϋν αντίκειμενον όχι έσωτερικής πάλης και φόβου, αλλά πηγή δύναμης και χαρής. Τό μυστικό στην άνωτεροποίηση του έαυτού μας δεν είναι ή αποφυγή των έγκοσμίων, αλλά ή μη στάθμευση, ή νίκη άπ' ό,τι ζοϋμε. Έτσι, σαν δεν αποκοβόμαστε από τον έαυτό μας και τά γύρω μας αποσβέννεται συνειδητά και επί του ασφαλούς ή των αισθήσεων δύναμη που μās διαστρεβλώνει τήν πραγματικότητα ή μās περιορίζει τήν έκτασή της.

Όσο για τή μνήμη, αυτή άδιαφορεί όριστικά αν κατακτηθεί ή συγκίνηση. Αν όμως όχι, ή φαντασία, όπου δεν υπάρχει ανάμνηση, ή μνήμη, όπου δεν υπάρχει καρποφόρα ανταγωνιστική δραστηριότητα, όπτασιάζεται αχαλίνωτα. Υπάρχει όμως κι ο κίνδυνος ή έλλειψη έσωτερικής παράστασης, έσωτερικής αισθησης, τής υλικής πραγματικότητας, βοηθούμενη κι από άλλους υποσυνειδητους κι άστάθμητους παράγοντες, να όδηγήσει και σε νευρωτικές αποκλίσεις, που είναι τελείως καταστροφικές του σκοπού μας και που θα μās συνέχουν λίγο ή πολύ και στίς επόμενες ζωές μας. Τό έρέθισμα π.χ. τό όπτικό προκαλεί τό έγκεφαλικό και τό έγκεφαλικό συνειδητοποιεί αυ-

τό. Εάν προκληθεί τὸ ἀντίστοιχο τοῦ ἐρεθίσματος ἐγκεφαλικό, ἐρωτᾶται πῶς μπορεῖ νὰ δώσει τὴν πραγματικὴ εἰκόνα (μὲ τὶς συγκινησιακὲς τῆς ἀνταυγειες) τὴν μὴ γνωστὴ σέ μᾶς; Αὐτὸ ἴσως, χαρακτηριθεῖ ὄχι καὶ τόσο ἐπιτυχὲς παράδειγμα, σχετικὸν ὁμως πρὸς κατανόηση τοῦ θέματος. Πρέπει νὰ σεβόμαστε τὶς δυνάμεις τοῦ «Διαλογισμοῦ» ποὺ σκοπὸν ἔχει τὴ μεταπήδηση σὲ μιά ὑπερβατικὴ πραγματικότητα, ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴν αἴσθηση καὶ τὸ πνεῦμα, στὸ συνειδητὸ καὶ τὸ ἀνεπίγνωστο.

Ἡ ἐσωτερικὴ τοποθέτηση τοῦ διαλογιζόμενου πρέπει ν' ἀποτελεῖ προσταθμὸ τοῦ Διαλογισμοῦ. Ἡ ἐσωτερικὴ δὲ τοποθέτηση εἶναι ἡ ἀνάλυση πράξεων κι' ἐπιθυμιῶν, ἡ ἀνάλυση καὶ γνώση τοῦ ἐσωτέρου ἑαυτοῦ μας κι' αὐτὴ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ συνεχῆ προσπάθεια, τὴν ἀδιάλειπτη, τὴν αὐστηρὴ, τὴν ἀπερίσπαστη συγκέντρωση καὶ προσοχὴ ἐπὶ τῶν σημείων τοῦ ἑαυτοῦ μας ποὺ ἐκάστοτε διερευνοῦμε. Ἀπλοποίηση τοῦ ἑαυτοῦ μας προερχόμενη ἀπὸ τὴν ἀληθῆ γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἡ ἀπλοποίηση (ἀφαίρεση, ἀποδέσμευση ἀπὸ τὸ ἐπὶ μέρους - τὴ λεπτομέρεια) γιὰ τὴν ὁποία μιλοῦμε ἀφανίζει κατὰ κάποιο σταθερὸ τρόπο τὴν προσωπικότητα κι' ἀφήνει νὰ ἀναφθεῖ μὲ τὸν καιρὸ τὸ συναί-

σθημα τῆς κατὰ Παῦλον ἀγάπης, ποὺ δὲν ἔρχεται πιά σάν συμπίεση καὶ προσπάθεια, ἀλλὰ σάν μιά αὐτοματικὴ κατάσταση ἀπορροῆς ποὺ διαλύει μὲ τὴν ἐκτυφλωτικὴ, τὴν ἀσυγκράτητὴ δυνάμη τῆς κάθε κατάλοιπο ὑλικό. Ἡ στερημένη τοῦ «ἐγῶ» δράση δημιουργεῖ κενὸν θετικῆς ἀπαθείας ποὺ νομίζω θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ βάση τοῦ Διαλογισμοῦ πρὸς προσέγγιση τοῦ ὑπερβατοῦ, τῶν διαφορῶν δηλαδὴ μὴ ὁρατῶν ὄψεων τῶν πραγμάτων εἴτε αἰσθητῶν εἴτε ὑπεραισθητῶν.

Πῶς κανεὶς ὁμως θὰ γνωρίσει τὸν ἑαυτό του;

Οἱ πράξεις τῶν ἄλλων, ψυχραῖμα, σωστά βλεπόμενες, εἶναι ἓνας δρόμος ποὺ μᾶς φέρνει στὸν ἑαυτό μας. Καὶ τὸ γινῶθι ἑαυτὸν εἶναι πάλι ἓνας δρόμος ποὺ μᾶς φέρνει στὸν ἄλλο. Ὅταν ὁ δεῦτερος αὐτὸς ὁ δρόμος ποὺ πρέπει νὰ εἶναι πρωταρχικός, σάν ἀσφαλῆστερος, ἄσχετα ἂν καὶ παράλληλος τοῦ πρώτου, μᾶς δημιουργεῖ κατὰ κάποιο τρόπο τὴν ταύτιση τοῦ ἑαυτοῦ μας πρὸς τὸν ἄλλον, τὸν ὁποιοδήποτε ἄλλον, τότε βαδίσσαμε σωστά κι' ὅλα πιά εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθοῦν.

Ὅταν πραγματικὰ ἀρχίσεις ν' ἀναλύεις ἑαυτὸν κατὰ τὰ ἀναφερθέντα (περισσότερα βλέπε «Στὴν ἀτραπὸ τῆς Αὐτογνωσίας» - Ἄρ. Ν. Οἰχαλιώτη -

Ἀθήνα, τηλ. 99.26.479), σοῦ ἔρχεται ἡ Φώτιση, σοῦ διδεται δηλαδή κάθε φορά τὸ μυστικό κλειδί τοῦ ἀνάλογου θησαυροφυλάκιου, πού ἄλλως ἦταν ἀδύνατο ν' ἀνοίξεις· ὁ μίτος δηλαδή τοῦ κάθε φορά προβλήματός σου, πού σοῦ ἀνοίγει τὸν ὀρίζοντα σὲ κάτι πού δὲν ὑποψιαζόσουν, ἀλλά πού πολὺ καὶ εἰλικρινά προσπαθοῦσες, Πρόβλημα ὅμως πού δὲν εἶναι σάν ἀντικείμενο καὶ διάθεση ὑλικό κ' ἐγκόσμιο.

Καὶ δὲν θά πρέπει νά παρεξηγοῦμε τὴ λέξη «βοήθεια», πού ἔρχεται σὲ ὁποιοδήποτε τομέα καὶ σημεῖο προσπάθειας καὶ πόνου σου, καὶ τὴν ταυτίζουμε μὲ τὴ «φώτιση». Οὔτε πάλι, τὴν φώτιση μὲ τυχόν οἰασδήποτε μορφῆς διαμεσικὲς ἰκανότητες, πού δὲν εἶναι κατὰ βάση, λίγο ἢ πολὺ, παρά τὸ κάτοπτρο προβολῆς ἐξωτερικῶν δυνάμεων καὶ δυνατοτήτων ἢ ἐσωτερικῶν καταστάσεων.

Ἡ Φώτιση εἶναι, κατὰ τὴ δική μας φυσικὰ θέση κ' ἐκφραση, κάτι τελείως διάφορο. Π.χ. γιὰ τὸ παραστατικώτερο: Βρισκόμαστε, τυφλοὶ ἐκ γενετῆς μέσα σὲ μιὰ τεράστια ἀποθήκη ὅπου εἶναι στιβαγμένα χωρὶς σκέψη τὰ πιὸ ἀνομιόμορφα ἀντικείμενα. Ψηλαφίζουμε, τ' ἀγκαλιάζουμε, ὅσα μπορούμε φυσικὰ ἀπ' αὐτὰ καὶ σχηματίζουμε μιὰ ἐντύπωση γι' αὐτὰ σχηματικὴ καὶ χρησιμότητας. Ὁ δρόμος

πάλι πρὸς τὴν ἐξοδο ἀδύνατος φέρεται, διότι μᾶς ἐμποδίζουν ὅλα αὐτὰ τὰ σκόρπια ἀντικείμενα. Ξαφνικὰ ἀνοίγουν τὰ μάτια μας καὶ βλέπουμε ὅτι τὰ πράγματα εἶναι πολὺ διαφορετικὰ ἀπ' ὅ,τι πιστεύαμε, πολὺ δὲ διαφορετικὲς καὶ οἱ περὶ αὐτῶν σκέψεις καὶ συναισθήματα· ἡ ἐξοδος πάλι ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὰ εἶναι εὐκόλη ἢ ἔστω ὄχι ἀδύνατη. Ἐνα ἄλλο παράδειγμα: Ξεκινοῦμε τὴ μαθηματικὴ μάθηση ἀπὸ τὸ $1+1=2$ καὶ βάση αὐτοῦ τοῦ δεδομένου δημιουργοῦμε ἓνα οἰκοδόμημα συλλογισμῶν, ἓνα κόσμο ὁλόκληρο. Ἐν ἁλλάξει αὐτὴ ἡ βάση —δὲν ἐξετάζουμε ἂν εἶναι σωστὴ ἢ ὄχι— ὄλο αὐτὸ τὸ λογικὸ συγκρότημα καταρρεῖ ἀπ' ἑαυτοῦ σάν χάρτινος πύργος.

Ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νά συγκρατῆσει τὸ ἀσταθές τῶν γήινων ἔλξεων, νά μορφοποιήσει τὸ σκιῶδες τῶν ἐγκοσμίων περιπλανήσεων, ἔχει δημιουργήσει ἓνα κόσμο θεωριῶν καὶ στηριχθῆκε σ' ἐννοιες δόγματα. Νά πού εἶναι ἡ πλάνη του. Νά πού μπορεῖ νά ἔλθει ἡ Φώτιση. Ἡ Φώτιση ὅμως αὐτὴ πού εἶναι ἴσως τόσο ἀπλή καὶ πού οὔτε κἀν ὑποψιαζόταν, καὶ πού δημιουργεῖ μιὰ νέα τάξη ἀξιών ἀσύλληπτων καὶ ἀκατανόητων κατὰ τὸ πρότερον, ἔρχεται ἀφοῦ παλέψεις πολὺ, πονέσεις σωστά καὶ βγεῖς νικητῆς. Νικητῆς ὑπὸ τὴν ἐννοια ὅτι κατάλα-

βες, είδες την άπατηλότητά του κι αποδεσμεύθηκες.

Ἡ φιλία π.χ., ἂν εἶναι σταθερή, εἶναι κατὰ κόσμον μιὰ ἀνώτερη ἐκδήλωση. Ἡ ἀνθρώπινη αὐτὴ ἐκδήλωση εἶναι ὅμως, ἀπὸ κάποια ἄλλη βάση σκοπούμενη, κάτι ἀτελές. Ἡ φιλία εἶναι διάκριση καὶ διάκριση ἴσον ἀτέλεια, ἴσον ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν παγκόσμια, τὴ θεία ἀγάπη. Ξεχωρίζω τὸν τρίτο θὰ πεῖ ξεχωρίζω τὸν ἑαυτὸ μου. Ἡ ἐντόπιση ὅμως αὐτὴ εἶναι, σὲ βαθύτερη ἀνάλυση, ἀτέλεια, ἐγκόσμια κατάσταση, ἔστω ἂν ἐκλεπτυσμένης διάθεσης. Ἡ λέξη ἀτέλεια, πού μπορεῖ νὰ εἶναι φόβος πόθος, διάθεση ἀσφάλειας τοῦ «ἐγώ», κρύβει πολλὰ καὶ μυθοποιούμενη δείχνει ὅ,τι καὶ ἡ διάκριση, ἡ κάθε διάκριση-δόγμα κρύβει.

Λέμε πάλι, εἶμαι ἐπεικὴς, συγχωρῶ τὸν Α ἢ τὸν (τὴν) Β. Ἔχουμε κάποιο μέτρο ὑλικό ἐδῶ πού ὀδηγεῖ σὲ μιὰ ἀρετὴ, μέτρο ἐγκόσμιο. Ἀπὸ κατεστημένα θεώρηση πού ξεκινάει ἀπὸ τὴ ὀρμητικότητά τῆς ὕλης, προέρχονται ὅλα τὰ γήινα, πού εἶναι οὐσία μιὰ πλάνη θεώρηση. Ὅταν νοεῖς μιὰ κατάσταση, ὅταν βλέπεις μὲ κατανόηση στὴν οὐσία αὐτῶν πού ὑπάρχουν γύρω σου, καὶ βλέπεις ἔτσι ὅταν δὲν συνθλίβεις στὸ προσωπικό σου ἐγώ, δὲν ἔχεις, δὲ σοῦ δίδονται περιθώρια νὰ αἰσθανθεῖς τὴν ἀνάγκη νὰ συγχωρέσεις. Εἶναι γιὰ σένα πιά

λέξη κενὴ κι ἀκατανόητη. Αἰσθάνεσαι ἀπλῶ μόνο νὰ πεῖς αὐτὸ πού μπορεῖ νὰ βοηθήσει τὸν δίπλα σου, τὸ συνάνθρωπό σου νὰ δεῖ σωστά. Τίποτε ἄλλο. Καὶ στὴν «ἀγάπη», ἂν πράγματι ὑπάρχει, δὲν ἰσχύουν οἱ ἔννοιες συγχωρῶ, εἶμαι δίκαιος, μεγαλόψυχος κλπ.

Ὅταν δοθεῖ ἡ Φῶτιση καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς λάμψη προσπαθήσουμε νὰ συγκρατήσουμε, πρᾶγμα πού εἶναι πιά στὸ χέρι μας, ἂν καὶ ἡ κονιορτός τῆς ὕλης τώρα, ἴσως, κατὰ κυματισμούς θὰ ἀναπτύσσεται πρὸς συσκότισή μας, τότε ἡ ἐπίτευξη τῆς ἀλλαγῆς τοῦ σημείου πού μᾶς φωτίσθηκε γίνεται πιά μόνιμη καὶ δημιουργικὴ κατάσταση.

Ὁ Α, ἀπὸ παλιὰ ἢ ἀπὸ κάποιο ἄμεσο χθές, ἔχει δικαίωμα ἐμπράγματο, ἐνοχικό ἢ ὁποιασδήποτε ἄλλης φύσης. Παρ' ὅλα αὐτὰ παρέχει τμῆμα πρὸς χρῆση ἢ κτήση, θελημένα ἢ νόμω, σ' ἄλλους. Οἱ ἄλλοι ξεκινώντας πῶς τίποτε δὲν εἶναι δικό μου καὶ δικό σου (νέα θέση) ἐπιμένουν γιὰ κάτι περισσότερο. Ὅλοι ξεκινοῦν ἀπὸ κάποια βάση. Τὰ μίσση, οἱ ἐριδες, οἱ αἱματηρές ἐπαναστάσεις καὶ οἱ πόλεμοι ξεκινοῦν τίς περισσότερες φορές ἀπὸ ὑποτιθέμενο αἰσθημα ἀμύνης καὶ δικαίου. Τὸ δίκαιο, συνήθως, γιὰ τὸν καθένα διαταράσσεται καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ὅλοι μάχονται καὶ δραστηροποιοῦνται. Καλοῖ, ἴσως,

κατά βάση ὅλοι μας, ἐξυπνοί, σώφρονες κατά τὰ ἄλλα καὶ θαρραλέοι (θαρραλέοι ἀπὸ τὴ φασκία μας ἢ τὴν πίστη μας ἢ τὴν ἐξουσία ἢ κι ἀπ' ὅλα, δὲν ἔχει σημασία). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀπὸ πίστη στήν παράδοση καὶ τὸν Ἰουδαϊσμό ὑπῆρξε, γιὰ ὅσο διάστημα ὑπῆρξε, διώκτης τῶν Χριστιανῶν.

Τὸ δίκαιο εἶναι ἀνθρωπόμορφο κατασκευάσμα καὶ σχετικό. Ἄν μὲ τὴν «ἀγάπη» κρίναμε τὰ δίκαια, δὲν θὰ ὑπῆρχανε δίκαια πρὸς ὑπεράσπιση. Ἄν καταργούσαμε τὰ δίκαια ὁ καθένας (ἄνθρωπος, ὁμάδες ἀνθρώπων, κράτη) ἀπὸ μόνος του κι ἀπὸ χάρι του, τότε θὰ ὑπῆρχε πράγματι δικαιοσύνη.

Ἡ δικαιοσύνη στὴ γλώσσα τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ἀμφιτεροβαρῆς σχέση, διότι ἄλλως θὰ ἦτανε χωρὶς κοσμιότητα, ἀτελής, μηδαμινή, ἀνάξια κι ἀναληθής. Οἱ πράξεις τῶν ἄλλων, ἔστω καὶ σὶ στρεφόμενες κατ' ἐσοῦ, ἀφοροῦν τὸν ἄλλο καὶ δὲν μπορεῖς νὰ πεῖς πῶς ἀσκεῖς ἐπιείκεια, οὔτε δικαιοσύνη. Σὰν ἀγγίζουν αὐτὲς τὴν ἀντίδρασή σου (ἀδιάφορο καλὴ ἢ κακὴ) τότε γίνονται καὶ πράξεις δικές σου, πράξεις ἐγκόσμιες.

Ξεκινᾷ ὁμως ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἀσκηση τῆς ἀνεκτικότητας κ' ἐπιείκειας. Κι ὅλ' αὐτὰ εἶναι ἀπαραίτητα· ἀλλὰ, στὸ στάδιο γιὰ τὸ ὁποῖο μιλάμε, ἐσύ πού εἶσαι ἐντεταγμένος σ' αὐτὸ

δὲν ἔχεις σχέσεις ἢ οἱ σχέσεις σου δὲν εἶναι ἀφορμὴ γιὰ ἀντίδραση εἴτε εὐεργετική (ἐπιείκεια, δικαιοσύνη, κλπ.) εἴτε ὄχι (μῖσος, ἐκδίκηση, περιφρόνηση κλπ.). Ἐσύ τοποθετεῖσαι ἡρεμὰ πᾶς σὲ κάθε γεγονός καὶ προχωρᾷς τὸν δικό σου δρόμο. Αὐτὸ δὲ δὲν εἶναι καὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀδιαφορία, διότι ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ ψυχρότητα δὲν ἔχουνε μέσα τους τὸ στοιχεῖο τῆς «ἀγάπης». Ἀνεξάρτητα τὸ πῶς μεταφράζεται κάθε σχέση καὶ συναλλαγὴ γιὰ τὸν ἐγκόσμιον συνάνθρωπό σου, σύ δὲν εἶσαι κείνος πού ζητᾷ ἢ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ἄλλο. Ἐσύ δὲν θεωρεῖς πῶς ἔχεις τίποτε δικό σου πού τὸ καταχράσθηκαν, πού τὸ προσέβαλαν, πού τὸ ἀλλοίωσαν, πού τὸ διέφθειραν, γιὰ νὰ συγχωρέσεις. Ἐσύ αἰσθάνεσαι ντροπὴ γιὰ ὅσα ἔχεις καὶ ὑποχρεωμένος ἔναντι τοῦ ἄλλου γιὰ τὰ ὅσα ἔχεις πού αὐτὸς δὲν ἔχει (ἀκόμη καὶ προτερήματα, ικανότητες, ἀπλλαγές σου), ἀσχετα ἂν τοῦ προκαλοῦν ἢ ὄχι αὐτὰ τὴν ἐπιθυμία του.

Πῶς λοιπὸν μπορεῖ νὰ ἔχουν ἔννοια γιὰ σένα οἱ λέξεις (ιδιότητες) δικαιοσύνη, ἐπιείκεια κλπ.; Εἶναι τὸ ἴδιο σὰ νὰ λές γιὰ πράξεις πού στρέφονται πρὸς σὲ πῶς εἶσαι μεγαλόψυχος. Δὲν ἔχεις λοιπὸν τίποτε νὰ δικάσεις ἔξω ἀπὸ τὸν ἴδιο σου τὸν ἑαυτό. Ὅταν δίδεις καὶ δὲν ζητᾷς ἔχεις δικαίωμα νὰ λές πῶς εἶσαι

δικαιος, αλλά δεν θά τό λές τότε γιατί, ἐλεύθερος πιά ἀπό τίς ἐγκόσμιες ἐννοιες, σχέσεις κ' ἐνδιαφέροντα, δεν θά πιστεύεις πώς δίδεις καί θά νοιώθεις ἀκόμη τόν ἑαυτό σου ὑποχρεωμένο καί γιά τήν ζωή σου πού δεν σοῦ ζήτησαν ἀκόμη. Ὅπου δεν ὑπάρχει τό γνωστό πλέγμα τοῦ ἐγώ, πλέγμα πλάνης καί διαστροφῆς, ὅλα φωτίζονται σιγά-σιγά, λαμπρύνονται μέσα σου κ' ἐκπέμπουν.

Δέν γκρεμίζουμε μ' αὐτά ὅλα τίς ἀξίες γιά τίς ὁποῖες σάν παράδειγμα καί κατ' ἐνδειξη μιλήσαμε (φιλία, ἐπιείκεια, δικαιοσύνη). Αὐτές ἀποτελοῦν τόν κρῖκο στήν ἐξέλιξη τῶν κοινωνιῶν. Τό φῶς γιά τό ὁποῖον μιλοῦμε εἶναι προσωπικό γκρέμισμα καί δεν ἔχει σχέση μέ τίς κοινωνίες καί τόν ἀριθμό τους. Δεν τίς συγκλονίζει. Ἐχουν τήν ἡλικία τους αὐτές (οἱ κοινωνίες) τόν ἀνεξάρτητο δρόμο τους, τή δική τους ἱστορία καί προορισμό. Διότι οἱ ἄνθρωποι γενικά ἄμα φθάσουν ἐκεῖ ὅπου δεν αἰσθάνονται τήν ἀνάγκη τίποτε νά προστατεύσουν, θά εἶναι πιά ἕνας παλμός, ἕνας ἤχος ἀγάπης κι ἀσύνορης γαλήνης καί δύναμης, πού ὁ κόσμος αὐτός πιά δεν τόν χωρᾶ.

Ἡ «φώτιση» δεν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό τό νά δεῖς ἀπό τήν ὀρθή σκοπιά τό πρᾶγμα. Αὐτό ὅς φαίνεται ἀπλό. Γιά νά τό νοιώσει κανένας, πρέπει νά πε-

ράσει στάδια μόνωσης, πόνου καί σκέψης καί τέλος νά ἡρεμησει.

Πίσω ἀπό τά φαινόμενα ὑπάρχει ὁ κόσμος τῆς οὐσίας πού πρέπει νά τόν δεῖς. Καί γιά νά τόν δεῖς καί τελειωθεῖς, πρέπει νά δεῖς τήν οὐσία τοῦ εἶναι σου. Ἡ οὐσία δέ δεν ἐγκείται στή σάρκα καί τή φωνή τῶν αἰσθήσεων, ἀλλά στήν κατανόηση τῆς ζωῆς. Ὅλα γίνονται μέ τήν ἀντίληψη, τήν αἴσθηση αὐτῆς καί χωρίς αὐτήν τίποτε δεν ὑπάρχει ἀπ' ὅ,τι νομίζουμε πώς ὑπάρχει. Γιά νά ὑπάρξεις μονάδα-οὐσία, πρέπει νά ὑπάρχεις μονάδα-σύνολον, ὁμοιοδονούμενος τοῦ συνόλου. Ἄλλιῶς δεν εἶσαι τίποτε ἄλλο ἀπό πλάνητα σκόνη πού προσπαθεῖ νά μορφωθεῖ γιά νά ζήσει καί πού δεν ζεῖ στήν πραγματικότητα.

Ἡ περίπτωση ἐπαφῆς (καθ' οἷονδήποτε τρόπο) μέ μιᾶ συγκεκριμένη καί τήν αὐτή πνευματική ὄντοτητα, Δάσκαλο, εἶναι εἶδος διαμεσότητας πρὸς μαθητεία ἢ πρὸς ἐπιτέλεση ἑνός ἔργου γενικώτερου, μιᾶς ἀποστολῆς — δεν τήν ἀποκαλοῦμε καί «φώτιση» — προϋπόθεση δέ αὐτῆς ἡ ἐξελιγμένη ἐσωτερική θέση τοῦ ἐπικοινωνοῦντος. Ἐδῶ ἔχουμε μιᾶ ζωηρή μορφή ἐπισκίασης (ἄλλοι ἴσως νά τήν ὀνόμαζαν κατοχῆς ἢ κάπως ἀλλιῶς) καί ἰδιαίχουσας διαμεσότητας.

Ὁμιλήσαμε περί αὐτογνω-

σίας φθάνοντας στο θέμα «αγάπη». Όταν, καθώς είπαμε, καταλάβει κανείς πώς ο διπλανός του δεν είναι περισσότερο ψεύτικος απ' ό,τι είναι ή μπορεί να υπάρξει αυτός, αλλιώς βλέπει τον διπλανό του, διότι βλέπει σ' αυτόν τον εαυτό του, σέ κάποιο έστω σημείο περελθόν, σέ κάποιο σημείο τής εξέλικτικής του πορείας. Αυτή ή αγάπη είναι μιά αγάπη όχι τελειωμένη, όχι πλήρης, γιατί προέρχεται από συσχετισμό με τον εαυτό σου κι όχι με την ουσία, πού δεν είναι ευτελής και παρεπιδημούσα, παρά άθανατη κι άγιασμένη. Είναι όμως αγάπη, είναι μιά πρώτη θετική μύηση. Έδω σέ οδηγεί ή σκέψη. Το παν όμως δεν είναι ή σκέψη. Ή σκέψη γίνεται άπλη κι ακόλουθη, σάν υπάρξει άπλότητα στη διάθεση. Κι άπλότητα στη διάθεση θά πεί και είναι κατά βάση επισκίαση, κραδασμικό προστάδιο τής φώτισης, τής φώτισης πού τυχόν νά επέλθει. Σου δημιουργείται ή έφεση νά δώσεις άπλά και άσκεπτα, νά δώσεις άπλως, κι όχι έσύ, αυτή (ή «αγάπη») νά δώσει, πού είναι πιό πάνω από σένα και πού αυτή όμιλεί και θέλει, γι' αυτό (πρόσωπο, άκόμη δέ και ζώο, φυτό ή πρᾶγμα) πού είναι στον πυρήνα του άξιο και θεϊκό.

Ή «έμπνευση» είναι κάτι διάφορο από τή «φώτιση». Ή έμπνευση, αντίθετα από τή φώ-

τιση, έρχεται (άν κι όταν έρθει) σέ κάτι πού διαρκώς μέ άπασχολεί και μέ άπορροφά και πού, όσο καλοπροαίρετο ή πνευματικό κι άν είναι, έχει τό υλικό στοιχείο μέσα του. Κι άς θυμηθοΰμε τίς «μουσες» τής Έλληνικής μυθολογίας πού έρχονται σέ βοήθεια μέ τον τρόπο τους κι ανάλογα μέ τήν ώριμότητα του δημιουργού. Ή Φώτιση σου δίδεται επί θεμάτων πού βρίσκονται επέκεινα τών οιασδήποτε μορφής έγκοσμίων κατά διάθεση κι άντικείμενο πού σέ άπασχολούν, σκημένος όπως είσαι επί μέρες στον εαυτό σου.

Γιά ν' άνοιχθεί όμως ο διακόπτης γι' αυτήν τή φώτιση, πρέπει διά τής «αυτογνωσίας» και του πόνου πού δημιουργεί ή γνώση του άπατηλου και ή προσπάθεια άποδέσμευσης απ' αυτό, νά έξαρθείς στο σημείο εκείνο πού σου άπομένει σχεδόν μόνο τό στάδιο εύθυγράμμισης προς τελείωση. Βυθισμένος όπως θά είσαι στους λογισμούς σου, θά σου δίδεται κάθε φορά, χωρίς νά τό περιμένεις ο συνδετικός κρίκος πού είναι μέν, ίσως, πολύ άπλός, αλλά πού θά σου ξεκαθαρίσει τίς έννοιες, θά στις άπλοποιεί και θά στις έπανασυνδέει, θά σέ άποκαθαίρει σιγά-σιγά έντελώς.

Ή μυστική αυτή ώρα δεν έρχεται εάν μόνος σου δεν ξε-

καθαρίσεις κάθε τι πού είναι σχετικό μ' αυτό πού προσπαθείς. Καί ή εργασία αυτή, ή προπαρασκευαστική και προσωπική, είναι δύσκολη, ασύλληπτα μερικές φορές δύσκολη και πολύχρονη. Αντίθετα ή φώτιση, κάποτε μετά, έρχεται άζαφνα, απλά κι άθόρυβα κ' ένώννει τά κενά ή τά μή πιστευόμενα σάν κενά, σέ μιά σχέση άποκαλιπτική κ' έκθαμβος πιά μένεις πώς δέν τό είχες τόσοσν καιρό σκεφθει.

Η «φώτιση» δέν έρχεται μόνο σάν σκέψη (όπως τά κατ' ένδειξη παραδείγματα πού προσρίζονται από ένα είδος άναζήτησης), έρχεται και σάν συναίσθημα (π.χ. θά λέγαμε σάν μιά πλημύρα «Άγάπης» κι άπεριχαράκωτης ευδαιμονίας, χωρίς άφορμή, στόχο, διάσταση, άγάπης πού δέν είναι κατάκτηση προσωπική, κατάσταση μόνιμη) και σάν παράσταση, άκόμη νομίζω θά πρέπει και

σάν άποδέσμευση από μιά κατάσταση (είδος λεπτότερο ή μοναδικού ός πούμε πειρασμού) πού κατέχεσαι και πού πολεμάς νά δεις σωστά.

Η προσπάθεια νά υπερβεις έαυτόν διά της άυτογνωσίας, τελικά, μέ τήν δωρεά της πνευματικής έμπειρίας, της συνεχούς βιωματικής σχέσης, μεταφράζεται κατά κάποιο λόγο σέ έσωτερικό μόνιμο φωτισμό, έσωτερική πληρότητα κι άκτινοβόλο φάρο. Η έμπειρία αυτή, σάν προσωπική έγκατάλειψη στό θείο φώς, οδηγεί αυτόματα στή θριαμβευτική έξοδο από τήν κάθε σχετικότητα και τίς πλάνες της, στήν «έλευθερία» (πού είναι ουσία ταύτιση τών έντός μας αιώνιως υπάρχόντων στοιχείων της «έλεύθερης βούλησης» κι «άγάπης»), σέ έκχυλίζουσα άγάπη και θαυμασμό πρós κάθε τι πού βλέπουμε και μās περιβάλλει, μά και κάθε τι έξω άπ' αυτό.

Τυπώνεται

4η Έπιλογή ΙΛΙΣΟΥ

Πενταετίας 1966-1970

Άπό τὸ 1971 ὑπάρχουν Τόμοι

Ο ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

Κάθε μορφή της πραγματικότητας με την αιώνια κίνηση μεταβάλλεται. Έχουμε μία σταθερότητα μεταβολής. Αν και οι δύο λέξεις σταθερό και μεταβολή είναι αντίθετες, ωστόσο σαν έννοια ή μεταβολή έχει την ιδιότητα να υπάρχει πάντοτε. Άρα εκφράζει κάτι το σταθερό. Μ' αυτή τη βάση και με ευρύτερη έννοια θάνατος στην πραγματικότητα δεν υπάρχει, αλλά μια συνέχεια μεταβολή, μεταμόρφωση. Έμεις οι άνθρωποι συμμετέχουμε σ' αυτή την αιώνια μεταβολή, στην κίνηση. Όπως αναφέρω στο βιβλίο μου «Νόμοι της Πραγματικότητας», η κίνηση είναι ένας από τους γενικούς νόμους της Πραγματικότητας, που καλύπτει το υλικό, ζωικό, ψυχικό και πνευματικό φάσμα.

Σε κάθε ενέργεια μιας δύναμης εμφανίζονται άμεσα τρεις καταστάσεις «δράση - αδράνεια - αντίδραση». Έπειδή υπάρχει αδράνεια εμφανίζεται ή αντίδραση ταυτόχρονα με τη δράση. Αυτό το φαινόμενο προεκτείνεται στον πνευματικό και ψυχικό κόσμο μας. Η επέκταση της δράσης - αδράνειας - αντίδρασης και στον ψυχοπνευματικό μας χώρο έχει τεράστια επί-

δραση στη στάση, που παίρνουμε κάθε φορά στην εξέλικτική πορεία της ζωής μας. Σε κάθε πνευματική μεταβολή έχουμε και την αντίστοιχη πνευματική αντίδραση από λόγους αδράνειας. Αυτά είναι γενικά φαινόμενα. Έτσι βλέπουμε τους πραγματικούς πνευματικούς ανθρώπους, που αγωνίζονται για καινούργιες ιδέες να δέχονται την αντίδραση από άλλους.

Ο θάνατος είναι μια φυσιολογική μεταβολή. Άλλά ο άνθρωπος δεν τον βλέπει μόνο σ' α φυσιολογική, τον αισθάνεται και ψυχοπνευματικά. Έπομένως αντιδρά σ' αυτή τη μεταβολή από την αδράνεια, που κατέχεται. Σε κάθε κίνηση διακρίνουμε το χρόνο και τη μορφή. Σε κάποια χρονική στιγμή ή μορφή έχει ορισμένη εικόνα, που για την προηγούμενη ή την επόμενη στιγμή είναι όροσημο, αποτελεί μηδέν. Για μας τους ανθρώπους ο θάνατος είναι το όροσημο, το μηδέν κι όμως είναι το τέλος μιας κατάστασης κι αρχή κάποιας άλλης. Βρίσκεται στο ευρύτερο κύκλωμα της μεταβολής.

Για τις δύο καταστάσεις, την προηγούμενη και την επόμενη,

τὸ ὀριακὸ σημεῖο ἢ ὅπως λέμε στὰ Μαθηματικὰ τοπολογικό, εἶναι μηδέν. Αὐτὸ τὸ μηδέν στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ εἶναι ὁ θάνατος. Καί ἡ μεγάλη ἀντίδραση, ποὺ δημιουργεῖ, ἀποτελεῖ τὸ φόβο τοῦ θανάτου. Σὲ κάθε μεγάλη ἀλλαγὴ ἀντιδρᾶ ἡ ἀνθρώπινη ὑπόσταση μὲ τὸ φόβο. Ἐάν ξαφνικὰ δοῦμε ἀλλαγμένον ριζικὰ τὸ πρόσωπο ἑνὸς γνωστοῦ μας ἀνθρώπου, θὰ φοβηθοῦμε. Ἡ ἀκόμη ἂν δοῦμε τὴν καταστροφὴν κάποιου συνηθισμένου τοπίου ἢ τοῦ σπιτιοῦ μας, τὸ ἴδιο συναίσθημα θὰ μᾶς κυριεύσει.

Ἐάν δοῦμε τὸ θάνατο σὰ μηδέν, τότε ὁ φόβος μας μεγαλώνει. Ἐάν ὅμως τὸν δοῦμε σὰν ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ὁρόσημα μιᾶς ἀπέραντης συνέχειας τῆς πραγματικότητος, χωρὶς ἀντιδράσεις, τότε ἀποτελεῖ κάτι τὸ ἁρμονικό.

Γίνεται ὁ θάνατος μία κατάστασις τῆς ζωῆς. Ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς ἐκπληρώνει κάποιον σκοπὸν, ὅπως συμβαίνει στὴν ἀνόργανη ὕλη μέχρι τὴν πολὺπλοκὴ ὀργανικὴ. Τότε ἔχουμε τὴ μεταβολή, τὴν ἀλλαγὴ γιὰ νὰ πάρει ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ κάποιον ἄλλο δρόμον, μπορεῖ στὴ μετασάρκωση, μπορεῖ σ' ἄλλῃ μορφῇ ὕλικῇ ἢ ζωικῇ. Αὐτὸ δὲν ἀποδείχτηκε ἀκόμη ὀρθολογικά. Ἐρησκεῖς, φιλοσοφικά συστήματα καὶ Μυστικιστικὲς ὀργανώσεις δίνουν συνέχεια διάφορες εἰκόνες γιὰ τὴ μετὰ τὸ ὄραση τοῦ θανάτου κατάστασις τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξος. Ὡστόσο ὁ θάνατος σὰν γεγονός μιᾶς τεράστιας ἀλλαγῆς θ' ἀποτελεῖ τὸ φόβο γιὰ ὅσους δὲν τὸν βλέπουν μὲ εὐρύτερη σημασία.

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΙΗΣΟΥΣ

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς; ● Αἱ διάφοροι περὶ αὐτοῦ ἀπόψεις ἐκτιθέμεναι ἀμερολήπτως. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Ρενάν. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ. ● Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΜΟΝΟΝ ΔΡΧ. 100

Μητροπολίτης Καρθαγενείας Κος Παρθένιος

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΟ ΙΣΛΑΜ

**Ούτε ο Χριστός ούτε ο Μωάμεθ αποκρούουν
την συνεργασία**

Ζούμε στην εποχή των Διαλόγων, κάθε φύσης, θρησκευτικής, εκκλησιαστικών, κρατικών, έθνικων, πολιτικών, κοινωνικών. Ζωή χωρίς διάλογο δεν υπάρχει. Μιλάει ο Θεός στον άνθρωπο συνέχεια, αδιάκοπα, και ο άνθρωπος καθημερινά, για μας, που θέλουμε να πιστεύουμε, κρυβεντιάζουμε με το Θεό. Είναι για την Εκκλησία μας ο Θεός, ο Λόγος που γίνεται Σάρκα. Είναι ακόμα Τριαδικός, γιατί ζωή Του είναι ο Διάλογος. Μιλάει ο Πατέρας στον Υιό, και οι δύο με το άγιο Πνεύμα, και οι Τρεις με τον άνθρωπο, αυτή «την ζώσαν ψυχή».

Ή ειρήνη στον άνθρωπο, και η λύτρωση του κόσμου, έρχονται με τον Διάλογο, γιατί έχει

μέσα του αιωνιότητα, και χωρίς αυτόν ή ζωή μας πεθαίνει. Ή Εκκλησία πρέπει να ζει αυτή την Διαλογική πορεία, ακόμα και αν ο Διάλογός της φαίνεται ότι είναι «φωνή βοώντος έν τη έρήμω». Πάντα ο Διάλογος θά είναι προδρομική πορεία για τό καλό, τό όμορφο και τό δίκαιο.

Συζητούμε σαν Εκκλησία με όλες τις εκκλησίες. Αρχίσαμε κάπως να συνομιλούμε και με τις άλλες θρησκείες. Όλοι είμαστε παιδιά του Ένός Θεού και αδέρφια. Αρχισε, δειλά, και ο Διάλογός μας με τό Ισλάμ. Όχι έπίσημα. Μικρές συναντήσεις στην Μέση Ανατολή, χωρίς θόρυβο.

Ζούμε χρόνια τώρα, αιώνες, κοντά και δίπλα στο Ίσλάμ, την θρησκεία «του Μεγάλου Θεού

καὶ τοῦ Ἀποστόλου Του, τοῦ Μωάμεθ». Τόσο κοντά καὶ ὁμως ἀργήσαμε πολὺ νὰ μιλήσουμε μαζί, γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴ ζωὴ μας. Χωρέσαμε καὶ χωρίζουμε τὴ ζωὴ μας, ἐνῶ ἡ ζωὴ σύνορα δὲν ἔχει, καὶ ἡ Ἐκκλησία μας δὲν πιστεύει σὲ «γκέτο». Σὰν ὀλότελα ξένοι περνᾶμε τὴν ζωὴ μας. Ἡ Πίστη μας δὲν πρέπει νὰ μᾶς χωρίζει. Καμμιά πίστη ἀληθινή, ὅσο διαφορετική καὶ ἂν εἶναι δὲ χωρίζει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων. Κάναμε καὶ οἱ δύο λάθη καὶ ἁμαρτίες. Νὰ μὴ τις ἐξοκολουθοῦμε. Δὲν τὸ θέλει ὁ Ἐνας Θεός. Δὲν τὸ θέλει ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Μωάμεθ. Δὲν τὸ πιστεύω. Νὰ ξεχάσουμε τὰ παλαιά, ποὺ μᾶς χώριζαν καὶ μᾶς χωρίζουν. Μιά ὁδὸς ὑπάρχει, ὁ Διάλογος, ἡ κουβέντα, ἡ συνομιλία μας.

Ἐρχεται τώρα τὸ Ἰσλάμ πιὸ κοντά μας, μὲ τοὺς ἐργάτες, τοὺς ναυτικούς, τοὺς μετανάστες, ποὺ κουβαλοῦν, ὅπου πᾶνε, ὅπου εἶναι τὴν παράδοσή τους, τίς συνήθειές τους, καὶ προπάντων τὴν πίστη τους. Δὲν πρόκειται ποτέ νὰ ἀρνηθοῦμε τὴ συντροφιά τους. Πονοῦν καὶ ὑποφέρουν, ἀγωνιοῦν, ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ εἶναι, μὲ τὰ προβλήματά τους, μὲ τὸν ἀγῶνα τους γιὰ τὸ ψωμί καὶ τὸ ἀλάτι, γιὰ τὴ δικαιοσύνη, καὶ ἐλευθερία, γιὰ τὴν εἰρήνη. Γύρω μας

εἶναι τὸ Ἰσλάμ, καὶ νοιώθουμε τὴν πνοή του.

Ξαναζει σήμερα τὸ Ἰσλάμ. Αὐτὴ, νομίζω, εἶναι ἡ πιὸ δυνατὴ λέξη, ποὺ μπορεῖ νὰ ὀρίση καὶ νὰ ἐκφράσει σήμερα τὴν πορεία του. Ὑστερα ἀπὸ αἰῶνες πιστεύει πάλιν στὴν ἀποστολή του γιὰ τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον. Περνάει τὰ ὄριά του, δὲν μένει κλειστὸ πιά εἰς τὸ «γκέτο» του, πιστεύει στὸν ἴδιο ἑαυτό του, καὶ θέλει ξανά νὰ δώσει τὴν διακονία καὶ τὴ μαρτυρία του.

Τὸ Ἰσλάμ σήμερα δὲν εἶναι μονολιθικό. Ἐχει καὶ αὐτὸ τὰ προβλήματά του, ἔχει τίς παραλλαγές, καὶ ἀποχρώσεις, καὶ ἰδιομορφίες του. Εἶναι ὁμως στὰ βάθη του ἐνωμένοι, μιὰ πίστη, ἓνας Θεός, ὁ Ἀπόστολός Του ὁ Μωάμεθ. Δὲν χωρίζει τὸ ἅγιο τοῦ ἀγῶνα του ἀπὸ τὸν κόσμον, τὴν πίστη του, ἀπὸ τὴν πολιτική, ἀπὸ τὴ ζωὴ, καὶ θέλει νὰ ζήσει ἐκφράζοντας ὅλα αὐτὰ μὲ διάφορα κινήματα, μὲ κοινωνικὲς πορεῖες, ὄχι ἴδιες παντοῦ, ἀλλὰ γεμάτες πάθος, ἀγωνία, καὶ πάλη. Θέλει τὴν εἰρήνη μὲ τὸ δίκην του, μὲ τὴν ἐλευθερία του, παντοῦ, καὶ πάντα. Ξαπλώνεται σὲ πληθυσμό, παιδεία, οἰκονομικὴ δύναμη.

Ἐχομε πιά συναντηθεῖ. Δὲν μπορούμε νὰ ζοῦμε μακριὰ ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ νοιώσουμε πραγματικά καὶ τὸ πιστεύουμε. Θὰ δια-

λεχθοῦμε μαζί του, ὄχι μονάχα μέ λόγια, ἀλλά στή ζωή. Θά χαράξουμε, ὅσο μπορούμε, κοινή πορεία, γιά νά γνωρίσουμε ὁ ἕνας τόν ἄλλο. Μᾶς χωρίζουν πολλά. Μᾶς ἐνώνουν ὅμως καί πολλά. Μᾶς δένουν, ὁ Ἕνας Θεός, ἡ Προσευχή, ἡ νηστεία, ἡ ἐλεημοσύνη, τὸ προσκύνημα στούς ἅγιους τόπους, ἡ εἰρήνη, ἡ ἐλευθερία, ἡ δικαιοσύνη γιά ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ Ἐκκλησία αἰῶνες ἐξήσε μέσα εἰς τὸ Ἰσλάμ στήν Μέση Ἀνατολή. Πολλά μπορεῖ νά προσφέρει στὸν Διάλογο, στήν συνάντηση τῶν δύο μεγάλων θρησκειῶν μας. Δέν εἶναι εὐκολος Διάλογος. Καί ἀπὸ τὰ δύο μέρη ὑπάρχουν ἄκρα. Ὅμως ὑπάρχουν καί ἄνθρωποι πολλοὶ καλῆς θέλησης. Καί ἐπάνω ἀπὸ ὅλα, λαοί, ἄνθρωποι ἄπλοϊ, πού θέλουν νά ζήσουν ἐνωμένα, ἡσυχᾶ, χωρὶς πόλεμο, μέ ἰδρωτὰ καί δάκρυα, γιά μιά καλλίτερη καί πιὸ ὁμορφὴ ζωή, πού θά νικάει τὸν θάνατο.

Ὁ Πάπας τῆς Ρώμης στὸ ταξίδι του, Νότια τῆς Σαχάρας, συναντᾷ αὐτὲς τὶς ἡμέρες τὸ Ἰσλάμ, καί ζητᾷ τὴν συνεργασία του γιά τὴν εἰρήνη στὸν κόσμο, στήν περιοχή τῆς Κεντρι-

κῆς Ἀφρικῆς, πού χριστιανοὶ καί μουσουλμάνοι, ὀδεύουν στὸν δρόμο μιᾶς νέας ζωῆς, πού τὴ λαχταροῦν, σάν Εἰρήνη, ἢ Ἀγάπη, Θεοῦ!

Θυμᾶμαι, ὅτι τὸ 1975 στήν Τρίπολη τῆς Λιβύης, στὸ σεμινάριο τοῦ Βατικανοῦ καί τοῦ Ἰσλάμ, οἱ ἀντιπρόσωποι θεολόγοι τοῦ Ἰσλάμ κατηγόρησαν τοὺς Χριστιανοὺς, γιά τὶς Σταυροφορίες, γιά τὸν προσηλυτισμὸ σὲ βάρος τοῦ Ἰσλάμ, γιά τὸν ἰμπεριαλισμὸ καί τὴν ἀποικιοκρατία μέ ὅλα ὅσα ἀκολουθοῦν. Ἡ Ἐκκλησία μας τῆς Ἀνατολῆς δέν πορεύτηκε οὔτε πορεύεται μέ σταυροφορίες, μέ προσηλυτισμοὺς καί μέ σχέδια ἀποικιοκρατικά. Ἡ Ἐκκλησία μας στήν ἱστορία ἔχει ὑποφέρει ἀπὸ αὐτὰ.

Πρέπει ν' ἀρχίσωμε, νά θεμελιώσωμε, τὸν Διάλογό μας, τὴν κοινή μας πορεία, γιά τοὺς λαοὺς μας, γιατί αὐτὸ εἶναι καί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πού θέλει τὴν ἐνότητα τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου ὅλου. Ὁ ἀγώνας αὐτός, ὅσο δύσκολος καί ἂν εἶναι, θάναί εὐλογημένος καί μιά ἅγια προσφορά στὸν ἄνθρωπο, καί θέλει τόλμη καί ἀγάπη πολλή.

ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

Τὸ κυβερνητικὸ χρέος στὸ θέμα τοῦ ὄρκου

Τοῦ Κ. Ι. ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ
πρώην πρύτανη τῆς ΠΑΣΠΕ

Ἡ ἐπί ἔτος καὶ πλέον ἐκκρεμοδικία τοῦ ὄρκου ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου μὲ ὑποχρέωση σὲ ἀναμονὴ καὶ σιωπῇ. Ἦταν εὐκαιρία γιὰ τὸν Ἀρειο Πάγονά λειτουργήσει ὅπως τὸν ἠθέλε ὁ Σόλων στὴν ἀρχαιότητα: ὡς «ἐπίσκοπος τῆς πολιτείας», ταγμένος εἰδικά «ἐπὶ τὸ νομοφυλακεῖν». Καὶ ἤλπιστα, ὕστερ ἀπὸ τὴν ἀγόρευσίν μου τῆς 25 Φεβρουαρίου ἐνώπιον τῆς ὀλομελείας του, ὅτι θὰ καταδικάζονταν ἀπὸ τὸ Ἀνώτατο αὐτὸ Δικαστήριον πανηγυρικά ἢ ἀμαρτωλῆ δικαστηριακῆ πρακτικῆ ἐξαναγκασμοῦ σὲ ὀρκοδοσίαν τῶν μαρτύρων, καὶ ἰδιαίτερα τῶν Χριστιανῶν, ἢ ἀντίθεση καὶ πρὸς τὴν ἠθικὴ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ πρὸς τὸ ἰσχύον Σύνταγμα καὶ πρὸς τὴν ἴδια τὴν Ποινικὴ Δικονομία (παράγρ. 2 ἄρθρον 220).

Ἡ κυβερνητικὴ ὁμως πρωτοβουλία νὰ θεσπισθεῖ ὁ Νόμος 1240 γιὰ τὴν «παραγραφὴ...» ὀρισμένων ἀδικημάτων εἶχε συνέπεια νὰ ἐμποδισθεῖ ἢ ἐτυμνηγορία τοῦ Ἀρείου Πάγου γιὰ

τὸν θεσμό τοῦ ὄρκου. Τὸ καθήκον, ὄρα, καθαρμοῦ τῆς δικαστικῆς λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ δημοσίου βίου εὐρύτερα, ἀπὸ τὸν ἀθέμιτο αὐτὸ θεσμό, ἀπόκειται ἤδη ἀκέραιο στὴν Κυβέρνηση.

Τὸ προκείμενο καθήκον, ἐξ ἄλλου, βαρύνει τὴ σημερινὴ Κυβέρνηση καὶ ἀπὸ συγκεκριμένη πολιτικὴ συμπεριφορὰ πού εἶχε τηρήσει τὸ ΠΑΣΟΚ ὡς ἀξίωματικὴ ἀντιπολίτευση.

Πρόταση νόμου γιὰ κατάργηση τοῦ ὄρκου, πού εἶχε ὑποβάλει ὁ βουλευτὴς Θεσσαλονικῆς Παπαθεμελῆς, εἶχε ὑπεψηφισθεῖ ἀπὸ τὸ ΠΑΣΟΚ ὁμόφωνα στὶς 3 Νοεμβρίου 1980. Ἡ ὁμόφωνη αὐτὴ ψήφος δὲν εἶχε κατασχύσει, γιὰτὶ ἡ τότε κυβερνητικὴ πλειοψηφία εἶχε προτιμήσει νὰ ἀκολουθήσει τὴ ριζικὰ σφαλερῆ γιὰ τὸ θέμα τοῦ ὄρκου γνώμη τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Πόσο εἶχε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐκτιμήσει τὴν πρόταση αὐτὴ νόμου γιὰ κατάργηση τοῦ ὄρκου, φαίνεται ἴσως καὶ ἀπὸ

τὸν προσωπικό ἐκλογικό θρίαμβο στή Θεσσαλονίκη τοῦ βουλευτῆ πού εἶχε τήν πρωτοβουλία γιά τήν ὑποβολή της. Ὁ ἑλληνικός λαός εἶναι ἰδιαίτερα εὐαίσθητος σέ ἠθικά ζητήματα καί γνωρίζει νά ἀμείβει ὀρθά τοὺς ἐκπροσώπους του.

Ἡ σημερινή Κυβέρνηση εἶναι ἠθικοπολιτικά χρεωμένη ἐνώπιον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νά ἐπιτύχει στό θέμα τοῦ ὄρκου ὅ,τι δέν εἶχε κατορθώσει, ἀλλά εἶχε γενναῖα ἐπιδιώξει, ὡς ἀξιωματική ἀντιπολίτευση.

Ἰδιαίτερο χρέος γιά τήν ἀνάληψη τῆς ἀναγκαίας νομοθετικῆς πρωτοβουλίας ὥστε νά καταργηθεῖ ρητά ὁ θεσμός τοῦ ὄρκου ἔχουν οἱ ὑπουργοί Δικαιοσύνης, Ἐσωτερικῶν, Προεδρίας Κυβερνήσεως, Ὁρησκευμάτων.

Ὁ ὑπουργός τῆς Δικαιοσύνης εἶναι ὁ κατ' ἐξοχήν ἀρμόδιος καί ἄρα ὑπεύθυνος γιά τὸ προκείμενο θέμα. Ἐχω ἀναπτύξει ἐπανειλημμένα ἐπὶ ὀλόκληρα εἴκοσι χρόνια τὰ ἐπιχειρήματα, πού ἐπιβάλλουν τήν ἀμεση κατάργηση κάθε εἴδους ὄρκου στή διεξαγωγή τῶν δικῶν, στίς ἀναιρέσεις καί στήν ἄλλη προδικασία. Ἢδη καί δικαστικοὶ εὐσυνείδητοι ἐπιζητοῦν, μέ δημοσιεύματα ἐμπεριστατωμένα, τήν κατάργηση τοῦ ὄρκου στή δικαστική λειτουργία. Κανένα ἐπιχείρημα δέν ὑπάρχει, οὔτε καν ταπεινῆς πρακτικῆς σκοπιμότη-

τας, γιά τὴ διατήρηση τοῦ δικονομικοῦ ὄρκου. Λειτουργεῖ μόνο ὑπὲρ αὐτῆς ἡ ἠθική συνέχεια, ἡ ἀπλότητα τῆς συνήθειας, ἡ ράθυμη ἐμμονή στήν παραδοσιακὴ πρακτικὴ. Θά εἶναι θλιβερὴ ὅμως ἡ κατάσταση, ἂν ἡ δύναμη αὐτῆ ἐμμονῆς στήν ἀμαρτωλὴ παράδοση κατασχύσει καί ἐπάνω σέ κυβέρνηση πού κέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ μέ τὸ σύνθημα τῆς ἀλλαγῆς.

Καί οἱ ὑπουργοὶ ὅμως Προεδρίας καί Ἐσωτερικῶν εἶναι συναρμόδιοι καί συνυπεύθυνοι μέ τὸν ὑπουργὸ τῆς Δικαιοσύνης. Ἡ ὄρκωμοσιὰ ἐξακολουθεῖ νά εἶναι προυπόθεση γιά ἀνάληψη καθηκόντων ἀπὸ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους ἢ καί ἀπὸ διάφορα ὄργανα Κοινοτήτων, Δήμων καί Νομαρχιῶν. Τακτικὴ πολὺχρηστὴ παραμένει ἡ διεξαγωγὴ ἐνόρκων ἐξετάσεων γιά θέματα διοικητικά. Συμβαίνει ἄρα συχνότατα οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι νά ἐξαναγκάζονται ἀπὸ τὸ κράτος σέ πράξη πού εἶναι ἀμάρτημα γι' αὐτοὺς ὡς χριστιανούς, καί πού εἶναι ταπείνωση γι' αὐτοὺς ὡς πολίτες, καθὼς ὑποδηλώνει δυσπιστία πρὸς τήν προσωπικὴ τους ἐντιμότητα καί σοβαρότητα.

Ὁ ὑπουργός Ὁρησκευμάτων, ἐξάλλου, δέν πρέπει νά ἐμφανίζεται σάν ἀδιάφορος, ἂν καθημερινά στά δικαστήρια καί σέ ἄλλους δημόσιους χώρους τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο τῆς «ἐπικρατου-

σας» μάλιστα θρησκείας βεβηλώνεται με τη χρήση του είδωλολατρικού για την παραβίαση ρητής έντολης του, απαγορευτικής του όρκου απόλυτα: «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὁμόσαι ὅλως». Ἄν ὁ κ. ὑπουργὸς ἔχει τὴν ἐλάχιστη ἀμφιβολία γιὰ τὸ νόημα τῆς απαγορευτικῆς αὐτῆς έντολης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀναγνώσει ἀπλῶς τὴν τελευταία ἐπὶ τοῦ θέματος ἐγκύκλιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, προσυπογραμμένη ἄλλωστε καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ὁρθόδοξους Πατριάρχες. Εἶναι ἡ ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου καὶ βρίσκεται δημοσιευμένη στὸ «Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων» τῶν Ράλλη καὶ Ποτλῆ 1855 τ.ἔ. Ἡ πατριαρχικὴ αὐτὴ ἐγκύκλιος ἀναγράφει, ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλα: «συνωδῶ τῇ θεῖα διακελεύσει τοῦ Σωτῆρος καὶ ταῖς Ἀποστολικαῖς καὶ Πατερικαῖς ἀποφάσεσιν, ἀθέμιτον ὅλως παρὰ τῇ ἁγία καὶ ἀμωμήτῳ ἡμῶν πίστει διακηρύττει τὸ ὀρκίζεσθαι τοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανοὺς εἴτε κατ' ἰδίαν εἴτε καὶ ἐν δικαστηρίοις».

Μόλις χρειάζεται ἴσως νὰ παρατηρηθεῖ, ὅτι ἡ κατάργηση τοῦ ὀρκου δὲν συνεπάγεται καθόλου ἐξασθένηση τῆς εὐλογησ προσπάθειας τοῦ κράτους νὰ ἐπηρεάζει ἀποτελεσματικὰ τοὺς

μάρτυρες ὥστε νὰ καταθέτουν μὲ εἰλικρίνεια τὴν προσιτὴ σ' αὐτοὺς ἀλήθεια καὶ τὰ ὄργανά του γενικά ὥστε νὰ μένουν προσηλωμένοι στὴν ἐκπλήρωση τοῦ καθήκοντος. Ἄντὶ ὀρκοδοσίας δηλαδὴ θὰ ὑπάρχει ἐπίσημη καὶ ὑπεύθυνη διαβεβαίωση, ποὺ ἡ ἀθέτησή της μάλιστα θὰ ἔχει ποινικὲς συνέπειες τῆς ἴδιας βαρύτητας μὲ τὴ συμφωνία πρὸς τὸ ἰσχύον σήμερα Δίκαιο ποινικὲς συνέπειες τῆς ψευδορκίας.

Εἶναι ἀπὸ τὰ ἐπείγοντα καθήκοντα γιὰ τὴ σημερινὴ κυβέρνηση νὰ καταργήσει ὀλικά τὸ θεσμό τοῦ ὀρκου, γέννημα κοινωνιῶν μὲ δοξασίες μαγικὲς γιὰ τίς δυνάμεις τοῦ κόσμου καὶ γιὰ τὴ μοίρα τοῦ ἀνθρώπου, ὄργανο ὑστερα κρατικῆς ἐξουσίας αὐταρχικῆς, πρόθυμης γιὰ βιασμό τῶν συνειδήσεων, ἀδιάφορης γιὰ τὴν προσωπικὴ ἀξιοπρέπεια τῶν πολιτῶν καὶ γιὰ τὸν ἱερὸ χαρακτῆρα τῶν θρησκευτικῶν ἀξιῶν, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὴ ρητὴ έντολή τοῦ Χριστοῦ «μὴ ὁμόσαι ὅλως». Θὰ εἶναι ἡ κατάργηση αὐτῆ ὠραῖος ἠθικὸς τίτλος γιὰ τὴ λαοπρόβλητη κυβέρνηση τοῦ Ἀνδρέα Παπανδρέου, ποὺ ἤδη πρὶν σαράντα πέντε χρόνια εἶχα διαγνώσει τὸ ἠθικὸ σθένος του.

«Τὸ Βῆμα», 7 Μαΐου 1982

ΣΠΥΡΟΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

Οι μαθητές και η 'Ανάσταση

Όταν ο Χριστός ήταν ακόμη στον Σταυρό και «σκοτός ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐννάτης», ἔφυγαν ἀπὸ τὸν Γολγοθᾶ ἔντρομοι ἐχθροὶ καὶ φίλοι τοῦ Ναζωραίου.

Ἔμειναν, λίγο πιὸ μακριὰ γιὰ νὰ μὴ προκαλοῦν τὸν ὄχλο μὲ τὰ κλάματά τους, μόνο ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ, ἡ Μαρία ἡ Μαγδαλινή, ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ, ἡ μητέρα τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωάννη, Σαλώμη, ἴσως καὶ μιά δυὸ ἀκόμα γυναῖκες πού παράστεκαν μέχρι τὸ τέλος. Οἱ ἄνδρες μαθητές, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἰωάννη, εἶχαν φύγει, εἶχαν κρυφθῆ. Ἦλθε τὸ τέλος, ἐγινε ἡ ταφή καὶ ὅλοι πιστοὶ καὶ πολέμιοι πίστεψαν πὼς αὐτὸ ἦταν ὅλο.

Ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτήρας, δὲν εἶχε ἔλθῃ ὅπως οἱ φίλοι του τὸν φαντάστηκαν. Δὲν ἦταν ἕνας ἀτρόμητος καὶ ἀνίκητος πολεμιστῆς, ἀλλὰ ἕνας ταπεινὸς ὀδοιπόρος, τρυφερὸς καὶ πονετικὸς στὴ δυστυχία, γεμάτη ἔλεος καὶ ἀγάπη ἀκόμα καὶ γιὰ τοὺς ἐχθρούς του. Ἡ Σταύρωση, ὁ θάνατος, εἶχε γκρεμίσει κάθε ὄνειρο πού εἶχαν φτιάξει γύρω ἀπὸ τὸ θρίαμβο τοῦ Ἰησοῦ.

Ἔνα δικαιολογημένο ἐρώτη-

μα μπορεῖ νὰ γεννηθῆ ἐδῶ. Τόσο λίγο τὸν εἶχαν καταλάβει οἱ μαθητές του: Τόσο δὲν εἶχαν πιστέψει ὅσα τοὺς εἶχε προαναγγεῖλει γιὰ τὴν νίκη, γιὰ τὴν Ἀνάσταση. Καὶ βέβαια, πίστεψαν στὴν ἀποστολὴ καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Θεανθρώπου, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι οἱ μαθητές ἦταν μόνο ἄνθρωποι. Δὲν ἦταν τόσο ἀπλό νὰ συλλάβουν τὸ συνταρακτικὸ αὐτὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως. Ὁ φόβος καὶ οἱ ἀναμφιβολίες ὅπως τόσο ἀληθινὰ τις περιγράφουν οἱ Εὐαγγελιστές καὶ μάλιστα οἱ αὐτόπτες μάρτυρες, Ματθαῖος καὶ Ἰωάννης, χωρὶς νὰ χαρίζονται σὲ κανένα ἢ νὰ ἠρωποιοῦν τοὺς πιστοὺς καὶ ἀφοσιωμένους φίλους τοῦ Χριστοῦ, φανερώνουν τὸ πόσο ἀληθινὰ εἶναι ὅλα ὅσα περιγράφονται στὸ Εὐαγγέλιο. Ἄν μᾶς παρουσιάζουν ὑπεράνθρωπους τοὺς φτωχοὺς ψαράδες τῆς Γαλιλαίας ἐκεῖνη τῆ στιγμή πού ὁ Χριστὸς ἦταν στὸν Σταυρὸ ἢ στὸν τάφο, δὲν θὰ μᾶς ἔλεγαν τὴν ἀλήθεια. Οἱ ἴδιοι Εὐαγγελιστές —μιά ἀκόμα ἀποδειξη— δὲν διστάζουν νὰ μᾶς περιγράψουν πὼς ὅταν αὐτοὶ ἦταν κρυμένοι στὸ ὑπερῶο γιὰ τὸν φόβο τῶν Ἰουδαίων, μόνο οἱ γυναῖκες τόλμησαν νὰ ξανα-

πᾶνε στὸν τάφο καὶ αὐτὲς πρῶ-
τες νὰ πάρουν τὸ μήνυμα τῆς
Ἀναστάσεως.

Οἱ μαθητὲς πίστεψαν στὸν
Χριστὸ ἀλλὰ, ἦταν ἄνθρωποι.
Δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ συλλά-
βουν ὅλο τὸ νόημα τῆς θυσίας
καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς προσφο-
ρᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκείνη τὴν ὥ-
ρα. Τὴν Ἀνάσταση ἴσως τὴν
περίμεναν στὴν ἀνάσταση τῆς
κρίσεως, ὅταν θὰ ἐρχόταν, ὅ-
πως τοὺς εἶχε πεῖ ὡς βασιλιᾶς
τῆς Δόξας καὶ ἐκεῖνοι θὰ παρᾶ-
στεκαν γύρω του.

Ὁ ἀναστημένος Χριστός, ξέ-
ρει καὶ δικαιολογεῖ αὐτὲς τοὺς

τίς ἀνήσυχες ἀμφιβολίες γι'αὐτὸ
καὶ παρουσιάζεται ἀνάμεσα
τοὺς ὅπου ἦταν κρυμένοι, τοὺς
δείχνει τίς πληγές τοῦ κορμιοῦ
του καὶ ζητᾷε κάτι νὰ φάει μαζί
τους. Ἐπρεπε νὰ βεβαιωθοῦν
καὶ μὲ ἀπλούς καὶ πρακτικούς
τρόπους ὅτι εἶχε ζήση τὸ μεγά-
λο θαῦμα. Καὶ τὸ ἔμαθαν.

Καὶ ὅταν πίστεψαν πῶς ὅλα
ὅσα ἀκούσαν καὶ εἶδαν ἦταν
ἀληθινὰ ξεχύθηκαν στὰ πέρατα
τοῦ κόσμου καὶ δὲν ξαναδείλια-
σαν ποτέ, οὔτε μπροστὰ στὸ
θάνατο, κηρύσσοντας τὴν Ἀνά-
σταση.

«Βραδυνή» 17 Ἀπρ. 1982

Τὸ περιοδικὸ ἐλευθέρως σκέψεως

"ΙΛΙΣΟΣ"

Δραγατσανίου 6, Τηλ. 324.6837, ὥραι 9,30-12,30

πλὴν Σαββάτου

Οἱ τόμοι 1956 - 1970 ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

Ἔχουν ὁμως ἐκδοθῆ ἐπιλογαὶ περιεχομένων τόμων, ὡς ἐξῆς:

Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1956 - 1958

Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1959 - 1961

Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τετραετίας 1962 - 1965

Ἄρχισε νὰ τυπώνεται τόμος ἐπιλογῆς πενταετίας 1966 - 1970

Ἐκαστος τόμος ἐπιλογῆς χρυσόδετος δρχ. 300

Οἱ τόμοι 1971 - 1976, χαρτόδετοι, ἕκαστος δρχ. 200

Οἱ τόμοι 1977 - 1981, χαρτόδετοι, ἕκαστος δρχ. 300

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1982 Δραχμὲς 400

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του «Ιλισού», Δραγατσάνιου 6, όροφος 6ος, (πλατ. Κλαυθμῶνος), είναι ανοικτά καθημερινώς πλὴν Σαββάτου 9 - 12.30π.μ. Τηλ. Γραφείων 3246.837.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, ἀποστέλλετε με ταχυδρομικήν ἢ τραπεζικήν ἐπιταγήν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσάνιου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ με τραπεζικὰς ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεῦχη ἀποσταλέντα στους κατωτέρω συνδρομητὰς μᾶς, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον με τὴν ἀμειψισιν: «μετώκησε» ἢ «ἀγνώστως». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

Γεωργ. Δρακάτος, Ξενοφώντος 19, Κορυδαλλὸς
Συμ. Λορέτης, Μαυρογένους 10-12
Σπ. Παπανικολάου, Πύλου 7
Μαρ. Πιτσούνη, Ἀχαρνῶν 48
Δρ. Σαραντέας, Πριγκ. Ἀλίκης 36, Ν. Ἡράκλειον

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Κων. Βογιατζάκης, Νιάρχου 2, Χανιά
Ἰωαν. Γιόκας, Γρηγορίου Ε' 7, Δράμα
Γεωργ. Θεοδωρόπουλος, ΕΤΕ, Ναύπαικτος
Βασ. Ἰωαννίδης, Ροῦσβεστ 61, Δράμα

Μιμισῆς Καλδερῖον, Βασ. Σοφίας 38, Λάρισα

Σπ. Κηραθινιάσης, Ἀλ. Ρῶμα 28, Ζάκυνθος

Βασ. Νικολαΐδου, Κασσάνδρου 31, Θεσ/κη

Νικ. Τσαρτιλίδης, Δ. Γούναρη 24, Δράμα

Κων. Τζοβάρης, Καλοκοτρώνη 16, Πάτραι

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Κων. Παλιτσίφ, Χανιά

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Ἀλεξάνδρουπολις: Ἐλ. Γιαννιώτας
Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
Δράμα: Φιλ. Τζάλλας
Ζάκυνθος: Ν. Ταμπούλης
Ἡράκλειον: Λ. Κουντή
Θεσ/κική: Ευ. Φαρὰς, Βιβλιοπωλεῖον Ἰπποδρομίου 10, τηλ. 265.042

Ἰωάννινα: Μιχ. Πρασιδῆς
Καβάλα: Πέτρος Φρανγκίδης
Καλαμάτα: Π. Γκλεγκλές
Κέρκυρα: Κ. Ἀγίου
Κομοτίνη: Ἰω. Σαμουρκασιδῆς
Λαμία: Κ. Φαλίδας
Λάρισα: Βασ. Παπαζήσης
Μυτιλήνη: Ἀρ. Ἀρμούνης
Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσακίς
Σῦρος: Π. Ζαραφωνιτῆς
Χαλκίδα: Γ. Λάμπρου

Χανιά: Βασ. Σπυριδῶκης
Ἀρμόχωτος: Ἄνδρ. Τσόκκος
Λεμεσός: Ἄντ. Στυλιανού
Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς, Π. Δεκατῆς
Πάφος: Κ. Καθητζιώτης

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»

της Θεοσοφικής Έταιρίας εν Έλλάδι
 Δραγατσανίου 6 - Αθήναι
 Εκδότης Διευθυντής:
 Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος
 Πλατ. Εθνικής Τραπέζης 3. Φιλοθέη
 Τιμή τεύχους Δρχ. 80
 Μάιος - Ιούνιος 1982

Έλλη Ρόζου: Οι ακροβάτες του ίλιγγου
 «Νέα Σκέψη»

Κατερίνα Μανιταρά - Πετράκου:
 Όρόσημο (ποιήματα). Πειραιάς
 1982

Ξάνθος Λυσιώτης: Τό Βουλιαγμένο καρ-
 ράβι (ποιήματα). Κύπρος 1982

Ρούλα Παπαδημητρίου: Μάρτυρες τής
 λευτεριάς (Μυθιστόρημα).
 Θεσ/κη 1981

Πετρούλα Άλ. Παναγιωτίδη: Στόν άνε-
 μο τής ζωής. Αθήνα 1982

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ
 (Μέ τη σειρά λήψεως)

Κάδμος Στεφανόπουλος: Αρχαίοι Έλ-
 ληνες φιλόσοφοι - ρήτορες
 ιστορικοί - πολιτικοί και μεγάλοι
 ποιηταί

Robin Smith - Osmar White: Η όμορ-
 φιά τής Αυστραλίας (φωτογρα-
 φίες)

Κ. Αναγνωστόπουλος: Πορεία προς
 την αιωνιότητα

Δημ. Σταμέλος: Τό λιοντάρι τής κλε-
 φτουριάς (Ο πατέρας του Όδυσ-
 σέα). Βιβλιοπωλείον Έστιας.

Άντ. Σπ. Σηλιωτόπουλος: Άγάπη μέ
 καλπασμό. Αθήναι 1979

Ηπειρωτική Έστία (Νοέμ. - Δεκ.)

Κρητική Έστία (Νοέμ. - Δεκ.)

Βωμός Τέχνης (Ίαν. - Φεβρ.)

Προβλήματα (Ίαν. - Φεβρ.)

Σταθμοί (Φεβρ. - Μάρτ.)

Κρίκος (Μάρτ. - Άπρ.)

Γιόγκα (Μάρτ. Άπρ.)

Ίσραηλινά Νέα (Μάρτ. - Άπρ.)

Προσανατολισμοί (Άπρ. - Μάιος)

Χρονικά (Άπρ. - Μάιος)

Σύγχρονη Σκέψη (Άπρ.)

Ο Φυσιολάτρης (Μάιος - Ιούν.)

Ηπειρωτική Έστία (Ίαν. Μάρτ.)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Βιβλία Krishnamurti

Στα παιδιά του Δυτικού κόσμου (1956)	80
Έκλογα από τον Κρισναμυρτί (Κ. Μελετισσοπούλου)	150
Ο Κρισναμυρτί και τον Δυτικό κόσμο (Κ. Μελετισσοπούλου)	80
Εκπαιδευση και στροφή ζωής	1953 150
Ελευθερία - η αρχή και το τέλος	1954 300
Στοχασμοί πάνω στη ζωή (Α. Αιθίο)	1956 300
Στοχασμοί πάνω στη ζωή (Β. Αιθίο)	1958 300
Στοχασμοί πάνω στη ζωή (Γ. Αιθίο)	1960 350
Ομιλίες στην Ευρώπη	1967 250
Στη σπηλιά του θανάτου	1970 200
Η αναγκαστική της αλλαγής	1970 200
Το μέλλον του πλανήτη	1971 200
Το πρώτο βήμα της αλλαγής	1975 300

Εγγράψετε νέους συνδρομητές

Συνδρομή 1982 - δρχ. 400 εξωτερικού S 12
αεροπορικώς S 20

α' Επιλογή των ΤΙΣΟΥ

Α' Τριετίας 1956-1957-1958

Β' Τριετίας 1959-1960-1961

Γ' Τετραετίας 1962-1965

έκαστη χρυσόδετη προς δρχ. 300

Οι συνδρομητές συντάσσουν βιβλία για δημοσιεύματα σε ταχυδρομική ή τριμηνιαία έκδοση - δρχ. έκτακτη επί συνδρομή Κρατού Μελετισσοπούλου ή ΚΑΙ ΤΙΣΟΥ, Δραπετσώνου ή Αθήνας 122.

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Βασικές πληροφορίες περί Τεκτονισμού
και το «περίβλημα» του Αντεκτονισμού από βιβλία
ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΤΟΩΝ - δρχ. 200

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

**ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**

Ἄπο τὴν Ἀναγέννηση
ὡς τοὺς σημερινούς

Μὲ 46 κλισέ Φιλοσόφων

Τιμᾶται ὀρχ. 150